

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ สำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเอกสารในเชิงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถจัดลำดับหัวข้อได้ ดังนี้

1. องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม
2. หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนแบบเรียนรวม
3. รูปแบบการจัดการเรียนรวม
4. แนวคิดและทฤษฎีในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแบบเรียนรวม

กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (Policy and Legislation for Inclusive Education) ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสนใจในการจัดการศึกษาพิเศษ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 ได้มีการประชุมครั้งสำคัญที่จัดขึ้นที่จอมเทียนประเทศไทย โดยในการประชุมครั้งนี้ได้มีการประกาศปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน (World Declaration on Education for All) ของ 155 ประเทศ เป้าหมาย คือ การศึกษาเพื่อคนทุกคน รวมทั้งเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หรือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (Children with special needs) และได้รับการรับรองจากที่ประชุมระดับโลกเรื่องการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความต้องการพิเศษที่ซาลามันกา ประเทศสเปน เมื่อ ค.ศ. 1994 โดยมีการออกแถลงการณ์ซาลามันกา เรื่อง หลักการ นโยบาย และการปฏิบัติเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความต้องการพิเศษ (Salamanca Statement on Policy and Practice in Special Needs Education) สำคัญของแถลงการณ์ ได้แก่ การสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมอย่างจริงจัง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2555) โดยประกาศว่า

1. เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษา สิทธินี้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กทุกคน
2. เด็กแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะที่ไม่เหมือนใคร มีความสนใจ ความสามารถ และความต้องการในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

3. การจัดการศึกษาเด็กจะต้องจัดให้สอดคล้องกับลักษณะที่หลากหลายของเด็กแต่ละคน

4. เด็กที่มีความต้องการพิเศษ จะต้องมีส่วนในการได้รับการศึกษาในโรงเรียนปกติทั่วไป ทางโรงเรียนจะต้องจัดบริการทางการศึกษาให้แก่เด็กเหล่านั้นด้วย

5. การให้เด็กมีความต้องการพิเศษ ได้มีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติเป็นการบริหารจัดการแบ่งแยกทางสังคมอย่างหนึ่ง การเรียนรวมเป็นการสอนคนให้ดำรงชีวิตร่วมกัน ดังนั้น การศึกษาจึงควรเป็นลักษณะของการจัดการศึกษาเพื่อคนทุกคน (Education for all) ไม่ใช่การศึกษาที่จัดให้เด็กปกติในโรงเรียนหนึ่งและเด็กที่มีความต้องการพิเศษในอีกโรงเรียนหนึ่ง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2550 ได้มีการลงนามความร่วมมือในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities) ซึ่งถือเป็นอนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศฉบับแรกที่ให้หลักประกันในสิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อคนพิการอย่างเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป และเป็นสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติฉบับแรกของศตวรรษที่ 21 ได้กำหนดไว้ในหมวดการศึกษาว่า รัฐภาคีรับรองสิทธิของคนพิการในด้านการศึกษา และเพื่อให้บรรลุตามสิทธินี้โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติและบนพื้นฐานโอกาสที่เท่าเทียมกัน รัฐภาคีจะจัดให้มีระบบการศึกษาที่ทั่วถึงในทุกระดับและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

หลักการดังกล่าว องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) เสนอให้ทุกประเทศนำไปปฏิบัติและมีการติดตามผล ดังนั้น จะเห็นได้ว่าแนวโน้มของการจัดการศึกษาในประเทศที่พัฒนาแล้ว และกำลังพัฒนาทั้งหลายต่างเน้นการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมทั้งสิ้น

สำหรับในประเทศไทยการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการก็ได้ดำเนินการตามกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติไว้ว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชนการศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิตย่อมได้รับการคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 10 การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้ตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก

สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษด้วย ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึง ความสามารถของบุคคลนั้น

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“คนพิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใดประกอบกับมีอุปสรรคในด้าน ต่างๆ และมีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด

“ผู้ดูแลคนพิการ” หมายความว่า บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุตร สามี ภรรยา ญาติ พี่น้อง หรือบุคคลอื่นใดที่รับดูแลหรือรับอุปการะคนพิการ

“แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล” หมายความว่า แผนซึ่งกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ ตลอดจนกำหนดเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาเฉพาะบุคคล

“เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก” หมายความว่า เครื่องมือ อุปกรณ์ ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ หรือบริการที่ใช้สำหรับคนพิการโดยเฉพาะ หรือที่มีการดัดแปลงหรือปรับใช้ให้ตรงกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละบุคคล เพื่อเพิ่ม รักษา คงไว้ หรือพัฒนาความสามารถและ ศักยภาพที่จะเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร การสื่อสาร รวมถึงกิจกรรมอื่นใดในชีวิตประจำวันเพื่อการดำรงชีวิต อิสระ

“ครูการศึกษาพิเศษ” หมายความว่า ครูที่มีวุฒิทางการศึกษาพิเศษสูงกว่าระดับปริญญาตรีขึ้นไป และปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

“การเรียนร่วม” หมายความว่า การจัดให้คนพิการได้เข้าศึกษาในระบบการศึกษาทั่วไป ทุกระดับและหลากหลายรูปแบบ รวมถึงการจัดการศึกษาให้สามารถรองรับการเรียนการสอนสำหรับ คนทุกกลุ่มรวมทั้งคนพิการ

“สถานศึกษาเฉพาะความพิการ” หมายความว่า สถานศึกษาของรัฐหรือเอกชนที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการโดยเฉพาะ ทั้งในลักษณะอยู่ประจำ ไป กลับ และรับบริการที่บ้าน

“ศูนย์การศึกษาพิเศษ” หมายความว่า สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษานอกระบบ หรือตามอัธยาศัยแก่คนพิการตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการจนตลอดชีวิต และจัดการศึกษาอบรม

แก่ผู้ดูแลคนพิการ ครู บุคลากรและชุมชน รวมทั้งการจัดสื่อ เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใด ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดในประกาศกระทรวง

“ศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการ” หมายความว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษานอกระบบ หรือตามอัธยาศัยแก่คนพิการโดยเฉพาะ โดยหน่วยงานการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครั้ว ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์และสถาบันทางสังคมอื่นเป็นผู้จัด ตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา อุดมศึกษาและหลักสูตรระยะสั้น

หมวด 1

สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา

มาตรา 5 คนพิการมีสิทธิทางการศึกษา ดังนี้

1. ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา
2. เลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษาโดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น
3. ได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษารวมทั้งการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษา ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล

มาตรา 6 ให้ครูการศึกษาพิเศษในทุกสังกัดมีสิทธิได้รับเงินค่าตอบแทนพิเศษตามที่กฎหมายกำหนด

ให้ครูการศึกษาพิเศษ ครู และคณาจารย์ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ องค์ความรู้การศึกษาต่อเนื่องและทักษะในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 7 ให้สถานศึกษาของรัฐและเอกชนที่จัดการเรียนร่วม สถานศึกษาเอกชนการกุศล ที่จัดการการศึกษาสำหรับคนพิการโดยเฉพาะ และศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการ ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานได้รับเงินอุดหนุนและความช่วยเหลือเป็นพิเศษจากรัฐ

หลักเกณฑ์และวิธีการในการรับเงินอุดหนุนและความช่วยเหลือเป็นพิเศษ ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 8 ให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ และต้องมีการปรับปรุงแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในประกาศกระทรวง

สถานศึกษาในทุกสังกัดและศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการอาจจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ในรูปแบบที่หลากหลายทั้งการเรียนร่วม การจัดการศึกษาเฉพาะความพิการ รวมถึงการให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพ การพัฒนาศักยภาพในการดำรงชีวิตอิสระ การพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น การฝึกอาชีพ หรือการบริการอื่นใด

ให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดสภาพแวดล้อม ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน ตลอดจนบริการเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

ให้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาในทุกสังกัด มีหน้าที่รับคนพิการเข้าศึกษาในสัดส่วนหรือจำนวนที่เหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

สถานศึกษาใดปฏิเสธไม่รับคนพิการเข้าศึกษา ให้ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นตามกฎหมาย

ให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนผู้ดูแลคนพิการและประสานความร่วมมือจากชุมชนหรือนักวิชาชีพเพื่อให้คนพิการได้รับการศึกษาทุกระดับ หรือบริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ

มาตรา 9 ให้รัฐจัดเงินอุดหนุนเพื่อส่งเสริมการวิจัยพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง และการพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและความสามารถในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

ให้รัฐจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเป็นพิเศษให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการและสถานศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

มาตรา 10 เพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ให้ราชการส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ ข้อกำหนด ระเบียบหรือประกาศ แล้วแต่กรณี ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

สิทธิมนุษยชนว่าด้วยคนพิการ

“อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ” ว่า ถือเป็นอนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศฉบับแรก ที่ให้หลักประกันในสิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อคนพิการอย่างเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป และเป็นสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติฉบับแรกของศตวรรษที่ 21 ดังนั้น กฎหมายที่จะเป็นประโยชน์ต่อคนพิการเช่นอนุสัญญาฉบับนี้ น่าจะได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนในสังคม รวมถึงทุกช่วงทางการเมืองความยากลำบากอย่างแสนสาหัสในการดำรงชีวิตของคนพิการ ไม่ใช่เกิดจากความบกพร่องของสภาพทางกาย จิตใจ พฤติกรรม หรือสติปัญญาซึ่งเป็นเพียงเหตุให้เกิดข้อจำกัดในการดำเนินชีวิตระดับหนึ่งเท่านั้น การที่ “คนพิการ” ต้องตกอยู่ในฐานะคนจนที่จนที่สุด (กล่าวโดยอดีตประธานธนาคารโลก) เนื่องด้วย “ความพิการ” ซึ่งเกิดจากความบกพร่องในลักษณะต่างๆ

ของบุคคล กับอุปสรรคภายนอกซึ่งเป็นโทษกรรมที่สังคมเป็นผู้สร้างขึ้นทั้งสิ้นด้วยแรงผลักดันของเครือข่ายคนพิการ ประเทศไทยจึงได้ร่วมเป็นแกนนำในการยกร่าง เจรจา ลงนามรับรอง รวมทั้งได้ให้สัตยาบันต่อ “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities: CRPD)” เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2551 โดยที่ปรกตินักเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชนกระแสหลักมักจะมองเรื่องคนพิการและความพิการเป็นได้แค่ประเด็นเรื่อง สังคมสงเคราะห์เท่านั้นแต่อนุสัญญาฯ ได้ท้าทายและอาจถึงขั้นทำลายความคิดเช่นนั้นอย่างสิ้นเชิง จึงทำให้อนุสัญญาฯ เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดการปรับปรุงกฎหมายด้านคนพิการในประเทศไทย ซึ่งได้บรรจุสาระสำคัญไว้ในกฎหมายต่างๆ เช่น รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องอีกกว่า 20 ฉบับ อันเป็นการสร้างหลักประกันสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่เป็นสากลสำหรับคนพิการไว้ในกฎหมายไทยอนุสัญญาฯ มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อคนพิการ 650 ล้านคนทั่วโลก เพราะเหตุว่ากติกาหรือกฎหมายระหว่างประเทศก่อนหน้านี้อาจขาดความชัดเจนและไม่ครอบคลุมถึงมิติที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ โดยที่สาระหลักของ “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ” ซึ่งเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนให้สังคมได้ตระหนักถึงความสำคัญของการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของคนพิการ โดยเน้นที่การขจัดอุปสรรคจากภายนอกซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญ และการแก้ไขความเสียเปรียบทางสังคมของคนพิการ ซึ่งก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติและขัดขวางการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเป็นอย่างยิ่ง ประกอบด้วยหลักการ 2 ประการ ได้แก่

1. การพัฒนาสังคม (Social Development) เป็นการกำหนดมาตรการที่มุ่งพัฒนาบริการในด้านต่างๆ เพื่อช่วยให้คนพิการได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆ อย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป

2. การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของคนพิการ ซึ่งรวมถึงการขจัด การเลือกปฏิบัติและการสร้างหลักประกันความเสมอภาคในทุกมิติ (Non-Discrimination and Equality) นอกจากนี้ CRPD ยังมีคุณลักษณะเฉพาะ ที่ทำให้อนุสัญญาฉบับนี้มีความโดดเด่นและชี้ให้เห็นจุดที่อนุสัญญาฉบับอื่นขาดไป ซึ่งได้แก่ หลักการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ (Accessibility)

นอกจากนี้ อนุสัญญายังมีคุณลักษณะเฉพาะ ที่ทำให้มีความโดดเด่นและชี้ให้เห็นจุดที่อนุสัญญาฉบับอื่นขาดไป ซึ่งได้แก่ หลักการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ (Accessibility) ประกอบด้วย

1. การปรับสภาพแวดล้อม ทางกายภาพ อาคารสถานที่ รวมถึงการคมนาคมขนส่ง สารสนเทศและการสื่อสาร และบริการต่างๆ ฯลฯ ให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไป โดยการออกแบบที่เป็นสากลและเป็นธรรม (Universal Design) ต่อคนทุกกลุ่ม เช่น การออกแบบและก่อสร้างให้มีคนทุกกลุ่มรวมถึงคนพิการที่ใช้เก้าอี้เข็นสามารถใช้ได้อย่างเท่าเทียม

กับคนทั่วไป การออกแบบบริการข้อมูลผ่าน Website หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นใดให้อยู่ในรูปแบบที่ทุกคน รวมถึงคนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ เป็นต้น

2. การจัดให้มีเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก (Assistive Technology) สำหรับคนพิการแต่ละประเภท เช่น เครื่องช่วยฟังสำหรับคนหูหนวก โปรแกรมอ่านจอภาพคอมพิวเตอร์สำหรับคนตาบอด หรือป้ายบอกทางซึ่งใช้ภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจ เป็นต้น

3. การให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสมหรือสมเหตุสมผล (Reasonable Accommodation) เพื่อลดการเสียเปรียบทางสังคมของคนพิการแต่ละประเภท เช่น การจัดบริการล่ามภาษามือให้แก่คนหูหนวก การให้มีผู้ช่วยคนพิการสำหรับคนพิการที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อันไม่อาจตอบสนองได้โดยวิธีการทั่วไป รวมถึงความช่วยเหลือเพื่อให้สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น

ดังนั้น คณะอนุกรรมการด้านคนพิการ ในคณะกรรมการการพัฒนาสังคมและกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา และเครือข่ายคนพิการจึงต้องการเรียกร้องให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้บริหารราชการแผ่นดิน โดยเร่งดำเนินการตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และ “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ” อย่างเร่งด่วน จริงจัง ต่อเนื่อง ทัวถึง และมีประสิทธิภาพ เพื่อปลดปล่อยความยากจน ความด้อยโอกาส และความเสียเปรียบในการดำรงชีวิตของคนพิการ พร้อมทั้งขจัดกาเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในทุกกรณี

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายปฏิรูปการศึกษาสำหรับคนพิการในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2556: 6-8)

นโยบายข้อที่ 1 คนพิการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและเสมอภาค
ยุทธศาสตร์ เพิ่มโอกาสให้คนพิการได้รับการบริการทางการศึกษา
มาตรการ

1. พัฒนาระบบและจัดทำฐานข้อมูลคนพิการด้านการศึกษาให้เป็นปัจจุบันและมีคุณภาพ
2. จัดระบบการดูแลช่วยเหลือ การคัดกรอง การวินิจฉัย และประเมินสมรรถภาพพื้นฐานของคนพิการเพื่อเข้ารับการศึกษา
3. พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย ทั้งในระบบ นอก ระบบ และตามอัธยาศัย ให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการทุกประเภทและทุกระดับ
4. เพิ่มจำนวนสถานศึกษา สาขา ห้องเรียน เครือข่าย ครอบครั้ว ชุมชน ในการจัดการศึกษาให้กับคนพิการอย่างหลากหลายและครอบคลุมทุกพื้นที่

5. กำหนดกฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์ และวิธีการให้คนพิการทุกคนได้รับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึง

นโยบายข้อที่ 2 คนพิการได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของแต่ละประเภทความพิการในทุกระบบและรูปแบบการศึกษา

มาตรการ

1. พัฒนามาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับคนพิการของแต่ละประเภทความพิการในทุกระบบและรูปแบบการศึกษา

2. ส่งเสริมการวิจัย พัฒนามาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตรนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษา การวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล

3. พัฒนาระบบและให้การสนับสนุน สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทในทุกระบบและรูปแบบการศึกษา

4. กำหนดระเบียบ หลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการศึกษา การเทียบโอน สำหรับคนพิการแต่ละประเภทในทุกระบบและรูปแบบการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 2.2 พัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

1. ส่งเสริมให้มีมาตรฐานวิชาชีพ มาตรฐานคุณวุฒิ เกณฑ์การประเมินสมรรถนะวิชาชีพครูการศึกษาพิเศษ

2. ส่งเสริมสนับสนุนการผลิตครูการศึกษาพิเศษให้ครูการศึกษาพิเศษ ครู และคณาจารย์ ได้รับการพัฒนาศักยภาพ องค์ความรู้ การศึกษาต่อเนื่องและทักษะในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการแต่ละประเภทและรูปแบบการศึกษา

3. ส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาสมรรถนะบุคลากร ผู้ดูแลคนพิการและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการแต่ละประเภทในทุกระบบ และรูปแบบการศึกษา

4. ปรับปรุง กฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์และวิธีการที่เกี่ยวกับการพัฒนาครูการศึกษาพิเศษ ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 2.3 พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้สำหรับคนพิการ

มาตรการ

1. ส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการให้มีระบบการประกันคุณภาพและได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพภายในและภายนอก

2. ส่งเสริม สนับสนุนสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ให้มีคุณภาพที่คนพิการสามารถเข้าถึงและให้ประโยชน์ได้

3. ส่งเสริม สนับสนุนสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ในทุกสังกัด จัดสภาพแวดล้อม ระบบสนับสนุนการเรียนการสอนตลอดจนบริการเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่คนพิการสามารถเข้าถึงได้

นโยบายข้อที่ 3 การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

ยุทธศาสตร์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

มาตรการ

1. ส่งเสริมความเข้มแข็งและพัฒนาศักยภาพเครือข่ายในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

2. ส่งเสริม สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

3. ส่งเสริม สนับสนุนให้ครอบครัวมีบทบาทในการพัฒนาศักยภาพคนพิการอย่างต่อเนื่องและการเรียนรู้โดยครอบครัว

4. พัฒนากลไก การประสานงานเครือข่ายในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ

นโยบายข้อที่ 4 พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

ยุทธศาสตร์ที่ 4.1 พัฒนาระบบการบริหารและกลไกในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

มาตรการ

1. จัดทำแผนแม่บทในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการให้ครอบคลุมทุกระดับและประเภทความพิการ

2. พัฒนาระบบการจัดการศึกษา ระบบการส่งต่อ และระบบการสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการอย่างเป็นรูปธรรม

3. เร่งจัดทำกฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์และวิธีการที่เอื้อต่อการบริหารจัดการศึกษาสำหรับคนพิการที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551

4. กำหนดนโยบายด้านการบริหารและกลไกการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พร้อมจัดทำแผนพัฒนาสู่การปฏิบัติ

5. ส่งเสริมศักยภาพในการประชาสัมพันธ์ การประสานงาน กำกับติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในระดับชาติ

6. ส่งเสริมความเข้มแข็งในการบริหารงานของสถานศึกษา โรงเรียนตีประจำตำบล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

7. ยกกระดับสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษให้มีฐานะเทียบเท่ากรม

ยุทธศาสตร์ที่ 4.2 ปฏิรูประบบการเงิน การคลัง และงบประมาณเพื่อการศึกษาสำหรับคนพิการ

มาตรการ

1. เร่งรัดให้มีรายได้จากการออกสลากการกุศล และภาษีของสินค้าที่เป็นต้นเหตุแห่งความพิการ เข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการ

2. ให้รัฐบาลเพิ่มงบประมาณสนับสนุนกองทุนส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

3. ส่งเสริม สนับสนุนความร่วมมือกับองค์กรภาคเอกชนในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการโดยเฉพาะระบบร่วมทุน

4. สนับสนุนเงินอุดหนุนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการภาคเอกชนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับค่าใช้จ่ายจริง

สรุปความสำคัญของการจัดการศึกษาของคนพิการในประเทศไทย จากกฎหมายหลายๆ ฉบับได้ว่ารัฐต้องจัดการศึกษาให้คนพิการมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการจนตลอดชีวิต โดยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และความต้องการดำเนินพิเศษของบุคคลนั้น ให้มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ และต้องมีการปรับปรุงแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในประกาศกระทรวง

นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

จากการศึกษาเอกสารมีผู้ให้ความหมายของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษไว้ พอสรุปได้ดังนี้

ศรียา นิยมธรรม และคณะ (2546: 53-57) นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษอาจแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ได้ ดังนี้

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน (Children with Hearing Impairment) เด็กที่สูญเสียการได้ยินในระดับหูตึงหรือหูหนวก ซึ่งอาจสูญเสียการได้ยินมาแต่กำเนิดหรือภายหลังก็ตาม แบ่งเป็น 5 ระดับ

ระดับที่ 1 หูตึงน้อยเริ่มได้ยินเสียงเมื่อเสียงดัง 26-40 เดซิเบล

ระดับที่ 2 หูตึงปานกลางเริ่มได้ยินเสียงเมื่อเสียงดัง 41-55 เดซิเบล

ระดับที่ 3 หูตึงมากเริ่มได้ยินเสียงเมื่อเสียงดัง 56-70 เดซิเบล

ระดับที่ 4 หูตึงรุนแรงเริ่มได้ยินเสียงเมื่อเสียงดัง 71-90 เดซิเบล

ระดับที่ 5 หูหนวกเริ่มได้ยินเสียงเมื่อเสียงดังมากกว่า 90 เดซิเบล ขึ้นไป หรือไม่มีปฏิกิริยาใดๆ แม้มีเสียงดังมากกว่า 90 เดซิเบล

2. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา (Children with Mental Retardation) หมายถึงเด็กที่มีสติปัญญาต่ำกว่าเด็กปกติทั่วไปเมื่อวัดสติปัญญาโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน ทั้งนี้ภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาได้เป็น 4 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 ขั้นเล็กน้อย (Mild) IQ 50-60

ระดับที่ 2 ขั้นปานกลาง (Moderate) IQ 35-49

ระดับที่ 3 ขั้นรุนแรง (Severe) IQ 20-34

ระดับที่ 4 ขั้นรุนแรงมาก (Profound) IQ น้อยกว่า 20

3. เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น (Children with Visual Impairment) หมายถึงเด็กตาบอดหรือเด็กที่มีสายตาเหลืออยู่น้อยมากซึ่งองค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ได้แบ่งความบกพร่องทางการมองเห็นออกเป็นขั้นต่างๆ ดังนี้

3.1 สายตาเลือนราง (Low vision)

3.2 สภาวะตาบอด (Blindness)

4. เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ (Children with Physical Impairment) หมายถึง เด็กที่มีอวัยวะไม่สมบูรณ์ อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนขาดหายไป กระดูกและกล้ามเนื้อพิการ เจ็บป่วยเรื้อรัง รุนแรง มีความพิการของระบบประสาท (Nervous System) มีความลำบากในการเคลื่อนไหวซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาในสภาพปกติ ทั้งนี้ไม่รวมพวกพิการทางประสาทสัมผัส เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น หรือเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

5. เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม (Children with Behavior Disorders) หมายถึง เด็กที่มีลักษณะ ดังนี้ เด็กที่ไม่สามารถเรียนหนังสือได้เช่นเดียวกับเด็กปกติทั่วไป แต่ไม่ได้มีสาเหตุมาจากองค์ประกอบทางสติปัญญา การรับรู้ ความบกพร่องทางร่างกาย หรือสุขภาพ ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับ

เพื่อนได้ มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับเพศและวัย มีปัญหาทางอารมณ์ หรืออาการเจ็บป่วย โดยมีสาเหตุมาจากจิตใจ ได้แก่ ความวิตกกังวลหรือความหวาดกลัว เป็นต้น

6. เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ (Children with Learning Disabilities) หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องในขบวนการทางจิตวิทยา ทำให้มีปัญหาด้านการใช้ภาษา ด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการสะกดคำ หรือมีปัญหาการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งปัญหาดังกล่าวมิได้มีสาเหตุมาจากความบกพร่องทางร่างกาย ทางการมองเห็น ทางการได้ยิน ทางสติปัญญา อารมณ์ และสภาพแวดล้อม

7. เด็กที่มีสมาธิสั้น (Children with Attention Deficit/hyperactivity Disorders) หมายถึง เด็กที่มีความผิดปกติทางพฤติกรรมชนิดหนึ่ง ได้แก่ การขาดสมาธิ (Inattention) พฤติกรรมซุกซน อยู่ไม่นิ่ง (Hyperactivity) ขาดความยับยั้งชั่งใจ ใจหุนหันพลันแล่นทำอะไรไม่คิดให้รอบคอบ (Impulsivity) และพฤติกรรมที่แสดงออกไม่เหมาะสมกับวัยหรือระดับพัฒนาการและต่อเนื่องนานเกิน 6 เดือน ขึ้นไป พฤติกรรมเหล่านี้ปรากฏก่อนอายุ 7 ปี และมีความรุนแรงส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตประจำวัน การเรียน การปรับตัวเข้าสังคม พฤติกรรมเหล่านี้เกิดอย่างน้อยในสองสถานการณ์ขึ้นไป เช่น ที่บ้านและโรงเรียน เป็นต้น

8. เด็กที่มีความบกพร่องทางการสื่อความหมาย (Children with Communication Disorders) หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องในการเข้าใจหรือการใช้ภาษาพูดจนไม่สามารถสื่อความหมายกับผู้อื่นได้ตามปกติ เช่น การพูดไม่ชัด จังหวะการพูดไม่ดี คุณภาพของเสียงผิดปกติ ตลอดจนการพูดผิดปกติที่เกิดจากการมีพยาธิของระบบประสาทส่วนกลางหรือระบบประสาทส่วนปลาย รวมทั้งอะเฟเซีย ซึ่งมีความบกพร่องทั้งในด้านการรับรู้และการแสดงออกทางภาษา เป็นต้น

9. เด็กออทิสติก (Children with Autisms) หมายถึง เด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าหรือถดถอย แสดงปฏิกิริยาตอบสนองสิ่งแวดล้อมในลักษณะแปลกๆ เช่น หลีกเลียงการมองหน้าผู้อื่น ไม่สบตา การแสดงปฏิกิริยาตอบโต้ต่อเสียงที่ได้ยิน การสัมผัส หรือความเจ็บปวด ในลักษณะที่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป หรือไม่แสดงปฏิกิริยาโต้ตอบสิ่งเร้าใดๆ ทั้งสิ้น แสดงอาการสนใจต่อตนเองหรือการกระตุ้นตนเองโดยไม่สนใจสิ่งแวดล้อม มีปัญหาด้านการพูดและภาษา ไม่สามารถแสดงปฏิกิริยาตอบโต้กับคน สิ่งของ หรือเหตุการณ์ต่างๆ ได้

10. เด็กที่มีความพิการซ้ำซ้อน (Children with Multiple Handicapped) หมายถึง เด็กที่มีสภาพความพิการตั้งแต่สองอย่างขึ้นไปในบุคคลเดียวกัน เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา รวมทั้งการสูญเสียการได้ยิน หรือเด็กที่ตาบอดและสูญเสียการได้ยิน เป็นต้น และสภาพความพิการนี้จะส่งผลให้เกิดการด้อยความสามารถในการดำรงชีวิต ทั้งเป็นอุปสรรคต่อการได้รับการศึกษา

11. เด็กที่มีความสามารถพิเศษ (Children with Gifted Talented) หมายถึง เด็กที่แสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน ในด้านสติปัญญา ความคิด

สร้างสรรค์ การใช้ภาษา การเป็นผู้นำ การสร้างงานด้านทัศนศิลป์และศิลปะ การแสดงความสามารถ ทางด้านดนตรี ความสามารถทางด้านกีฬา ความสามารถทางด้านวิชาการในสาขาใดสาขาหนึ่งหรือ หลายสาขาอย่างเป็นที่ประจักษ์ เมื่อเปรียบเทียบกับอายุระดับเดียวกัน สภาพแวดล้อมเดียวกัน

ผดุง อารยะวิญญู (2542ช: 20) แบ่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ 12 ประเภท ได้แก่

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
2. เด็กปัญญาอ่อนที่เรียนหนังสือได้
3. เด็กปัญญาอ่อนที่ฝึกได้
4. เด็กปัญญาอ่อนที่มีระดับสติปัญญาต่ำมาก
5. เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา
6. เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย
7. เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม
8. เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้
9. เด็กเจ็บป่วยเรื้อรังในโรงพยาบาล
10. เด็กปัญญาเลิศ
11. เด็กออทิสติก
12. เด็กที่มีความบกพร่องซ้ำซ้อน

สภาพปัจจุบันการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การแบ่งประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถแบ่งได้มากมายหลายประเภทขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่แตกต่างกัน เด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่ว่าจะใช้หลักเกณฑ์ใด ก็ถือเป็นเด็กที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากเด็กปกติที่ควรจะได้รับ的帮助เหลือให้มีสิทธิเสรีภาพในด้านต่างๆ เท่าเทียมกับเด็กปกติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้บริการการศึกษาในระบบ 3 รูปแบบ และมีข้อมูลของการให้บริการทางการศึกษา ปีการศึกษา 2554 มีจำนวน 320,032 คน ดังนี้

1. โรงเรียนเฉพาะความพิการ จำนวน 43 โรงเรียน ใน 35 จังหวัด รับนักเรียนพิการที่มีความต้องการในระดับรุนแรงจากคนพิการในวัยเรียนทั่วประเทศ เข้าเรียนแบบประจำในทุกช่วงชั้น (ปฐมวัย ถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย) แบ่งเป็น 4 ประเภทสถานศึกษา ซึ่งมีการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการได้ จำนวนทั้งสิ้น 13,098 คน ได้แก่

- 1.1 โรงเรียนที่สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จำนวน 20 โรงเรียน ใน 20 จังหวัด จัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จำนวน 5,459 คน

1.2 โรงเรียนที่สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 19 โรงเรียน ใน 19 จังหวัด จัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 7,139 คน

1.3 โรงเรียนที่สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น จำนวน 2 โรงเรียน ใน 2 จังหวัด จัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น จำนวน 311 คน

1.4 โรงเรียนที่สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ จำนวน 2 โรงเรียน ใน 2 จังหวัด จัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพจำนวน 489 คน

2. ศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 76 แห่ง ใน 76 จังหวัด แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

2.1 ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา จำนวน 13 แห่ง ใน 13 จังหวัด

2.2 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด จำนวน 63 แห่ง ใน 63 จังหวัด

โดยมีการให้บริการทางการศึกษาสำหรับคนพิการแบบหมุนเวียน (ประจำและไป-กลับ) ตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ ในรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) สำหรับคนพิการทั้ง 9 ประเภทความพิการ ด้วยการให้บริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ และการปรับบ้านเป็นห้องเรียน เปลี่ยนพ่อแม่เป็นครูที่โรงเรียนทั่วไปที่จัดการเรียนร่วมและที่สถานพยาบาล (กรณีเด็กป่วยเรื้อรัง) เพื่อเตรียมความพร้อมและประสานส่งต่อเข้าสู่ระบบการจัดการศึกษาตามลำดับ รวมทั้งการให้บริการองค์ความรู้ด้านการศึกษาพิเศษแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคคลที่มีความเกี่ยวข้อง โดยปีการศึกษา 2554 ศูนย์การศึกษาพิเศษ สามารถให้บริการทางการศึกษาสำหรับคนพิการ จำนวน 64,046 คน

3. การจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนทั่วไป สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามนโยบายของรัฐบาล ในปี พ.ศ. 2542 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการประกาศให้เด็กพิการทุกคนที่อยากเรียนต้องได้เรียน ดังนั้น จึงมีการรับนักเรียนพิการเข้าเรียนร่วมในโรงเรียนทั่วไป จำนวน 242,888 คน ใน 18,370 โรงเรียน จำแนกเป็น 9 ประเภท ความพิการ ดังนี้

3.1 บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น จำนวน 3,980 คน

3.2 บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จำนวน 1,692 คน

3.3 บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 18,102 คน

3.4 บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ จำนวน

7,890 คน

3.5 บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ จำนวน 183,398 คน

3.6 บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา จำนวน 4,359 คน

3.7 บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ จำนวน 6,280 คน

3.8 บุคคลออทิสติก จำนวน 3,863 คน

3.9 บุคคลพิการซ้อน จำนวน 13,324 คน

สรุป สามารถจัดบริหารทางการศึกษาสำหรับคนพิการทั้ง 9 ประเภทความพิการ ใน 3 รูปแบบข้างต้น และมีคนพิการที่ได้รับบริการทางการศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 320,032 คน (แผนพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2552-2559: 2555)

ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงถือเป็นนโยบายสำคัญในการจัดการศึกษาพิเศษในรูปแบบเรียนรวม โดยกำหนดแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาต้นแบบการเรียนรวมขึ้นเพื่อให้โรงเรียนปฏิบัติ อีกทั้งผู้ปกครองก็มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้โรงเรียนต่างๆ นำแนวคิดนี้มาใช้ในประเทศสหราชอาณาจักรก็มีแนวโน้มลักษณะนี้เช่นเดียวกัน และแนวคิดนี้ได้แพร่กระจายไปยังประเทศต่างๆ เกือบทั่วโลกแล้ว

นิยาม ความหมายของการเรียนรวม

การเรียนรวมมาจากคำภาษาอังกฤษว่า Inclusive Education สำหรับคำว่า Inclusive เป็นคำคุณศัพท์มาจากคำนามว่า Inclusion เป็นคำมาจากรากศัพท์ภาษาลาตินว่า "Includo" หมายถึง การรวมเข้าด้วยกัน (Karten. 2005: 2) ปัจจุบันมีนักการศึกษานำไปใช้เรียกการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมว่า Inclusive Education ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาได้เรียนกับเด็กทั่วไป การเรียนรวมเป็นแนวคิดที่ประสานประสานระหว่างหลักการทางการศึกษาและสังคม บนพื้นฐานความเชื่อในเรื่องของสิทธิมนุษยชนและความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ความสำคัญกับเด็กในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งในโรงเรียน สังคมและชุมชน สำหรับความหมายของการเรียนรวมมีนักการศึกษาได้ให้นิยามไว้ ดังนี้

สโนว์ (Snow. 2007) ได้ให้นิยามของคำว่า "การเรียนรวม" ว่าหมายถึง การที่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้เข้าเรียนในโรงเรียน โดยได้รับการเอาใจใส่เสมือนไม่มีความบกพร่องใดๆ ได้รับการบริการและการช่วยเหลือสนับสนุนในชั้นเรียนจากเพื่อนและครู โดยนักเรียนที่มีความบกพร่องมีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกของโรงเรียนและกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนอย่างเต็มที่

มัวร์ (Moor. 2007) ได้ให้นิยามของคำว่า "การเรียนรวม" ว่าหมายถึง การออกแบบการสอนและการช่วยเหลือสนับสนุนนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในบริบทของการจัดการศึกษาทั่วไป นักเรียนทุกคนเป็นสมาชิกที่สมบูรณ์ในโรงเรียน นักเรียนแต่ละคนจะมีความเท่าเทียมกันในโอกาสและสภาพแวดล้อมทางการศึกษาทั่วไป

โทโดรอฟสกี (Todorowski. 2007) ได้ให้นิยามของคำว่า "การเรียนรวม" ว่าหมายถึง การจัดการศึกษาให้กับเด็กทุกคนได้รับการยอมรับ การช่วยเหลือ สนับสนุน การให้โอกาสทางการศึกษา ตามความต้องการและความสามารถ

สแตนแบค และสแตนแบค (Stainback; & Stainback. 1996: 3) ได้ให้นิยามของคำว่า "การเรียนรู้รวม" ไว้ว่าหมายถึง การจัดการศึกษาของโรงเรียนสำหรับเด็กทุกคน โดยไม่คำนึงถึงความบกพร่อง พื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม โรงเรียนจะหาวิธีการที่ช่วยให้เด็กทุกคนเรียนด้วยกันได้ และได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ด้วยกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2550: 19) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้รวมไว้ว่า หมายถึง การจัดให้เด็กพิการเข้าเรียนในระบบการศึกษาปกติ โดยจัดให้มีการร่วมกิจกรรม และใช้เวลาว่างช่วงใดช่วงหนึ่งในแต่ละวันระหว่างนักเรียนพิการกับนักเรียนทั่วไป ทั้งนี้ โดยมีความหมายตามคำศัพท์ภาษาอังกฤษสองคำ คือ Mainstreaming หมายถึง การเรียนรู้รวมในชั้นเรียนปกติ โดยไม่ต้องขอการบริการเพิ่มเติมพิเศษ ยกเว้น สื่อ อุปกรณ์พิเศษ ส่วนอีกความหมายคือ Integration หมายถึง การเรียนรู้รวมในโรงเรียนทั่วไป โดยเด็กพิการจะได้เข้าเรียนในชั้นเรียนปกติเป็นบางวิชา หรือเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ส่วนการจัดการศึกษาแบบเรียนรู้รวม (Inclusive Education) หมายถึง การจัดการศึกษาโดยรับเด็กทุกคนเข้าเรียนร่วมตั้งแต่เริ่มรับการศึกษา โดยต้องจัดบริการพิเศษตามความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการศึกษาที่เด็กทั่วไปและเด็กพิการเริ่มเรียนไปพร้อมๆ กัน การจัดการศึกษาแบบเรียนรู้รวมนี้ เด็กพิการและครอบครัวต้องได้รับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มตั้งแต่แรกเกิดทันทีที่พบความพิการ และจะต้องฝึกอบรมครูการศึกษาพิเศษให้มีทักษะที่จะออกไปทำงานร่วมกับครูทั่วไปได้

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พุทธศักราช 2551 (2551: 2) ให้ความหมายของการเรียนรู้รวมว่า การเรียนรู้รวม หมายถึง การจัดให้คนพิการได้เข้าศึกษาในระบบการศึกษาทั่วไปทุกระดับและหลากหลายรูปแบบ รวมถึงการจัดการศึกษาให้สามารถรองรับการเรียนการสอนสำหรับคนทุกกลุ่มรวมทั้งคนพิการ

จากความหมายของการเรียนรู้รวมที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การเรียนรู้รวม หมายถึง การจัดการศึกษาที่ตอบสนองความหลากหลายของผู้เรียนทุกคน นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้เข้าเรียนให้การยอมรับ เอาใจใส่ ให้การช่วยเหลือสนับสนุน ในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งๆ ของโรงเรียน ไม่มีการแบ่งแยก นักเรียนมีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกของโรงเรียนและกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนอย่างเต็มที่ การออกแบบการเรียนการสอนและการช่วยเหลือสนับสนุนนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในบริบทของการจัดการศึกษาทั่วไป เด็กทุกคนจะได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับระดับความสามารถด้วยการสนับสนุนด้านการสอนที่แตกต่างกันตามความสามารถเฉพาะบุคคล และเรียนไปด้วยกันกับเพื่อนและสภาพแวดล้อมเดียวกันไม่มีการแบ่งแยก

ปรัชญาของการเรียนรวม

การเรียนรวมเป็นการจัดการศึกษาที่นักการศึกษาเชื่อว่าเด็กทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ทุกคนควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน การจัดการศึกษาเรียนรวมมีนักปรัชญา (ผดุง อารยะวิญญู; และวาสนา เลิศศิลป์. 2550: 6-7) ดังนี้

1. โอกาสที่เท่าเทียมกัน (Equal Opportunity) บุคคลทุกคนควรได้รับโอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมกัน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีความบกพร่อง มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคมอยู่ในระดับใดก็ตาม
2. ความหลากหลาย (Diversity) ในมวลหมู่มนุษย์ทั้งปวงย่อมมีความแตกต่างอย่างหลากหลาย จะให้มนุษย์เหมือนกันทุกคนไม่ได้ การให้การศึกษาจึงต้องยอมรับในความแตกต่างในหมู่มนุษย์ การศึกษาที่ให้อาจต้องแตกต่างกันแต่ทุกคนจะต้องเคารพในความหลากหลาย
3. ทุกคนมีความปกติอยู่ในตัว (Normalization) และต้องยอมรับในความปกตินั้น ในประเด็นนี้หมายถึง มนุษย์ทุกคนอยากมีความปกติเหมือนกับคนอื่น ไม่มีใครอยากผิดปกติ ดังนั้น ทุกคนจึงควรได้รับการศึกษาไปพร้อมๆ กับผู้อื่นโดยไม่มีการแบ่งแยก
4. สังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Multicultural Society) ในแต่ละสังคมนั้นย่อมมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม คนในสังคมต้องยอมรับในความหลากหลายนั้น การให้การศึกษาจึงต้องคำนึงถึงความหลากหลายของคนหลายวัฒนธรรมในสังคมนั้นๆ
5. ศักยภาพของบุคคล (Potential) มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนอย่างไรก็ตามย่อมมีศักยภาพทั้งนั้น เพียงแต่มีศักยภาพไม่เท่ากัน ดังนั้น การให้การศึกษาต้องให้จนบรรลุศักยภาพของแต่ละคน ไม่ใช่ให้การศึกษาในปริมาณที่เท่ากัน คุณภาพเท่ากัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับศักยภาพของแต่ละคน
6. มนุษยนิยม (Humanism) มนุษย์ทุกคนมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรีคนในสังคมควรมีความเข้าใจกันเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้
7. การเป็นสังคม (Socialization) มนุษย์เป็นสัตว์สังคมเราไม่สามารถแยกมนุษย์ออกจากกันได้ เพราะธรรมชาติของมนุษย์ต้องใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ช่วยเหลือพึ่งพากัน การให้การศึกษาโดยการแบ่งแยกจึงไม่สอดคล้องกับความเป็นมนุษย์
8. ความเป็นส่วนบุคคล (Individualization) บุคคลแต่ละคนจะมีลักษณะเฉพาะที่ไม่เหมือนผู้อื่น ดังนั้น ในการจัดการศึกษาควรคำนึงถึงความต้องการเฉพาะของแต่ละบุคคล
9. การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Dependency) มนุษย์มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การจัดการเรียนรวมทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
10. สภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด (Least Restrictive Environment) การให้การศึกษาจะต้องให้ในสภาพที่เด็กเรียนได้และจะต้องนำเขากลับสู่สังคมปกติโดยเร็วที่สุด

จากปรัชญาการเรียนรวม 10 ประการที่กล่าวข้างต้น สอดคล้องกับปรัชญาการเรียนรวมของนักการศึกษาในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การเรียนรวมจัดบนฐานความเชื่อที่ว่าบุคคลสามารถอยู่กับผู้อื่นได้ ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ศาสนา ความต้องการ ความบกพร่อง ดังนั้น นักเรียนทุกคนจึงสามารถเรียนรู้และเติบโตขึ้นในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน

2. การเรียนรวมเป็นการจัดการศึกษาให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยกันในโรงเรียน เรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน ร่วมมือกันทำงาน และรับผิดชอบ

3. การเรียนรวมเป็นการจัดการศึกษาที่มีประโยชน์ต่อเด็กที่มีความบกพร่องให้มีโอกาสได้เรียนในห้องเรียนเดียวกับเด็กทั่วไป

สรุปได้ว่า ปรัชญาการเรียนรวมได้เน้นความสำคัญของการจัดการศึกษาบนความเท่าเทียมกัน ความหลากหลาย การใช้ชีวิตด้วยการพึ่งพาอาศัยกัน เรียนด้วยกันโดยไม่มีการแบ่งแยก ซึ่งนับว่าเป็นการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงที่มนุษย์ต้องใช้ชีวิตกับผู้อื่นในสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายทั้งด้านศาสนา วัฒนธรรม

ลักษณะของการจัดการศึกษาแบบรวม

เบญญา ชลธารินทร์ (2546) ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการเรียนรวมสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT Framework) ตาม 4 องค์ประกอบ คือ นักเรียน ซึ่งหมายรวมถึงนักเรียนทั่วไปและนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ สภาพแวดล้อม กิจกรรมการเรียนการสอน เครื่องมือ โดยยึดเอาความจำเป็นพิเศษของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งหากโรงเรียนสามารถบูรณาการทุกองค์ประกอบและใช้หลักการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) รวมทั้งปฏิบัติงานในลักษณะประสานร่วมมือกัน โดยได้พิจารณาองค์ประกอบทุกด้านเพื่อสนองตอบความต้องการจำเป็นของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเป็นเฉพาะบุคคล ทำให้มีผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาให้แก่นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่เข้ามาเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไปในโรงเรียนปกติ โดยที่นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษสามารถเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไปได้อย่างมีความสุขและได้รับประโยชน์ทางการศึกษาเพิ่มขึ้น

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2555: 24-25) อธิบายว่าการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมควรมีลักษณะ ดังนี้

1. มีปรัชญาที่ชัดเจนในการปรับให้เหมาะสมกับความแตกต่างของเด็ก ยอมรับว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีสิทธิเช่นเดียวกับเด็กทั่วไปในชุมชน ท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญในการสนับสนุนเพื่อให้เป็นไปตามปรัชญานี้

2. มีการสื่อสารสร้างความรู้ความเข้าใจการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมแก่ผู้เกี่ยวข้อง ต้องสื่อสารนโยบายนี้ไปยังพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษและผู้เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น มีกระบวนการที่มีประสิทธิภาพในการแนะนำผู้เกี่ยวข้องให้รับผิดชอบเด็กเหล่านี้

3. มีกระบวนการตรวจสอบติดตามผลที่เกิดขึ้นจากนโยบายและการปฏิบัติทุกๆ ด้าน ที่เป็นผลกระทบต่อการตัดสินใจจัดการโรงเรียน หลักสูตร สถานที่ เวลา และทรัพยากรบุคคล

4. มีทีมงานรับผิดชอบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม มีผู้เชี่ยวชาญอยู่ในคณะทำงาน มีการกำหนดครูให้เป็นผู้รับผิดชอบที่จะทำให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความสุข ครูเหล่านี้ควรพัฒนาการสอนและการประเมินการสอนโดยความร่วมมือจากครูทั่วไป และคณะทำงานที่สนับสนุน

5. มีระบบการติดต่อประสานงานที่มีประสิทธิภาพระหว่างโรงเรียนเครือข่ายเพื่อพัฒนาเด็ก

6. มีการคัดแยกนักเรียนเพื่อที่จะทราบว่า มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทใดบ้าง เพื่อจะได้จัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

7. มีการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าชั้นเรียนอย่างเหมาะสม โรงเรียนควรจัดให้มีจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างเหมาะสมกับชั้นเรียน เพื่อให้มั่นใจว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้กระจายไปในชั้นเรียนต่างๆ ในโรงเรียน

8. มีสื่ออำนวยความสะดวกอย่างพอเพียงและสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็ก

9. มีการกำหนดหน้าที่และเครือข่ายระหว่างคณะทำงานต่างๆ กับคณะทำงานสนับสนุนช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (Student Assistance Team: SAT) อย่างชัดเจน

10. การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมต้องเป็น “โรงเรียนที่มีคุณภาพ”

จากการศึกษาในเรื่องนี้ มีนักเขียนหลายคนกล่าวว่าโรงเรียนที่มีคุณภาพควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. บรรยากาศของโรงเรียนที่สร้างสรรค์ ได้แก่ มีความปลอดภัย มีระเบียบ วินัย และมีสิ่งแวดล้อมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การเรียนการสอนของครูและนักเรียนเกิดความมั่นใจร่วมกันในความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน

2. ภารกิจที่ชัดเจน ได้แก่ การกำหนดการเรียนการสอนและความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างคณะทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และกระบวนการวัดและประเมินผล

3. ภาวะผู้นำที่สร้างสรรค์ ได้แก่ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ มีความรับผิดชอบด้านการสอนและการสื่อสารเพื่อคุณภาพของโรงเรียน คณะครู พ่อ-แม่ และนักเรียน

4. ใช้กระบวนการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของคณะทำงานและผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียน

5. ครูมีความเชื่อต่อการเรียนรวมที่ถูกต้อง ได้แก่ ครูมีความเชื่อร่วมกันว่าเด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้และสามารถที่จะได้รับความสำเร็จในการเรียนตามหลักสูตร

6. ครูสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนด้วยวิธีที่ไม่แข็งหรืออ่อนเกินไป

7. ครูเป็นต้นแบบที่ดี ได้แก่ การตรงต่อเวลา สุขภาพ เห็นใจผู้อื่น และปฏิบัติต่อเด็กอย่างให้เกียรติ

8. มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ได้แก่ ชั้นเรียนและบริเวณโรงเรียนมีความดึงดูดใจ นักเรียนมีผลงานที่แสดงในชั้นเรียน

9. นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่ได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมในการถามและตอบคำถาม

10. ครูสังเกตความก้าวหน้าของนักเรียนอยู่เสมอ มีข้อมูลความสำเร็จและความก้าวหน้าที่ได้ด้วยกระบวนการประเมินหลายๆ วิธี และแจ้งผลการประเมินให้นักเรียนและพ่อแม่ด้วยวิธีที่สร้างสรรค์เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติของนักเรียนรายบุคคลและเพื่อปรับปรุงการสอนของครู

11. คุณภาพผู้เรียน ได้แก่ ผู้เรียนได้รับสิทธิโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกับนักเรียนทั่วไปและได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

12. มีกลยุทธ์การพัฒนาที่ต่อเนื่อง เช่น ครูมีโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาด้วยโครงการใหม่

13. จัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ให้พ่อแม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและสนับสนุนในกิจกรรมของโรงเรียน

สรุป การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม เป็นการจัดการศึกษาที่มีความหมายยิ่งในการขจัดความแบ่งแยก การสร้างสรรค์สังคมแห่งการอยู่ร่วมกัน การสร้างสรรค์สังคมแห่งการศึกษาเพื่อเด็กทุกคน โดยมีองค์ประกอบพื้นฐานของการดำเนินงานที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกันในอันที่จะช่วยให้การจัดการเรียนรวมบรรลุเป้าหมายและเป็นการจัดการศึกษาเพื่อเด็กทุกคนอย่างแท้จริง บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องร่วมวางแผนและปฏิบัติงานร่วมกันอย่างร่วมมือร่วมใจ การทำงานจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสำคัญที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หากต้องร่วมกันทุกคน ทุกภาคส่วนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

มาตรฐานการเรียนรู้ร่วม เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน
4 มาตรฐาน 17 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. ด้านที่ 1 มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียนมี 1 มาตรฐาน 1 ตัวบ่งชี้
2. ด้านที่ 2 มาตรฐานด้านการจัดการเรียนการสอนมี 1 มาตรฐาน 8 ตัวบ่งชี้
3. ด้านที่ 3 มาตรฐานด้านการบริหารจัดการเรียนร่วมมี 1 มาตรฐาน 6 ตัวบ่งชี้
4. ด้านที่ 4 มาตรฐานด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้มี 1 มาตรฐาน 2 ตัวบ่งชี้

ด้านที่ 1 มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีผลการพัฒนาเต็มศักยภาพ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้เรียนมีผลการพัฒนาเต็มศักยภาพตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP)

ด้านที่ 2 มาตรฐานด้านการจัดการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 2 ครูปฏิบัติงานเรียนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 ครูมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนร่วมและปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่างเหมาะสม

ตัวบ่งชี้ที่ 2.2 ครูเข้ารับการฝึกอบรมหรือพัฒนาให้มีทักษะในการจัดการเรียนร่วม

ตัวบ่งชี้ที่ 2.3 ครูมีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)

ตัวบ่งชี้ที่ 2.4 ครูจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individual Implementation Plan: IIP) ที่สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)

ตัวบ่งชี้ที่ 2.5 ครูจัดหาผลิตและใช้เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนตามความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่ 2.6 ครูจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนเฉพาะบุคคลอย่างเหมาะสม

ตัวบ่งชี้ที่ 2.7 ครูมีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายสอดคล้องกับผู้เรียนเฉพาะบุคคล

ตัวบ่งชี้ที่ 2.8 ครูใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนเฉพาะบุคคล 6

ด้านที่ 3 มาตรฐานด้านการบริหารจัดการเรียนร่วม

มาตรฐานที่ 3 ผู้บริหารบริหารจัดการเรียนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

ตัวบ่งชี้ที่ 3.1 ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี และมีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการเรียนร่วม

ตัวบ่งชี้ที่ 3.2 ผู้บริหารมีการบริหารจัดการเรียนร่วมตามโครงสร้างที่ (SEAT Framework)

ตัวบ่งชี้ที่ 3.3 ผู้บริหารมีการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School based management: SBM)

ตัวบ่งชี้ที่ 3.4 ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการเรียนร่วมให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการจัดการเรียนร่วม

ตัวบ่งชี้ที่ 3.5 สถานศึกษามีกระบวนการเปลี่ยนผ่าน (Transition)

ตัวบ่งชี้ที่ 3.6 มีการส่งเสริมสนับสนุนของเขตศูนย์เครือข่ายบุคคลและองค์กรที่มีส่วนร่วมด้านการจัดการเรียนร่วม

ด้านที่ 4 มาตรฐานด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 4 สถานศึกษามีการสร้างส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ด้านการจัดการเรียนร่วม

ตัวบ่งชี้ที่ 4.1 พัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนให้ผู้เรียนและครอบครัวสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

ตัวบ่งชี้ที่ 4.2 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจัดการเรียนร่วมระหว่างบุคลากรภายในศึกษาระหว่างสถานศึกษากับครอบครัวชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนแบบเรียนรวม

หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนแบบเรียนรวม

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ให้เพื่อให้การจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการพัฒนาการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนรายบุคคล ผู้เรียนมีศักยภาพเป็นไปตามเจตนารมณ์ มาตรา 80 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นกรอบและทิศทางของการจัดการศึกษาสำหรับสถานศึกษา เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยสถานศึกษาจะต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2553 เป็นต้นมา เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับสภาพและบริบทของตน ประกอบกับการประกาศ

ใช้พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และอนุบัญญัติตามพระราชบัญญัติฯ จำนวน 12 ฉบับ ที่กำหนดระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2552 ข้อ 7 ระบุ ในการจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษา การวัดผลและประเมินผลการศึกษา ให้สถานศึกษาและส่วนราชการที่รับผิดชอบดำเนินการให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภท ตามรูปแบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการที่เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด หรือตามที่สถานศึกษาเห็นสมควร สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่พัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งนักเรียนปกติ และนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จะต้องมีการปรับหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้องกับนักเรียนทุกคน ทั้งในส่วนเป้าหมายคุณภาพผู้เรียน สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการจัดการเรียนการสอน สื่อประกอบการจัดการเรียนการสอน และวิธีการวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษสามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. 2553: 63)

การจัดการเรียนรวมมีเป้าหมายหลักในการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย และเป็นการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้รับโอกาสและเข้าถึงการศึกษา โดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนที่มนุษย์ทุกคน ถึงแม้จะเป็นบุคคลที่ด้อยโอกาส ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันตามประกาศสากลเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ในปี ค.ศ. 1949 ที่มีใจความสำคัญว่าเด็กทุกคนย่อมมีสิทธิในการได้รับการศึกษาโดยไม่มีการแบ่งแยก และในปี ค.ศ. 1989 มีการประชุมองค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ที่มีสาระจากการประชุมว่าจะต้องมีการจัดการศึกษาให้กับเด็กโดยไม่มีการแบ่งแยก นอกจากนี้ยังมีการประชุมระดับโลกขึ้นอีกหลายครั้ง ต่างให้มีการสนับสนุนการจัดการเรียนรวมขึ้นเด็กมีสิทธิตามกฎหมายที่จะได้รับการศึกษาทุกคนโดยไม่มีการแบ่งแยกกว่ามีความบกพร่อง การนับถือศาสนา ภาษา เพศ ความสามารถและเหตุผลอื่นๆ (UNESCO. 2003: 4-5) ซึ่ง แซนด์คูลล์ (Sandkull. 2005: 1) ได้อธิบายไว้ว่า หัวใจของการเรียนรวม คือ การจัดการศึกษาบนพื้นฐานแห่งสิทธิมนุษยชนอันเป็นรากฐานของการจัดการศึกษา ซึ่งเกิดจากการประชุมระดับนานาชาติว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชนตั้งแต่มีคำประกาศสากลเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ในปี ค.ศ. 1948 ที่มีใจความสำคัญตอนหนึ่งว่า “เด็กทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมและควรที่จะได้รับการศึกษาจากโรงเรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะเรียนได้ การศึกษาควรช่วยเด็กให้ใช้และพัฒนาความสามารถและศักยภาพของเขา” รวมถึง กิงเพชร ส่งเสริม (2552: 60) กล่าวว่า เหตุผลด้านสิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรวม และนำไปสู่การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคล เป็นการสร้างความสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคลและชาติพันธ์ต่างๆ โรงเรียนทั่วไปที่จัดการเรียนรวมนั้น เป็นการจัดการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการขจัดความแบ่งแยก การสร้างสังคมแห่งการอยู่ร่วมกัน

ในสหราชอาณาจักร มีระเบียบปฏิบัติในพระราชบัญญัติการศึกษา ค.ศ. 1993 ที่เน้นให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับนักเรียนปกติ โดยคำนึงถึงความสามารถของนักเรียนทุกระดับและกำหนดเป็นหลักการเบื้องต้นว่า “นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษต้องได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสมรวมถึงการได้เรียนตามเนื้อหาในหลักสูตรแห่งชาติด้วย” ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกา มีหลักสูตรมาตรฐาน ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ทุกคนในโรงเรียนปกติต้องเรียนและมีการปรับหลักสูตร ตลอดจนจัดหลักสูตรเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการพิเศษของนักเรียน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545: 29-30)

ตาราง 1 หลักสูตรและการปรับหลักสูตรของสหรัฐอเมริกา

หลักสูตร	ลักษณะ
หลักสูตรมาตรฐาน (Standard Curriculum)	เป็นหลักสูตรที่ทุกคนในโรงเรียนปกติต้องเรียน
หลักสูตรมาตรฐานฉบับปรับปรุง (Standard Curriculum with Adaptation)	เป็นการปรับปรุงหลักสูตรมาตรฐานในด้านเนื้อหา การนำไปใช้ การประเมินผลเพื่อให้สอดคล้องกับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ
หลักสูตรทางเลือกขนาน (Parallel Alternate Curriculum)	เป็นการปรับหลักสูตรมาตรฐานให้มีโครงสร้างที่ยืดหยุ่นขึ้น ปรับกลยุทธ์การสอนและวิธีประเมินผล
หลักสูตรการแก้ไขทักษะเบื้องต้น (Remedial Basic Skill Curriculum)	เป็นหลักสูตรที่ใช้ในการแก้ไขทักษะเบื้องต้นของนักเรียนในทักษะด้านภาษาและคณิตศาสตร์
หลักสูตรกลยุทธ์การเรียนรู้ (Learning Strategies Curriculum)	เป็นหลักสูตรซึ่งเน้นกลยุทธ์ในการเรียนรู้ที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเองในโรงเรียน ในการประกอบอาชีพและในสังคม
หลักสูตรทักษะทางสังคม (Social Skill Curriculum)	เป็นหลักสูตรพัฒนาทักษะสังคม ค้นหาปัญหาความบกพร่องในการสื่อสาร ส่งเสริมทักษะในการแก้ปัญหาการใช้ชีวิตให้อยู่รอด
หลักสูตรการงานอาชีพ (Career Vocational)	เป็นหลักสูตรเตรียมเด็กให้มีทักษะพื้นฐานในด้านการงานอาชีพ เพื่อให้เข้าสู่การฝึกอาชีพ และสามารถประกอบอาชีพได้
หลักสูตรทักษะการดำรงชีวิตอิสระ (Independent Living Skill Curriculum)	เป็นหลักสูตรที่เน้นทักษะที่จำเป็นที่จะช่วยให้นักเรียนฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ในสังคม เพื่อเตรียมนักเรียนให้ดำรงชีวิตในสังคมได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น

การปรับหลักสูตรเพื่อการเรียนรวม

ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาทั่วไปจะกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษาจากหลักสูตรสถานศึกษาที่จัดมวลประสบการณ์และกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนทุกคน ทำให้เกิดปัญหาในการเรียนรู้กับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษา และปัญหาที่เกิดจากการใช้หลักสูตรจึงเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการเรียนรู้ของสถานศึกษาทั่วไป ที่มีผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษา ที่มีลักษณะที่แตกต่างกันของหลักสูตร เช่น

1. เนื้อหาที่ใช้สอน
2. ภาษาที่ใช้สื่อในการสอน
3. การบริหารจัดการชั้นเรียน
4. วิธีการและกระบวนการที่ใช้ในการสอน
5. การจัดวิธีสอนและเวลาในการจัดการสอนให้จบหลักสูตร
6. การใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอน
7. วิธีการประเมินการเรียนรู้ การรายงานผลและการรับรองผลการเรียน

ดังนั้น การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรวม จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงการดำเนินงาน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2556: 62-65) ดังนี้

1. การจัดหลักสูตรให้ยืดหยุ่น

วิธีการที่สำคัญที่สุดในการขจัดอุปสรรคที่เกิดจากหลักสูตรก็คือ ต้องมีการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามความแตกต่างกันของผู้เรียนและลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้น การจัดทำหลักสูตรจึงต้องมีการยืดหยุ่น เพื่อให้เข้าถึงผู้เรียนทุกประเภทและตรงกับความต้องการของผู้เรียน การที่จะให้หลักสูตรนี้ประสบความสำเร็จจะต้องมีทีมช่วยในการที่จะคิดวิธีสอนให้ยืดหยุ่น และมีการประเมินผลการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นด้วย นอกจากนี้ยังต้องมีการจัดหาโปรแกรมตัวอย่างให้การเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ที่จะมาช่วย เครื่องมือวัดและประเมินผล

2. การเข้าถึงหลักสูตรทั่วไป โดยการสนับสนุนเป็นรายบุคคล

ลักษณะเด่นของโรงเรียนเรียนรวม ต้องพยายามหาวิธีการที่ดีที่สุดในการพัฒนาหลักสูตรทั่วไป ให้หลักสูตรเข้าถึงผู้เรียนและจัดการเรียนการสอน จัดหาความช่วยเหลือตามความต้องการจำเป็นรายบุคคล

- 2.1 ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าเรียนในโรงเรียนใกล้เคียงได้
- 2.2 ผู้เรียนทุกคนมีพื้นฐานทางครอบครัวที่ต่างกันสามารถเข้าเรียนในห้องเรียนปกติ

- 2.3 ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมองการศึกษาพิเศษเป็นการบริการ

- 2.4 เป็นสถานที่ดูแลช่วยเหลือผู้เรียนในห้องเรียนทั่วไป
- 2.5 การจัดบริการในโรงเรียนต้องมีความยืดหยุ่น ให้ผู้เรียนได้รับบริการทาง
- 2.6 การศึกษาพิเศษอยู่บนพื้นฐานของความต้องการของแต่ละบุคคลและต้องมีการจัดตารางเรียนที่ยืดหยุ่น
- 2.7 ทีมงานที่มาช่วยสนับสนุนนั้น จะพิจารณาตัดสินลักษณะการให้บริการอะไร
อย่างน้อยแค่ไหน
- 2.8 บทบาทและความรับผิดชอบมืออาชีพด้านการศึกษาพิเศษ ในการจัดการศึกษา
ในห้องเรียนทั่วไป (เช่น นักกายภาพ เป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนทั้งด้านสังคมและการเรียนรู้ และเป็น
ที่ปรึกษาได้ด้วย)
- 2.9 โรงเรียนที่มีการจัดบริการแบบบูรณาการด้านการศึกษาพิเศษ มีผู้ช่วยครูมี
ทักษะการดำรงชีวิต มีผู้ช่วยด้านเทคนิค การสื่อสารด้วยภาษาที่หลากหลาย (Bilingual) ไม่ถูกแปลกแยก
- 2.10 มีการจัดบริการโดยการสอนเป็นทีมหรือการสอนแบบร่วมมือ (Coteaching)
- 2.11 ถึงแม้ว่าครูมืออาชีพด้านการศึกษาพิเศษมีความรับผิดชอบเบื้องต้นในการ
จัดบริการต่างๆ เช่น เพื่อนช่วยเพื่อน อาสาสมัคร บุคคลที่เป็นมืออาชีพทางด้านการศึกษาพิเศษและ
อื่นๆ ในการช่วยเหลือผู้เรียนทุกคน
- 2.12 ต้องจัดหา จัดทำข้อมูลผู้เรียนที่มีความบกพร่องต่างๆ เป็นรายบุคคล เพื่อ
ที่จะให้การทำงานกับผู้เรียนทุกคนอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2.13 การจัดการศึกษาพิเศษใช้การวัดผลประเมินผลเป็นรายบุคคลและมีครู
ผู้ช่วยสอนร่วมสังเกต
- 2.14 โรงเรียนจะต้องมีการปรับวิธีการวัดประเมินผล และมีทีมงานที่ควบคุมดูแล
กระบวนการวัดประเมินผล รวมทั้งเครื่องมือให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล
- 2.15 ในการจัดหลักสูตรต้องมีการฝึกอาชีพ ฝึกทักษะต่างๆ ฝึกเรื่องทั่วไป รวมเป็น
หลักสูตรเดียวกันและประยุกต์ให้เหมาะสมกับรายบุคคล
3. กำหนดวิธีการและแนวทางในการสอนที่หลากหลายสถานศึกษาที่จัดการศึกษา
แบบเรียนรวม ควรรู้วิธีการจัดหลักสูตรที่แตกต่างกันและใช้ทฤษฎีต่างๆ ที่หลากหลาย สำหรับครูที่สอน
ผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษา ควรใช้วิธีการและแนวทางในการสอนที่หลากหลาย
เมื่อมีการวางแผนการใช้หลักสูตรโดยจุดเด่น เจตคติของผู้เรียนเพื่อนำมาวางแผนในการจัดการศึกษา
ครูที่สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จำเป็นต้องมีการปรับหลักสูตรให้เด็กเหล่านี้
สามารถเรียนกับเด็กทั่วไปได้ และมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จตามระดับความสามารถของตนโดย

ไม่ต้องแข่งขันกับเด็กทั่วไปหรือเด็กพิเศษอื่นๆ แต่เด็กจะแข่งขันกับตนเอง โดยเน้นที่พัฒนาการและความก้าวหน้าของแต่ละคน

การที่จะเลือกเนื้อหาใดมาให้เด็กเรียน จำเป็นที่ครูจะต้องรู้พื้นฐานและลักษณะเฉพาะของนักเรียนก่อน ดังนั้น ปัจจัยต่อไปนี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาก่อนเลือก

1. ประสบการณ์เดิม นักเรียนมีประสบการณ์ประเภทใดมาก่อนทั้งประสบการณ์ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน
2. ความรู้และทักษะที่มีในขณะนั้นนักเรียนเข้าใจอะไรและนักเรียนสามารถทำอะไรได้
3. นักเรียนมีความสนใจเรื่องอะไร และมีความกระตือรือร้นเกี่ยวกับอะไรเป็นพิเศษ
4. เจตคติ นักเรียนมีความรู้สึกในเชิงบวกหรือเชิงลบ ที่อาจเป็นผลต่อการเรียนรู้หรือไม่
5. ลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียน
6. จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาของผู้เรียน

ดังนั้น สิ่งที่คุณต้องตระหนักก็คือ นักเรียนบางคนมีลักษณะเฉพาะซึ่งมีผลต่อการใช้หลักสูตรในแง่ต่างๆ เช่น นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จะต้องการความเอาใจใส่ของครูเพื่อช่วยในเรื่องการพูดและการฟังอย่างมาก เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะต้องการความเอาใจใส่ช่วยเหลือจากครูเรื่องทักษะในการช่วยเหลือตนเอง ทักษะในการดำรงชีวิตประจำวัน ทักษะทางสังคม และทักษะทางการสื่อความหมาย

นักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย ซึ่งมีข้อจำกัดเรื่องการเคลื่อนไหวและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นต้องได้รับเนื้อหาหลักสูตรที่ชัดเจนความขาดแคลนด้านประสบการณ์ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางอารมณ์และพฤติกรรม ต้องได้รับเนื้อหาหลักสูตรที่มีสถานการณ์ในการเรียน ซึ่งจะช่วยให้รู้สึกว่าคุณประสบความสำเร็จ เพื่อจะได้ช่วยสร้างความมั่นใจ และเห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อพัฒนาทักษะในการจัดการกับตนเอง และช่วยพัฒนาทักษะในด้านสังคมและการสื่อความหมายกับผู้อื่น

นอกจากนี้แล้วเด็กกลุ่มนี้ยังจำเป็นต้องเรียนรู้ทักษะในการฟังตนเอง การสอนในโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการควรเป็นการจัดหลักสูตรแบบ “เนื้อหาแกนบวกเนื้อหาเสริม” แต่การนำเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมกับเด็กทั่วไปนั้น มีความยากอยู่ที่ว่าจะปรับเนื้อหาอย่างไรเพื่อจะให้นักเรียนได้ ซึ่งจะเป็นความท้าทายที่ขอฝากไว้ให้กับครูทุกท่านเพื่อช่วยครูเลือกเนื้อหาที่จะสอนให้เหมาะสมกับชั้นเรียนที่มีการเรียนรวม เนื้อหาที่เราจะนำมาให้เรียนควรอยู่ในกลุ่มต่อไปนี้

1. มีให้เห็น กล่าวคือ เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในชีวิตของเด็ก

2. มีความสำคัญ จะต้องมีคุณค่าและความจำเป็นที่เด็กจะเรียนรู้ หรือจะต้องทำได้
3. เป็นจริงได้ในการเรียน ซึ่งจะต้องมีเป้าหมายที่เด็กทำได้สำเร็จ
4. สมเหตุสมผล ความมุ่งหมายของการเรียนสามารถแสดงได้ชัดเจน
4. การกำหนดตัวชี้วัดในความแตกต่างกันของหลักสูตรและการสนับสนุน เพื่อการจัดการเรียนรวม จะเกี่ยวข้องในเรื่องต่อไปนี้
 - 4.1 การเชื่อมโยงเกี่ยวกับการเรียนรวม และผลผลิต
 - 4.2 การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมาปรับมาตรฐานและตัวชี้วัดบางส่วนให้เหมาะสมกับผู้เรียนทุกคนในห้องเรียนได้
 - 4.3 ปรับวิธีการวัดและประเมินผลการจัดการศึกษาที่สอดคล้องและเอื้อสภาพความต้องการจำเป็นพิเศษ สามารถช่วยประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนได้
 - 4.4 มีการปรับและใช้เครื่องมือประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้เรียนได้ตามสภาพจริง
 - 4.5 ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องควรได้รับการฝึกอบรมและการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้ทุกคน
 - 4.6 ครูสามารถสะท้อนผลการสอนในชั้นเรียนและเป็นตัวบ่งชี้ในการแก้ปัญหาของผู้เรียนให้กับผู้บริหารสถานศึกษา บุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้
 - 4.7 ครูสามารถใช้กลยุทธ์ในการสอนนำไปใช้เพื่อการตอบสนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคนในชั้นเรียนและเป็นกลยุทธ์ที่มาจากทฤษฎีการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มความสามารถ
 - 4.8 ครูจะต้องมีการมองพัฒนาการของผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม ทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา
 - 4.9 ภาษาที่ใช้ในการสอนและการจัดการเรียนรู้ ต้องเป็นภาษาที่มีความเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนทุกคนในชั้นเรียน
 - 4.10 ครูต้องเป็นแบบอย่างและสามารถให้คำแนะนำให้กับครูคนอื่นในห้องเรียนและโรงเรียน
 - 4.11 ครูต้องจัดในห้องเรียนให้เพื่อนได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนรู้
 - 4.12 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ในกรณีที่สถานศึกษามีผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

ซึ่งต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง เช่น เมื่อในโรงเรียนมีผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน (หูหนวก) จำเป็นต้องใช้ล่ามภาษามือ หรือมีผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น (ตาบอด) ต้องใช้ครูที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสอนและใช้อักษรเบรลล์ เป็นต้น

แนวทางในการปรับหลักสูตร

หลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญในการวางแผนการสอนและการจัดโอกาสในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ในการจัดการเรียนรวมจะมุ่งเน้นให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับการศึกษาในหลักสูตรปกติเช่นเดียวกับเด็กทั่วไป แต่เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเหล่านั้นได้เรียนไปพร้อมกับเด็กทั่วไปได้ จึงต้องมีการปรับหลักสูตรเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของเด็กที่มีอย่างหลากหลาย การปรับหลักสูตรสามารถทำได้ในระดับสถานศึกษาและระดับห้องเรียน การปรับหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ส่วนหลักสูตรระดับห้องเรียนเป็นหลักสูตรที่ครูปรับจากหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน การปรับหลักสูตรมีแนวทางการปรับหลักสูตร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556: 65-68) ดังนี้

1. เป้าหมายของการปรับหลักสูตร

เป้าหมายของการปรับหลักสูตรสำหรับการเรียนรวม คือ การให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากที่สุด เมื่อต้องการปรับหลักสูตรสำหรับการเรียนรวม ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของควรตระหนักเสนอว่า นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษควรมีส่วนร่วมในบทเรียนเหมือนนักเรียนอื่น ดังนั้น การออกแบบการจัดการเรียนการสอนจึงควรเอื้อและเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้เรียนรู้ร่วมกันโดยจัดอุปกรณ์ สื่อการสอนที่สามารถสนับสนุนให้ผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น เช่น ในการเล่นเกมบทบาทสมมติในห้องเรียน ครูควรปรับกิจกรรมให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีส่วนร่วมในการเล่นละคร โดยรับบทบาทที่ใช้การเคลื่อนไหวทางร่างกายมากกว่าการพูดยาวๆ หรือได้ท่องบทยาวๆ เป็นต้น

ในการปรับหลักสูตรสามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือ การปรับเนื้อหาและกระบวนการว่าจะสอนอย่างไร ซึ่งเป็นเนื้อหาของหลักสูตรและหลักสูตรนี้จะสอนอย่างไร ได้แก่ วิธีการสอน สื่อ และกระบวนการ รวมถึงการปรับเพิ่มหรือลดขอบข่ายเนื้อหาที่จะสอน อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะปรับอย่างไร สิ่งที่ต้องคำนึง คือ

- 1.1 สิ่งที่เรียนต้องเกี่ยวกับท้องถิ่นและชุมชน
- 1.2 เรียนรู้ทักษะที่เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
- 1.3 ทักษะในการเรียนซึ่งได้กำหนดในหลักสูตร ต้องสอดคล้องกับระดับ

ความสามารถ

2. การกำหนดลำดับขั้นของหลักสูตรและเป้าหมายระยะยาว

การกำหนดลำดับขั้นของหลักสูตรและเป้าหมายระยะยาวของการสอนนั้น จะต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับนักเรียนทุกคน รวมทั้งผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษด้วย ดังนั้น การจัดแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนทั้งห้อง ผู้สอนต้องกำหนดเนื้อหาเฉพาะให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนและในการกำหนดเป้าหมายระยะยาว ซึ่งมักจะกำหนดเป็นรายปี/รายภาค จะต้องสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการในปัจจุบันและอนาคตของผู้เรียน โดยจะกำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program หรือ IEP) โดยแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลจะเขียนขอบเขตของเป้าหมายของหลักสูตรและผลลัพธ์ที่คาดหวังสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละคน ซึ่งผู้เรียน ครู ผู้ปกครองและบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจะร่วมกันกำหนดหลังจากได้กำหนดลำดับขั้นและเป้าหมายระยะยาวในหลักสูตรสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อาจกำหนดไว้ง่ายกว่านักเรียนคนอื่นในห้องเรียน เช่น เด็กชายใหม่สามารถเขียนชื่อตัวเองได้ถูกต้อง เด็กชายตัวมสามารถอ่านแบบเรียนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้อย่างคล่องแคล่ว เป็นต้น

3. การปรับเนื้อหา

ในการปรับเนื้อหาควรคำนึงถึงพื้นฐานและลักษณะของผู้เรียน ได้แก่ ประสบการณ์เดิม ความสนใจ ทักษะ เจตคติ ที่สำคัญ คือ จะต้องปรับให้สอดคล้องกับความต้องการพิเศษของผู้เรียน วิธีการปรับเนื้อหาควรพิจารณาในประเด็นต่างๆ ดังนี้

3.1 ปรับเนื้อหาให้เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในชีวิตของผู้เรียน

3.2 ปรับเนื้อหาให้มีความสำคัญ มีคุณค่าและความจำเป็นที่ผู้เรียนจะเรียนรู้

3.3 มีเป้าหมายที่ผู้เรียนสามารถทำได้สำเร็จ

3.4 การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) เป็นวิธีการหนึ่งของการปรับหลักสูตรทุกขั้นตอนสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ แต่ในการปรับเนื้อหาโดยเฉพาะปรับความยากง่ายของเนื้อหาให้สอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียน ซึ่งอาจจะไม่เท่ากับหลักสูตรที่ใช้สอนเด็กทั่วไปในห้องเรียนเดียวกัน

4. การปรับวิธีการสอน

ไม่ว่าจะโดยปรับจากหลักสูตรของชั้นเรียนปกติ หรือการจัดแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลก็ตาม เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาในการสนองความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาของเด็กเท่านั้น และยังไม่เป็นการเพียงพอ ครูอาจเลือกใช้วิธีการต่างๆ เช่น

4.1 การสาธิต สำหรับนักเรียนบางคนมีความจำเป็นอย่างมากที่ครูต้องสอนโดยการแสดงให้เห็น โดยใช้วิธีการทีละขั้นตอน อาจใช้การวิเคราะห์งาน (Task analysis)

4.2 การบอกให้ทำ คำสั่งที่ครูใช้สอนจะต้องชัดเจนและสั้น โดยการชี้แนะหรือบอกใบ้ เพื่อช่วยนักเรียนได้ตอบสนอง

4.3 การฝึก ให้เวลาเพิ่มขึ้นสำหรับฝึกฝน กำหนดหัวข้อในการฝึกเพิ่มมากกว่าปกติ อาจใช้เวลาออกหลังเรียนในการฝึก หรือให้เป็นการบ้าน ถ้านักเรียนทำได้สำเร็จก็จะเรียนรู้เร็วขึ้น

4.4 การช่วยเหลือ ให้ความช่วยเหลือโดยตรงเพิ่มขึ้นหรือมากกว่าเด็กกลุ่มอื่น และให้ข้อมูลย้อนกลับบ่อยๆ ในการทำงานของเด็ก

4.5 การตั้งคำถาม ใช้คำถามหลายระดับของความยากง่าย เวลาถามคำถามเด็กหลายกลุ่ม คำถามร้อยละ 80 ควรเป็นสิ่งที่ทุกคนตอบได้ง่ายๆ ถามคำถามมากๆ โดยเฉพาะคำถามที่ทำให้นักเรียนเกิดความมั่นใจในการตอบ

4.6 ให้เวลาในการตอบ เด็กบางคนใช้เวลานานกว่าคนอื่น

4.7 วิธีการตอบ ครูไม่จำเป็นต้องอาศัยคำตอบที่นักเรียนเขียนตอบอย่างเดียว ให้คิดถึงวิธีอื่นบ้าง เช่น การวาดรูป การเลือกคำตอบที่ถูกจากชุดคำตอบที่จัดให้ การตอบโดยใช้เทปอัดเสียง

4.8 ความสนใจและความสามารถส่วนตัวของนักเรียน ครูต้องคำนึงถึงว่าเด็กมีความสนใจและความสามารถส่วนตัวอะไรบ้าง และนำมาใช้ในการสอน

4.9 การชมเชย ให้ชมเชยสิ่งที่นักเรียนทำบ่อยๆ และระบุชัดเจนว่าชมเชยเรื่องอะไร และควรชมเชยทันทีเมื่อนักเรียนทำสิ่งที่คุณต้องการ

4.10 การให้รางวัล เป็นการกระตุ้นและเสริมแรงแก่นักเรียน โดยใช้วิธีการให้รางวัลหรือจัดทำกราฟแสดงความก้าวหน้าในการเรียน ฯลฯ

4.11 ผลงาน ครูต้องไม่คาดหวังปริมาณ และคุณภาพผลงานนักเรียนจะเหมือนกันทุกคน

4.12 การทบทวน ครูพูดถึงและทบทวนสิ่งที่สอนบ่อยๆ

4.13 กำหนดเป้าหมายระยะสั้นสำหรับนักเรียนบางคน เป้าหมายที่ยาวเกินไปเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ

4.14 เด็กบางคนอาจท้อถอย ถ้าต้องใช้เวลานานมากกว่าจะไปถึงจุดหมายปลายทาง จึงควรเป้าหมายระยะสั้นๆ ที่เด็กจะบรรลุได้ภายในเวลาระยะสั้น อาจเป็นในแต่ละวันก็ได้ และพูดกับเด็กเรื่องเป้าหมายนี้ด้วย

4.15 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครูจูงใจที่จะให้เวลาสำหรับปฏิสัมพันธ์กับเด็กบางคนให้บ่อยกว่าคนอื่นและปฏิสัมพันธ์นั้นควรเป็นไปในเชิงบวก ซึ่งจำเป็นมากสำหรับเด็กที่มีความสามารถต่ำ

5. การปรับสื่อการเรียนการสอน

การปรับสื่อการเรียน เช่น แบบฝึกหัด หนังสือเรียน เทป ฯลฯ จะช่วยให้นักเรียนที่มีความบกพร่องไม่มากสามารถเรียนหลักสูตรของนักเรียนทั้งชั้นได้โดยไม่ต้องปรับเปลี่ยนอย่างอื่นมากนัก มีข้อสังเกตว่าเมื่อจะเลือกหรือปรับสื่อให้พิจารณาวิธีการนำเสนอแบบอื่นๆ ด้วย เช่น ถ้าการอ่านและเขียนเป็นปัญหาใหญ่สำหรับเด็ก ควรใช้เทปเสียง เทปวีดิทัศน์ ภาพหรืออื่นๆ ที่จะเตรียมปูทางให้เด็กได้ท่อง อ่าน และเขียนต่อไป

การใช้สื่อการเรียนการสอนที่เป็นเอกสารประกอบการเรียนการสอน มีวิธี 4 ทางเลือก ดังนี้

- 5.1 ปรับเปลี่ยนเอกสารที่มีอยู่แล้ว กล่าวคือ มีแบบเรียนที่กำหนดให้ใช้อยู่แล้ว
- 5.2 นำเอกสารอื่นมาใช้ทดแทน
- 5.3 ทำขึ้นมาใหม่
- 5.4 ใช้วิธีการ 1-3 รวมกัน

6. การช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในระหว่างการเรียนการสอน

6.1 การปรับสภาพแวดล้อมในห้องเรียน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ บริเวณที่นั่ง (ด้านหน้า ด้านหลังข้างประตู และริมหน้าต่าง ฯลฯ) ให้เอื้อและเหมาะสมต่อการเข้าถึงเนื้อหาสาระที่จัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งจัดลดสิ่งรบกวน เช่น ผู้เรียนที่บกพร่องทางการเห็น (เลือนราง) ควรจัดที่นั่งในตำแหน่งด้านหน้าให้สามารถมองเห็นตัวหนังสือบนกระดานได้ชัดเจน ผู้เรียนที่บกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ อาจจำเป็นต้องจัดโต๊ะ เก้าอี้ ให้เอื้อกับสภาพความพิการหรือบกพร่อง ผู้เรียนที่มีภาวะสมาธิสั้นไม่ควรจัดที่นั่งในบริเวณริมประตู ริมหน้าต่าง หรือบริเวณที่ผู้เรียนจะกระทบกับสิ่งเร้าต่างๆ ได้ง่าย เป็นต้น

6.2 สื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่สามารถให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาสาระการจัดการเรียนรู้ อันเนื่องมาจากความพิการหรือความบกพร่องแต่ละประเภท เช่น ผู้เรียนบกพร่องทางการได้ยิน หูตึง ควรใส่เครื่องช่วยฟังและการฝึกฟัง ฝึกพูด ผู้เรียนสายตาลีเลือนราง ควรมีแว่นขยายหรือขยายตัวอักษรให้มีขนาดใหญ่ที่ผู้เรียนสามารถมองเห็นได้ชัดเจน เป็นต้น

6.3 การกำหนดเวลา ผู้เรียนที่มีความพิการหรือบกพร่องบางประเภทมีความจำเป็นต้องเพิ่มเวลาสำหรับการเรียนรู้ เช่น ผู้เรียนตาบอดที่อ่าน เขียน อักษรเบรลล์ต้องใช้เวลาอ่าน เขียน มากกว่าผู้เรียนปกติทั่วไป ผู้เรียนที่มีความบกพร่องการเรียนรู้ด้านการอ่านก็ต้องใช้เวลาในการอ่านมากกว่าผู้เรียนปกติทั่วไป เป็นต้น

7. การช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในระหว่างการทดสอบ

ในการวัดและประเมินผลของนักเรียนพิการหรือบกพร่อง รูปแบบในการช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก โดยทั่วไปมีแนวทางดำเนินการได้ ดังนี้

7.1 ด้านรูปแบบของข้อสอบ (Presentation Accommodations) เป็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบของแบบทดสอบ หรือคำสั่งในการทำแบบทดสอบ เช่น ตัวพิมพ์ที่มีขนาดใหญ่ พิมพ์ด้วยอักษรเบรลล์ มีการแปลเป็นภาษามือ หรือการอ่านให้ฟัง เป็นต้น

7.2 ด้านวิธีการตอบข้อสอบ (Response Accommodations) เป็นการปรับเปลี่ยนวิธีการในการตอบคำถามในแบบทดสอบ หรือการกระตุ้นเตือน เช่น การอนุญาตให้ผู้เรียนระบุคำตอบโดยการชี้ หรือการใช้ภาษาท่าทาง (Gesturing) หรือให้มีเจ้าหน้าที่ช่วยเขียนคำตอบ (Scribe) การบันทึกคำตอบโดยใช้เทคโนโลยีต่างๆ เป็นต้น

7.3 ด้านการจัดสภาพแวดล้อม (Setting Accommodations) เป็นการปรับสภาพแวดล้อม สถานที่หรือรูปแบบของการสอบ เช่น การจัดสอบเป็นกลุ่มเล็กๆ การสอบเป็นรายบุคคล หรือแม้กระทั่งที่บ้านของผู้เรียน เป็นต้น

7.4 ด้านการกำหนดเวลาสอบ และตารางสอบ (Timing and Scheduling Accommodations) เป็นการปรับเปลี่ยนเกี่ยวกับเวลาสอบ หรือตารางสอบ เช่น การขยายเวลาในการทำแบบทดสอบให้มากขึ้น หรือ การอนุญาตให้มีการหยุดพัก (Break) ในระหว่างการทำแบบทดสอบ เป็นต้น

การออกแบบหลักสูตรการเรียนรวม

เดชาย (Desai, 2007: 14-16) ได้อธิบายการออกแบบหลักสูตรการเรียนรวมไว้ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรที่มีความเข้มแข็ง (A Powerful Curriculum) หลักสูตรการเรียนรวมเป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ มีความน่าสนใจ มีกิจกรรมให้เด็กปฏิบัติจริง ครูและชุมชนต้องมีการประชุมวางแผนและสร้างสรรค์หลักสูตรร่วมกัน

2. เป็นหลักสูตรที่บรรยายเป็นลายลักษณ์อักษร (A Cumulating Curriculum) เป็นการอธิบายพฤติกรรมที่เป็นผลลัพธ์จากการเรียนรู้หลังเรียนจบวัตถุประสงค์นั้น เช่น การอธิบายวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของนักเรียนในการเรียนเรื่องต่างๆ เป็นต้น

3. เป็นหลักสูตรที่มีลักษณะของการเก็บสะสม (A Cumulating Curriculum) เป็นการลำดับทักษะของนักเรียนที่ควรทำอะไรก่อนหลังโดยมีเป้าหมาย คือ การเพิ่มทักษะความสามารถของนักเรียนให้เพิ่มขึ้นตามระดับความสามารถ ดังนั้น ต้องสามารถเก็บสะสมพัฒนาการของเด็กเป็นขั้นตอนเพื่อวางแผนการสอนเด็กและแจ้งผู้ปกครองให้รับทราบ

4. เป็นหลักสูตรที่สามารถวัดผลประเมินผลได้อย่างชัดเจน (An Assessment-Linked Curriculum) ในหลักสูตรการเรียนรวมกระบวนการวัดผลประเมินผลต้องวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ตั้งไว้หรือไม่

5. เป็นหลักสูตรที่ทุกคนเข้าถึงได้ (An Accessible Curriculum) หลักสูตรต้องมีกิจกรรมที่หลากหลายเพียงพอที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้และสอดคล้องกับความสามารถของเด็กที่หลากหลาย เด็กทุกคนจะต้องเข้าถึงหลักสูตรได้ หากหลักสูตรไม่มีกิจกรรมหลากหลาย เด็กจะเข้าถึงได้เฉพาะเด็กเก่งหรือปานกลาง ส่วนเด็กเรียนอ่อนจะเรียนไม่ไหว หลักสูตรแบบนี้จะไม่เหมาะกับการเรียนรวม ดังนั้น หลักสูตรการเรียนรวมเด็กทุกคนต้องเรียนได้

6. เป็นหลักสูตรที่รวมทุกด้าน (An Inclusive Curriculum) หลักสูตรการเรียนรวมเป็นการรวมกิจกรรมที่หลากหลายให้เหมาะกับเด็กที่มีความต้องการ ความสามารถ ลีลาในการเรียนรู้แตกต่างกันเรียนไปด้วยกัน มีการวัดผลประเมินผลตามความสามารถของเด็ก มีการปรับกิจกรรมการเรียนรู้ ปรับวิธีสอนเพื่อให้เด็กเรียนด้วยกันได้

7. การปรับหลักสูตรเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรวม การปรับหลักสูตรเพื่อใช้สำหรับการเรียนรวม เป็นการปรับเปลี่ยนและดัดแปลงเพื่อตอบสนองลักษณะและความต้องการของผู้เรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ปัญหาทางร่างกาย ปัญหาทางจิตวิทยา และส่วนบุคคล รวมถึงปัญหาทางสังคม โดยผู้สอนต้องรู้ลักษณะความสามารถทางการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน แต่ละประเภท แล้วจึงออกแบบหลักสูตร เป็นการจัดหลักสูตรโดยนำความสามารถของเด็กเป็นตัวตั้ง และครูเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน องค์ประกอบสำคัญของการปรับหลักสูตรและการสอน ได้แก่

7.1 ปรับวิธีการประเมินผล

7.2 ปรับเนื้อหาในหลักสูตร

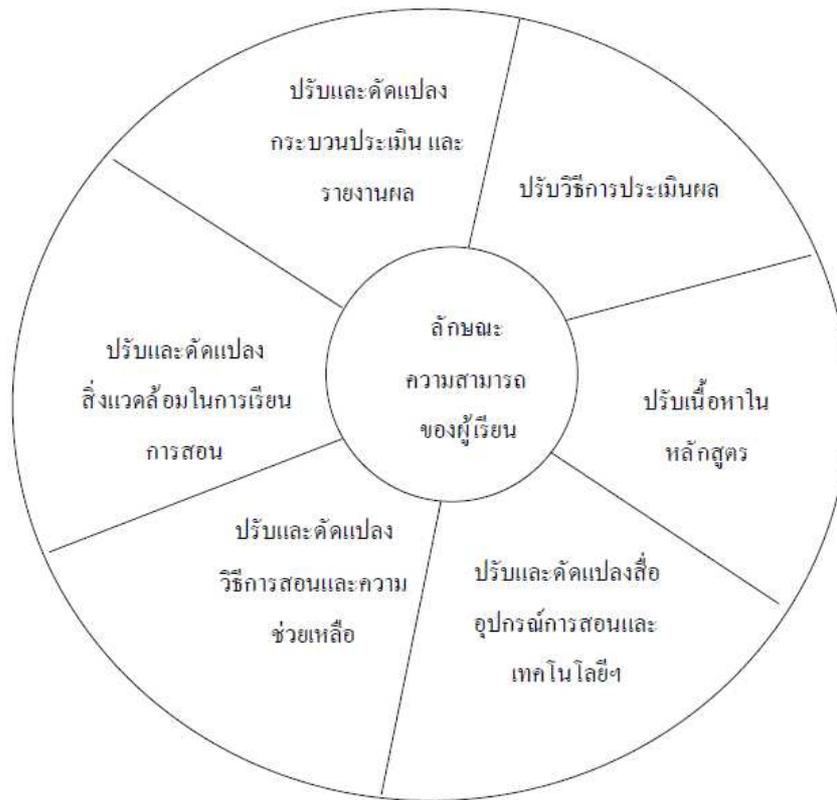
7.3 ปรับและดัดแปลงสื่อ อุปกรณ์การสอน และเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวก

7.4 ปรับและดัดแปลงวิธีการสอนและความช่วยเหลือ

7.5 ปรับและดัดแปลงสิ่งแวดล้อมในการเรียนการสอน

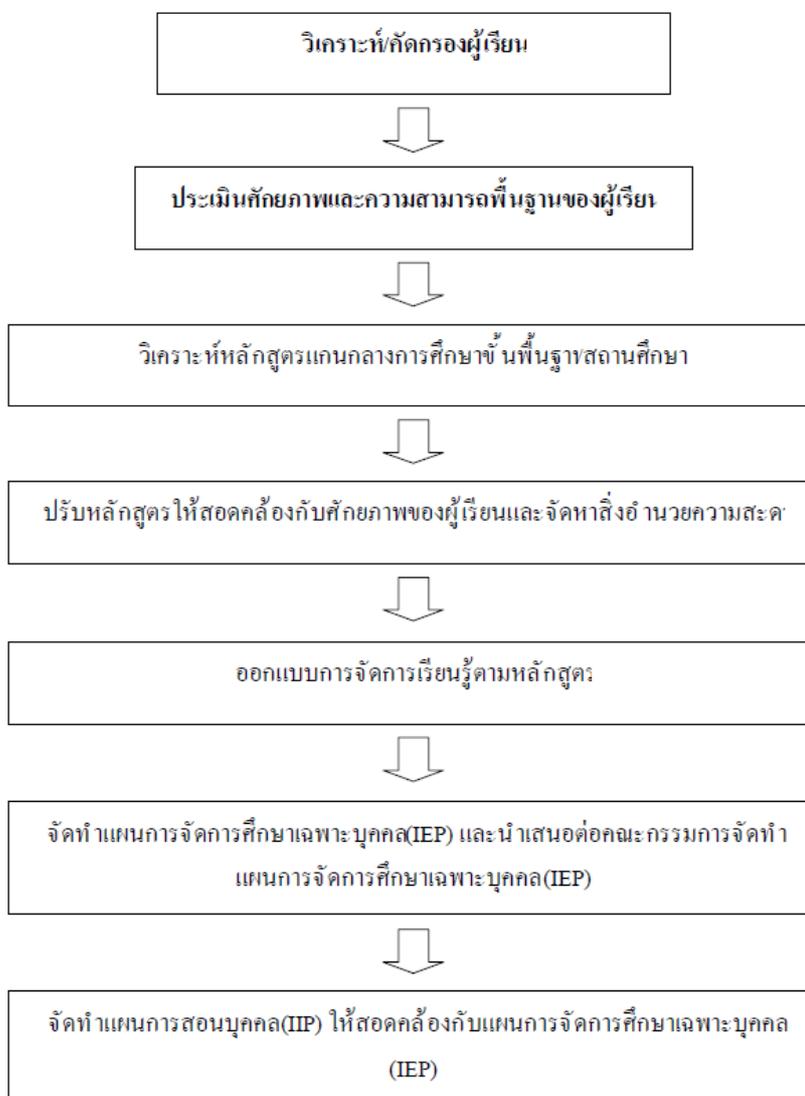
7.6 ปรับและดัดแปลงกระบวนการประเมินผลและรายงานผล ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 2 องค์ประกอบของการปรับหลักสูตรและการสอน
ที่มา: Desai (2007: 15)

สรุปได้ว่า หลักสูตรการเรียนรวมเป็นหลักสูตรเฉพาะที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษาให้กับเด็กทุกคน โดยมีหลักการสำคัญ คือ มีความเข้มแข็ง บรรยายเป็นลายลักษณ์อักษร มีลักษณะการเก็บสะสม สามารถวัดผลประเมินผลได้ชัดเจน ทุกคนเข้าถึงได้ และเป็นหลักสูตรที่รวมทุกด้านให้เด็กสามารถเรียนด้วยกันได้

กระบวนการปรับหลักสูตรสู่ชั้นเรียน

ภาพประกอบ 3 กระบวนการปรับหลักสูตรสู่ชั้นเรียน

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ (2556: 71)

คำอธิบายกระบวนการปรับหลักสูตรสู่ชั้นเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2556: 71-72)

1. วิเคราะห์ คัดกรองผู้เรียน โดยดูผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการใช้แบบคัดกรอง
2. ประเมินศักยภาพและความสามารถพื้นฐานของผู้เรียน โดยการทดสอบพื้นฐาน
3. วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษา โดยการวิเคราะห์

มาตรฐานตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

4. ปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน และจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก โดยการปรับเนื้อหา/สาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพและความสามารถพื้นฐานของผู้เรียน

5. ออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคล เช่น

5.1 ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับศักยภาพ ความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนแต่ละประเภท

5.2 ใช้สื่อ/อุปกรณ์ให้เหมาะสมกับความสามารถพื้นฐานของผู้เรียน และสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน

5.3 ปรับวิธีการวัดและประเมิน โดยการกำหนดวิธีการวัด การประเมินและเกณฑ์การประเมินที่เหมาะสมกับผู้เรียน เช่น ความสามารถในการอ่านคำ

6. จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และนำเสนอคณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)

7. จัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) ให้สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)

การประเมินความต้องการจำเป็นของผู้เรียน

การประเมินความต้องการจำเป็นของผู้เรียนเป็นกระบวนการที่สถานศึกษาจำเป็นต้องคัดกรองเพื่อให้ทราบปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือพิเศษจากผู้ที่เกี่ยวข้องและจากนักวิชาชีพรวมทั้งด้านการศึกษา โดยการสังเกตและประเมินพฤติกรรมนักเรียนเป็นระยะเวลาพอสมควร หรือจากแบบคัดแยกหรือผลจากแบบคัดกรองที่บ่งชี้ว่านักเรียนมีปัญหา หรืออยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหา ครูต้องรวบรวมรายละเอียด ข้อมูลเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน และประสานงานติดต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในการรับบริการและความช่วยเหลือ ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบการพัฒนาการจัดการเรียนรวมควรคำนึงถึงการดำเนินงานต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2556: 75-77)

1. การพิจารณาให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน ตามความต้องการจำเป็นของผู้เรียน ควรประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1.1 โรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวม พร้อมทั้งจะรับนักเรียนทั้งหมดและยินดีที่จะสนับสนุนการเรียน โดยไม่มีข้อจำกัดใดๆ

1.2 โรงเรียนมียุทธศาสตร์ในการคัดกรองและการแก้ปัญหาอุปสรรคของผู้เรียน อย่างเป็นระบบ

1.3 ใช้หลักในการพิจารณาในการสนับสนุนในสิ่งที่ตรงกับความต้องการจำเป็น ซึ่งจะต้องจัดให้แก่ผู้เรียน 5 ข้อ ดังนี้

1.3.1 ทุกประเภทของความพิการจะได้รับการสนับสนุนตามความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล โดยจัดให้ทุกคนได้เข้าถึงการศึกษาตามความต้องการจำเป็นพิเศษ และจัดบริการสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ความแตกต่างของหลักสูตร การสนับสนุนด้านการสื่อสาร และการบำบัดรักษา การศึกษาและการเรียนรู้ลักษณะของคน ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552 ที่กำหนดประเภทของคนพิการไว้ 9 ประเภท จะเป็นข้อมูลที่ช่วยให้การสังเกตและการประเมินความต้องการจำเป็นตามลักษณะและประเภทของความพิการ เพื่อให้ทราบข้อบกพร่องและปัญหาที่ควรได้รับการช่วยเหลือ

1.3.2 โรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวมมีความพร้อมที่จะรองรับความแตกต่างและต้องการของผู้เรียนแต่ละคนที่หลากหลายทุกรูปแบบ และต้องพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรให้พร้อมที่จะรับมือ เพิ่มความเชี่ยวชาญ พร้อมรับการประสานงานความช่วยเหลือการสนับสนุนการฝึกอบรมและรับการให้คำปรึกษาจากบุคลากรด้านการศึกษาพิเศษอย่างเต็มรูปแบบ

1.3.3 ผู้เรียนที่มีระดับความพิการรุนแรงปานกลางถึงสูงหรือสูงมากจะได้รับการดูแลช่วยเหลือ ได้รับการจัดสรรงบประมาณสนับสนุน เพื่อจะได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

1.3.4 มีการพิจารณาปัญหาและอุปสรรคของผู้พิการแต่ละคนประกอบเพิ่มเติม เนื่องจากแต่ละคนมีความต้องการที่แตกต่างกันไปตามบริบทของสภาพแวดล้อม ที่อยู่อาศัย ความเป็นอยู่ในวิถีชีวิตของแต่ละคน ตลอดจนอุปสรรคในการเดินทาง การคมนาคมที่ไม่สะดวก ซึ่งจะทำให้เขาเสียโอกาสในการเรียนรู้ได้ไม่ทันเพื่อน

1.3.5 คณะกรรมการระดับเขตพื้นที่ (สพป./สพม./ศูนย์การศึกษาพิเศษ) จะเป็นผู้สนับสนุนตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม โดยจัดหาผู้เชี่ยวชาญ ศึกษานิเทศก์ บุคลากรทางด้านการศึกษาพิเศษมาฝึกอบรมให้คำปรึกษาสนับสนุน และจัดหาสื่อ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกให้ใช้ร่วมกันได้ตามตาราง ดังนี้

ตาราง 2 การสนับสนุนของเขตพื้นที่ตามระดับความต้องการจำเป็น

ระดับที่	ระดับการให้ความช่วยเหลือ	ประเภทของสถานศึกษาที่ได้รับ	การให้ความช่วยเหลือของเขตพื้นที่
1-2	ขั้นต่ำ	โรงเรียนทั่วไปและโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวม	1. ให้การศึกษาและสร้างความเข้มแข็งเต็มศักยภาพ 2. การสนับสนุนให้คำปรึกษาทั้งเป็นรายกรณีและจัดหลักสูตรระยะสั้นเป็นช่วงๆ ไป
3	ปานกลาง	โรงเรียนทั่วไปและโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวม	1. สนับสนุนการบริการเพิ่มเติม 2. การให้คำปรึกษาเฉพาะเจาะจงเป็นรายบุคคล ทั้งในระยะสั้นถึงปานกลาง
4-5	สูงและสูงมาก	โรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวม และโรงเรียนเฉพาะความพิการ	ให้บริการอย่างเข้ม สม่าเสมอเฉพาะเจาะจง และสนับสนุนการให้คำปรึกษาผู้เรียนรายกรณี

2. แนวทางการประเมินความต้องการจำเป็นของผู้เรียน

โรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวมมีขั้นตอนการประเมินความต้องการพิเศษ ดังนี้

2.1 การประเมินไม่จำเป็นต้องถือเอาการประเมินผลจากผู้เชี่ยวชาญหรือนักสหวิชาชีพอย่างเดียว สามารถประเมินรอบด้านหลากหลายตามวิถีชีวิต ความเป็นอยู่และบุคคลรอบข้าง ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน เช่น หลักสูตร สถาบัน ครอบครัว ชุมชนและสังคมมีติดอย่างเป็นระบบ

2.2 กระบวนการประเมินต้องได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย

2.3 วัตถุประสงค์ของการประเมินควรมีความชัดเจนและเปิดเผย

2.4 การประเมินความต้องการมีความเหมาะสมตามความเป็นจริงและเป็นไปตามบริบทของบุคคลหรือสถาบันที่เกี่ยวข้อง

2.5 การประเมินผลจะต้องยุติธรรม ไม่ลำเอียง ไม่แบ่งเชื้อชาติ ชนชั้น พื้นฐานทางวัฒนธรรมและความสามารถ

2.6 การประเมินความต้องการ เพื่อบ่งชี้อุปสรรคในการเรียนรู้ได้ และการสนับสนุนตรงตามความต้องการจำเป็น เพื่อปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน

2.7 การประเมินความต้องการอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

2.8 การประเมินต้องมีระดับที่แตกต่างกัน และมีการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด เพื่อให้แน่ใจว่ากระบวนการประเมินจะเป็นไปอย่างราบรื่นและต่อเนื่อง

2.9 การประเมินต้องเป็นปัจจุบัน ทันสมัย และใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ

2.10 การประเมินต้องมีรูปแบบที่หลากหลาย และรอบด้าน

2.11 ผลการประเมินต้องชัดเจน ถูกต้อง สมบูรณ์ เป็นปัจจุบัน เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ได้

2.12 ผู้เรียนในการรับการสนับสนุนเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสมตามความต้องการจำเป็น โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการเขตพื้นที่/คณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

2.13 ในกรณีที่ผู้เรียนมีความพิการทางร่างกายหรือความบกพร่องทางประสาทสัมผัส สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนได้รับการประเมินจากแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง และจัดทำข้อมูลที่เป็นใบเพื่อให้การช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเหมาะสม

2.14 มีการสนับสนุน และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มั่นใจและตอบสนอง สอดคล้องตามความต้องการของผู้เรียน

การสอนและการปฏิบัติในชั้นเรียนรวม

การวางแผนการสอน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2556: 81-83)

การวางแผนการสอนเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษา คือ การที่ครูพยายามจับคู่สภาพแวดล้อมของการเรียนในห้องเรียนกับความต้องการให้มีขีดจำกัดน้อยที่สุดกับความต้องการ เพื่อให้สามารถเรียนรู้ในชั้นเรียนรวมได้ โดยใช้ข้อมูลจากการประเมินผล ครูจะต้องแน่ใจว่าสภาพแวดล้อมในการเรียนจะช่วยเด็กให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ถึงแม้ว่าครูจะมุ่งไปที่ความต้องการในการเรียนของเด็กก็ตาม ครูควรสร้างหลักสูตรหรือกำหนดบทเรียนให้เหมาะสมในการเรียนรวมกับเด็กปกติทั่วไป โดยมีการบูรณาการการสอนที่เหมาะสมสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษา ครูยึดหยุ่นวิธีสอนที่ทำให้แน่ใจว่าเด็กสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมไปพร้อมกับเด็กอื่นๆ ในห้องเรียน ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมการเรียน ในการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน ครูจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้เพื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคนในชั้นเรียน

1.1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องเรียนและโรงเรียน

1.2 สภาพสังคมภายในห้องเรียนและภายในโรงเรียน

1.3 วิธีการจัดห้องเรียน

1.4 วัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ที่ครูกำหนด

- 1.5 กิจกรรมการสอนที่ครูเลือก
- 1.6 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน
- 1.7 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเด็กอื่นๆ ในห้องเรียน
2. แนวทางในการตรวจสอบสภาพแวดล้อมในการเรียน อาจใช้คำถามตรวจสอบตามประเด็นต่อไปนี้
 - 2.1 การจัดห้องเรียน
 - 2.1.1 การออกแบบ อุปกรณ์ เครื่องใช้ในห้องเรียนที่ดีที่สุดคืออะไร
 - 2.1.2 การจัดวางเครื่องมือ เครื่องใช้ที่ดีที่สุดคืออะไร
 - 2.1.3 เด็กมีที่ว่างเพียงพอในการทำงานหรือไม่
 - 2.1.4 เด็กสามารถใช้สื่อที่จำเป็นได้ง่ายหรือไม่
 - 2.2 ลักษณะสังคม
 - 2.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กที่ความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษากับเด็กอื่นๆ ในห้องเรียนเป็นไปในทางบวกหรือไม่
 - 2.2.2 เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษา “ทำงานร่วม” กับเด็กอื่นๆ ในห้องเรียนหรือเด็กได้ทำกิจกรรมต่างหากอยู่เสมอ
 - 2.3 การสอนของครู
 - 2.3.1 ครูสามารถสอนให้เด็กได้มีส่วนร่วมในห้องเรียนรวมได้อย่างไร
 - 2.3.2 การทำงานเป็นกลุ่มจะให้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีตามวัตถุประสงค์หรือไม่
 - 2.3.3 การทำงานโดยให้ความร่วมมือกับเด็กอื่นจะเป็นการเรียนรู้ที่ดีที่สุดหรือไม่
 - 2.3.4 ถ้ากำหนดงานเฉพาะให้เด็กจะบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้มากกว่าหรือไม่
 - 2.3.5 เด็กมีส่วนร่วมในสถานการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายหรือไม่
 - 2.4 กิจกรรม

การที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนได้ดีที่สุดโดย

 - 2.4.1 การปฏิบัติงาน
 - 2.4.2 งานเขียน หรือ
 - 2.4.3 งานพูดปากเปล่า

การที่จะประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ดีที่สุด โดยผ่าน

2.4.4 งานที่ทำด้วยตนเองหรือ

2.4.5 งานที่ทำร่วมกับผู้อื่น

2.4.6 ครูสามารถสังเกตการณ์ทำงานของเด็กเพื่อให้เห็นประเภทของกิจกรรมที่เด็กตอบสนองได้ดีที่สุด และถามว่าเด็กได้รับวิธีสอนที่มีสัดส่วนเท่ากันหรือไม่

2.5 สื่อ อุปกรณ์

2.5.1 สื่อที่เขียนเหมาะสมกับระดับความสามารถทางภาษา/การอ่านหรือไม่

2.5.2 เด็กมีสื่อที่จำเป็นในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับจำนวนหรือไม่

ครูไม่มีความจำเป็นจะต้องมองหาความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งหมดของเด็ก กระบวนการประเมินผลจะช่วยให้เห็นความต้องการที่มากที่สุดของเด็ก และแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) จะช่วยให้เห็นขอบเขตการปรับหลักสูตรที่ตรงกับความต้องการของเด็กมากที่สุด ครูควรเขียนขอบเขตที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวเด็กมากที่สุด เช่น

1. ลำดับของภาษา/ทักษะในการสื่อสาร
2. ระยะและลำดับของทักษะทางสังคม
3. กลวิธีการเรียนที่จะทำให้ได้ความรู้และทักษะใหม่
4. ความสามารถทางกายภาพ/หรือประสาทสัมผัส

การสอนในห้องเรียนรวม

ระหว่างนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มอายุตามปีปฏิทินเดียวกัน จะมีระดับพัฒนาการ ความถนัด บุคลิก และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน รวมทั้งความชอบหรือไม่ชอบส่วนตัว ในห้องเรียนรวม ครูมีหลักประกันว่า สมาชิกทุกคนในห้องเรียนมีส่วนร่วมในหลักสูตรปกติ โดยไม่คำนึงถึงความบกพร่องหรือระดับพัฒนาการ ครูควรจะเลือกหัวข้อตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรสถานศึกษา และกำหนดวัตถุประสงค์สำหรับกลุ่ม สำหรับนักเรียนบางคนอาจจะมีวัตถุประสงค์ตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) หรือแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) ซึ่งในการจัดกิจกรรมตามบทเรียนจะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์เหล่านี้ด้วย เช่น

1. ในบางวิชา นักเรียนทุกคนอาจทำกิจกรรมเดียวกัน แต่แตกต่างกันที่ผลลัพธ์
2. ในวิชาอื่นๆ กิจกรรมอาจมีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องตามหลักสูตรและหัวข้อเดียวกัน แต่แตกต่างกันไปตามความแตกต่างของกลุ่มนักเรียน
3. บางเวลานักเรียนเดียวกันอาจใช้สื่อ อุปกรณ์ต่างกัน สำหรับกลุ่มนักเรียนที่ต่างกัน

4. บางเวลานักเรียนอาจจะทำงานโดยอิสระ ในขณะที่นักเรียนบางคนได้รับการช่วยเหลือจากครูหรือผู้ใหญ่คนอื่นๆ

5. การช่วยเหลืออื่นๆ โดยการทำงานแบบร่วมมือร่วมใจ

บางวิชาที่มีเนื้อหาสอดคล้องกันและมีความสัมพันธ์กันอาจจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เพื่อให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ได้ และจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริงเป็นกลุ่ม โดยใช้เทคนิคการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน จัดให้แต่ละกลุ่มมีทั้งเด็กเก่ง ปานกลาง อ่อน หรือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาคละกันได้เรียนรวมกัน บางวิชา บางกิจกรรม ให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนแบบโครงงานเป็นกลุ่มเพื่อให้เด็กเก่ง เด็กปานกลาง เด็กอ่อน หรือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาสามารถเรียนร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการแก้ปัญหาและสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ในห้องเรียนรวมมีกิจกรรมที่แตกต่างกันจะเกิดขึ้นเวลาเดียวกัน หรือมีการปฏิบัติงานในกิจกรรมเดียวกัน แต่ใช้วิธีการหรือสื่อ อุปกรณ์ที่แตกต่างกันในห้องเรียนรวม ครูจำเป็นต้องยอมรับในระดับความแตกต่างของพัฒนาการด้านความรู้และทักษะความถนัด และความสนใจระหว่างนักเรียนและวิธีการที่แตกต่างกันในการนำเสนอบทเรียนที่จะช่วยให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วมในหลักสูตรปกติ

เทคนิคการสอนเด็กที่มีความบกพร่องในชั้นเรียนรวม

การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาในแต่ละด้าน ครูผู้สอนต้องมีความรู้ความสามารถและความชำนาญในการสอนเป็นพิเศษ จึงจะสามารถทำให้เด็กได้รับประโยชน์สูงสุดได้ ครูที่สอนในชั้นเรียนรวมจึงจำเป็นต้องมีเทคนิคในการสอนเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาในแต่ละประเภท ซึ่งมีเทคนิคแตกต่างกันในรายละเอียดเพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้เหมาะสมตามประเภทความบกพร่องและความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556: 83-91) ดังต่อไปนี้

1. เทคนิคการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในชั้นเรียนรวม

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเป็นเรื่องลำบาก แม้เด็กเข้าเรียนในโรงเรียนเฉพาะทางมาแล้วแต่ก็ยังมีปัญหาในการเขียนและการสื่อสารกับคนทั่วไป และยังมีพื้นฐานไม่พอในการศึกษาระดับสูง มีข้อจำกัดจากการที่เด็กไปอยู่โรงเรียนประจำนานเกินไป เมื่อจบการศึกษาระดับมัธยมแล้ว ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับชุมชนและท้องถิ่นได้ ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการเรียนก็ไม่คุ้มค่า ทางเลือกที่จะให้เด็กได้เรียนรวมในโรงเรียนของชุมชนจึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาและควรสนับสนุนมากกว่าวิธีการการสอนที่ใช้ ได้แก่ ภาษามือ การฝึกพูด ฝึกฟัง ฝึกอ่านริมฝีปาก เป็นต้น ครูและผู้ปกครองต้องเสียสละเวลาในการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเด็ก และครูควรคำนึงถึงเทคนิคในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวม ได้แก่

1.1 จัดให้เด็กได้มองเห็นหน้าครู อย่างพูดขณะหันหลังให้เด็กหรือขณะที่ครู กำลังเขียนกระดาน เพราะเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจะต้องอ่านคำพูด (Speech Reading) จากครูด้วย

1.2 ครูควรสรุปประเด็นสำคัญ คำศัพท์ที่สำคัญหรือข้อความสั้นๆ คำสั่ง การบ้านหรืองานสำคัญอื่นๆ ลงบนกระดานเพื่อให้เด็กเข้าใจง่ายขึ้น เพราะการฟังอย่างเดียวอาจทำให้ เด็กไม่แน่ใจ ทำให้การสื่อสารผิดความหมาย ครูอาจใช้แผ่นใสก็ได้ เพราะการเขียนลงบนแผ่นใส ครูหัน หน้ามาหาเด็ก ทำให้เด็กอ่านคำพูดของครูได้ด้วย

1.3 ในการบรรยายควรเขียนหัวเรื่องลงบนกระดานทุกครั้ง จะทำให้เด็กเข้าใจ ได้ว่าครูกำลังพูดเรื่องอะไร

1.4 ควรมีเอกสารประกอบการสอนทุกครั้ง

1.5 สรุปใจความสำคัญหรือเปลี่ยนคำพูดจากกฎเกณฑ์ที่ยากๆ เป็นภาษาที่ ง่ายๆ

1.6 หากมีการถามตอบ ให้อ่านคำถามและคำตอบซ้ำๆ อย่างน้อย 2-3 ครั้ง

1.7 พยายามแสดงออกทางสีหน้าท่าทางให้มาก เพราะเด็กที่มีความบกพร่อง ทางการได้ยินจะแปลความหมายจากการแสดงท่าทาง รวมทั้งการแสดงออกทางใบหน้าของครูได้มาก

1.8 ให้เด็กยกมือทุกครั้งเมื่อต้องการจะพูด

1.9 ตรวจสอบทุกครั้งว่าเด็กเข้าใจเรื่องที่สอนหรือไม่

2. เทคนิคการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในชั้นเรียนรวม

การจัดการเรียนรวมให้เด็กบกพร่องทางสติปัญญาเป็นเรื่องลำบากมากที่สุด แม้จะมีเหตุผลทางสังคมที่จะให้มีการจัดการเรียนรวมเพื่อเด็กกลุ่มนี้ แต่ความไม่พร้อมของโรงเรียน มีผลทำให้ไม่สามารถสอนทักษะพื้นฐานเพื่อให้เด็กพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพที่เด็กมีและเรียนรู้ได้ เพราะเท่าที่ผ่านมาไม่มีการปรับหลักสูตรและวิธีสอนที่ยืดหยุ่นและเหมาะสม ดังนั้น การจัดการศึกษา แบบเรียนรวมควรจัดให้เด็กได้เตรียมความพร้อมก่อน และให้โอกาสในการพัฒนาด้านสังคมเพื่อเน้น การดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข และในชั้นเรียนรวมครูควรคำนึงถึงเทคนิคการจัดการเรียนการสอน ได้แก่

2.1 สอนโดยเน้นให้เด็กท่องจำคำหรือข้อความ โดยให้เด็กพูดออกเสียงให้ ชัดเจน

2.2 สอนโดยเน้นการจำแนกส่วนต่างๆ พร้อมบอกชื่อ และวาดภาพประกอบ เช่น ส่วนต่างๆ ของร่างกายมนุษย์ ส่วนประกอบของต้นไม้ เป็นต้น และแบ่งเนื้อหาที่ครูจะสอนออกเป็น ส่วนย่อยๆ หลายส่วน (Task Analysis) ที่เด็กพอจะทำได้ แล้วครูให้เด็กทำกิจกรรมที่ละส่วนตามลำดับ

2.3 เนื้อหาที่จะให้เด็กเรียนควรเป็นสิ่งที่มีความหมายและเกี่ยวข้องกับตัวเด็ก

2.4 ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้จับต้องและสัมผัสในสิ่งที่ให้เด็กเรียน

2.5 หมั่นทบทวนสิ่งที่เรียนไปแล้วบ่อยๆ เพื่อให้เด็กจำได้

2.6 ควรมีภาพประกอบในการอธิบายเนื้อหาบางอย่างให้เด็กเข้าใจ เช่น

ภาพถ่าย ภาพวาด ภาพจากวีดิทัศน์ เป็นการให้เด็กได้ใช้สายตาประกอบการฟัง ซึ่งจะช่วยให้เด็กเข้าใจ เนื้อหาที่ครูสอนได้ดียิ่งขึ้น

2.7 ควรให้แรงเสริมแก่เด็กอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งอาจเป็นแรงเสริมทางวาจา ได้แก่ คำชม เช่น เก่งมาก ดีมาก ยอดเยี่ยม เป็นต้น

3. เทคนิคการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นในชั้นเรียนรวม

โดยทั่วไปแล้วเด็กในกลุ่มที่มีความบกพร่องทางการเห็น มักจะให้การสนองตอบ การเรียนรวมได้เป็นอย่างดี ถ้าได้รับการสนับสนุนในด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม เช่น เด็กที่มีสายตา เลื่อนรางได้รับการส่งเสริมให้ใช้วิธีการเขียนหนังสือแบบปกติแทนที่จะใช้อักษรเบรลล์ เด็กๆ ที่มีความ พิจารณ์กลางๆ จำเป็นต้องเรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีแสงเพียงพอ เพื่อลดการจ้องมองในขณะที่เรียน ต้องทำงานบนพื้นผิวสัมผัสได้ จำเป็นต้องใช้ตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งอาจนำไปขยายขนาดเพื่อ สะดวกต่อการอ่าน และปากกาเขียนกระดาษเส้นใหญ่มากกว่าจะใช้ดินสอ เครื่องขยายขนาด และกล่อง ส่องกระดาษนั้นมีราคาสูง รวมถึงการให้ฝึกอ่านเบรลล์แต่ก็ปรับโดยการจัดหาอุปกรณ์พิเศษ อุปกรณ์ ช่วยเหลือด้วยเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลและเครื่องโทรศัพท์วงจรปิด เป็นสิ่งที่ต้องนำมาใช้ แม้จะมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ในอดีตเด็กๆ ส่วนใหญ่ที่สามารถใช้วิธีการเขียนแบบปกติได้ แต่ถูกจำกัด ขอบเขตให้ใช้แค่เบรลล์ การเปลี่ยนแปลงมาใช้วิธีดังกล่าวจะทำให้เรียนรวมได้ง่ายขึ้น ส่วนเด็กที่มีสายตา บอดสนิทจำเป็นต้องใช้อักษรเบรลล์เป็นส่วนมาก ทั้งจำเป็นต้องใช้ผู้ชำนาญการเพื่อช่วยสอนทักษะใน การเรียนรู้การอ่านเบรลล์และควรสอนการอ่านเบรลล์ ตั้งแต่อายุ 6 ปี เพื่อให้เด็กมีความพร้อมที่จะเข้า เรียนตามเกณฑ์อายุ 7 ปี และไม่ต้องเรียนการอ่านเบรลล์ในชั้นพื้นฐานนานเกินไป

ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา การนำเทปบันทึกเสียงมาใช้ในการเรียนจะช่วย ให้การเรียนรู้ดีขึ้นกว่าการใช้อักษรเบรลล์เพียงอย่างเดียว และควรแจกหนังสือที่แปลเป็นอักษรเบรลล์ ให้เด็กใช้เรียนในห้องเรียนโดยประสานงานกับศูนย์การศึกษาพิเศษ แปลหนังสือเป็นอักษรเบรลล์เพื่อให้ การเรียนรวมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรสอนทักษะทางสังคมในการดำรงชีวิตและการใช้ภาษาใน การสื่อความหมายด้วย ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวมควรคำนึงถึงเทคนิคต่างๆ ดังนี้

3.1 ครูควรบอกเด็กก่อนว่าเป็นใครและถามเด็กว่าต้องการความช่วยเหลือ หรือไม่ จะให้ครูช่วยเหลืออะไรบ้าง อย่าพยายามช่วยเด็กโดยที่เด็กไม่ต้องการความช่วยเหลือ

3.2 หากเด็กทั่วไปต้องการจะช่วยเหลือเด็กตาบอด ต้องให้คำแนะนำและบอกวิธีช่วยเหลือที่ถูกต้อง เช่น เมื่อต้องการนำทางต้องให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นเกาะแขนด้านขวาของเด็กทั่วไป หรือถ้าพาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นรับประทานอาหารที่โรงอาหาร ให้บอกชื่อรายการอาหารหรือส่วนประกอบในอาหารด้วย และควรกำหนดให้เด็กทั่วไปที่เป็นอาสาสมัครทำหน้าที่คอยช่วยเหลือเพื่อนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

3.3 ครูควรบอกเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นให้ทราบเกี่ยวกับสภาพและการจัดห้องเรียน ว่าสิ่งใดตั้งอยู่ที่ไหนบ้าง เช่น โต๊ะครู โต๊ะนักเรียน ประตู หน้าต่าง และกระดานดำ เป็นต้น และถ้ามีการจัดห้องใหม่ หรือมีการย้ายวัสดุอุปกรณ์ในห้องเรียน ต้องแจ้งให้เด็กทราบเกี่ยวกับตำแหน่งที่ตั้งใหม่ด้วยทุกครั้ง

3.4 เมื่อครูออกจากห้องต้องบอกเด็กด้วยทุกครั้ง

3.5 เอกสารการสอนที่แจกให้เด็ก ควรพิมพ์ให้เรียบร้อย ไม่ควรพิมพ์ด้วยอักษรที่มีขนาดเล็กเกินไป ไม่ควรเขียนด้วยลายมือ และควรพิมพ์เอกสารเพียงหน้าเดียว

3.6 ก่อนเขียนกระดาน ควรลบกระดานให้สะอาดก่อนทุกครั้งและในการเขียนกระดานดำ หรือกระดานขาว (White Board) ควรใช้สีที่ติดกับพื้นผิว

3.7 พยายามขจัดเสียงรบกวนขณะที่เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นกำลังเรียน เพราะเด็กต้องใช้สมาธิในการฟังมาก และจัดให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นนั่งในที่ที่เด็กจะได้ยินเสียงครูมาก จัดให้เด็กที่สายตาเลือนรางยังมีการเห็นอยู่บ้างได้นั่งในที่ที่ไม่มีแสงสะท้อนรบกวนสายตาที่ยังมีการเห็นเหลืออยู่

3.8 จัดให้มีบริการอ่านหนังสือให้เด็กฟังและบันทึกเนื้อหาวิชาเรียนในเทปแล้วเปิดให้เด็กฟัง

3.9 จัดอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น เครื่องพิมพ์อักษรเบรลล์ แผนที่หุ่น ภาพหุ่นแว่นขยาย ให้เพียงพอและเหมาะสมกับความต้องการของเด็ก

3.10 จัดให้เด็กตาบอดได้ร่วมกิจกรรมทุกอย่างที่ปลอดภัยแก่เด็ก ทั้งกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร

4. เทคนิคการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวหรือสุขภาพในชั้นเรียนรวม

ความพิการทางร่างกายในกลุ่มประชากรที่มีร่างกายแข็งแรงกับเด็ก ๆ ที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย ไม่ถูกจัดว่าเป็นกลุ่มๆ เดียวกัน การจัดการเรียนรวมให้กับเด็ก ๆ ที่มีความบกพร่องทางร่างกายไม่รุนแรงเป็นสิ่งที่ทำได้โดยตรง สิ่งที่สำคัญ คือ การให้ความสนใจเป็นพิเศษเพื่อพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง ให้เด็กกล้าแสดงออกถึงความต้องการและความสามารถของตนเอง เด็กที่มี

ความบกพร่องทางร่างกายไม่รุนแรงสามารถไปไหนมาไหนได้ด้วยตัวเอง ไม่ว่าจะนั่งอยู่บนรถเข็นหรือใช้ไม้ค้ำยันช่วยเดิน ตราบเท่าที่สภาพพื้นที่เอื้ออำนวยต่อการเดินทาง และมีห้องสุขาที่ใช้ได้ แม้บางคนจะมีปัญหาทางการสื่อสารบ้างก็ตาม การช่วยเหลือจึงเน้นที่การสร้างอาคารต่างๆ วิธีที่สามารถยืดหยุ่นได้ เช่น การย้ายห้องเรียนมาอยู่ชั้นล่าง หรือการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีราคาต่ำของท้องถิ่นมาปรับปรุงห้องสุขา ในระยะยาวนับว่าคุ้มค่าถ้าเขาสามารถทำประโยชน์ในสังคมได้ หรืออย่างน้อยการที่สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองก็ช่วยลดภาระงานของผู้ดูแลได้ การให้บริการการศึกษาควรจัดให้ตั้งแต่ระดับอนุบาลเป็นต้นไป และควรคำนึงถึงเทคนิคในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่

4.1 ถ้าจัดการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนเดินเรียน ควรให้เวลาแก่นักเรียนอย่างเพียงพอในการเดินทางจากห้องเรียนหนึ่งไปยังอีกห้องเรียนหนึ่ง เมื่อหมดชั่วโมง

4.2 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กับชีวิตจริงมากที่สุด

4.3 ในชั่วโมงเรียนฝึกให้นักเรียนนั่งตัวตรง ให้เด็กใช้ความพยายามแม้ว่าจะมีปัญหาก็ตาม

4.4 ครูต้องทำความเข้าใจกับกลไกการทำงานของเครื่องมือต่างๆ ที่ติดมากับตัวเด็ก เพื่อจะได้ไม่เป็นอุปสรรคในการสอนของครู

4.5 ฝึกให้เด็กใช้คอมพิวเตอร์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่เด็กหลายด้าน รวมทั้งการพิมพ์ตัวหนังสือแทนการเขียนด้วยมือของเด็ก ซึ่งอาจมีปัญหาในเรื่องความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ

4.6 ครูควรขอคำแนะนำจากนักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด ซึ่งจะช่วยให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับข้อจำกัดในการเคลื่อนไหวของเด็กยิ่งขึ้น

4.7 ใช้ไม้บรรทัดที่มีแม่เหล็กแทนไม้บรรทัดธรรมดา เวลาเด็กเขียนหรือขีดเส้นใต้จะได้ไม่เลื่อน

4.8 ใช้ปากกาหรือดินสอที่เขียนออกง่าย โดยไม่ต้องใช้แรงกดมาก

4.9 ใช้การอัดเทปให้เด็กฟังแทนการไต่ย่อ เมื่อมีข้อความยาวหลายหน้ากระดาษ

4.10 การให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรม ควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพของเด็ก ซึ่งอาจจดหรืออาจหาทางเลือกอย่างอื่นแทน เช่น วางแผนให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมโดยให้ครูพี่เลี้ยง นักกายภาพบำบัด หรือเพื่อนชั้นเรียนคอยให้ความช่วยเหลือได้

4.11 ครูควรใช้เวลาในการร่วมทำงานและเวลาในการทำกิจกรรมแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายมากขึ้น เพราะเด็กบางคนอาจทำงานช้า เนื่องจากปัญหาการใช้กล้ามเนื้อบางส่วนบกพร่อง

5. เทคนิคการสอนเด็กออทิสติกในชั้นเรียนรวม

การจัดการศึกษาให้เด็กออทิสติกนั้น ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาต่างๆ ทั้งจิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาสังคม จิตวิทยาเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษา จิตวิทยาการเรียนรู้ และการปรับพฤติกรรม รวมทั้งเรื่องหลักสูตรวิธีสอนเป็นอย่างดี ซึ่งครูควรคำนึงถึงเทคนิคการจัดการเรียนการสอนในเด็กกลุ่มนี้ ได้แก่

5.1 ควรเตรียมความพร้อมและให้ความช่วยเหลือแก่เด็กออทิสติกแบบตัวต่อตัว เพื่อให้เด็กมีทักษะด้านต่างๆ มากขึ้น พอจะเข้าเรียนรวมชั้นปกติได้

5.2 การสอนเด็กออทิสติก ควรเน้นทักษะที่จำเป็น ได้แก่ ทักษะในการดำรงชีวิตประจำวัน ทักษะการช่วยเหลือตนเอง ทักษะในการใช้ภาษาและการสื่อสาร ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการเรียน และทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ

5.3 การสอนทักษะทางภาษาควรเน้นการรับรู้ทางภาษา (Receptive Language) และการแสดงออกทางภาษา (expressive language) ซึ่งเริ่มต้นจากการฝึกให้เด็กแสดงออกทางภาษาในลักษณะง่ายๆ ไม่สลับซับซ้อน

5.4 จัดกิจวัตรประจำวันให้เป็นระบบ และดำเนินตามเดิมทุกวัน หากมีการเปลี่ยนแปลงจะต้องบอกและอธิบายให้เด็กเข้าใจอย่างชัดเจน

5.5 ใช้กระบวนการปรับพฤติกรรมควบคู่ไปกับการสอน

5.6 หลีกเลี่ยงการลงโทษหรือเปลี่ยนเป็นการให้แรงเสริมแทนการลงโทษ เพราะการลงโทษบางอย่างไม่เหมาะสมสำหรับเด็กออทิสติก

5.7 การเรียนการสอนควรให้เพื่อนเป็นแบบอย่างให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะเด็กออทิสติกชอบเพื่อนที่มีอายุในวัยเดียวกัน

5.8 การจัดการเรียนการสอนควรเน้นทักษะทางสังคม และเลือกใช้วิธีปรับพฤติกรรมให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน

5.9 เมื่อพบว่าเด็กออทิสติกบางคนมีพฤติกรรมที่ผิดปกตินาน ครูจึงจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญให้มาช่วยเหลือเด็กบางเวลาด้วย

5.10 เด็กออทิสติกบางคนอาจจะเรียนรู้ช้าและใช้เวลานานมาก ในการแสดงทักษะที่ง่ายๆ ครูบางคนอาจลดเกณฑ์ในจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และลดเนื้อหาวิชาลงเพื่อให้เด็กประสบความสำเร็จในการเรียนง่ายขึ้น

6. เทคนิคการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ในชั้นเรียนรวม

เด็กที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์มีอยู่เป็นจำนวนมากในชั้นเรียนรวมทั่วไป ทั้งที่แสดงปัญหาเด่นชัดและไม่เด่นชัด ครูควรคำนึงถึงเทคนิคการจัดการเรียนการสอน ได้แก่

6.1 กำหนดกฎ ระเบียบ ตลอดกิจวัตรประจำวันในห้องเรียน ให้เป็นระบบ ให้ชัดเจน ซึ่งควรมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงาน เช่น เมื่อเด็กทำงานเสร็จสมบูรณ์แล้วให้เด็กไปอ่านหนังสือ ทำกิจกรรมในมุมเงียบหรือมุมสงบก็ได้ การจัดระบบดังกล่าวอาจได้ผลดีกว่าการที่ครูตะโกนใส่เด็กว่า “อย่าคุยกันในเวลาทำงาน”

6.2 ครูกำหนดกฎ เพื่อควบคุมพฤติกรรมบางอย่าง ที่จะก่อให้เกิดปัญหาในห้องเรียน เช่น เมื่อเด็กต้องการตอบคำถามครู ให้นักเรียนยกมือก่อนแล้วครูจะเลือกให้เด็กตอบ ไม่สามารถวิ่งมาสะกิดครู หรือต่างคนต่างร้องเรียกชื่อครูพร้อมกัน

6.3 การกำหนดกฎ ระเบียบของห้องเรียน ควรกระทำตอนต้นภาคเรียนและชี้แจงให้นักเรียนทุกคนเข้าใจตรงกันและปฏิบัติตาม

6.4 ถ้ามีนักเรียนบางคนไม่เข้าใจกฎ ระเบียบ ให้ครูเลือกเด็กคนใดคนหนึ่ง เป็นแบบอย่างให้นักเรียนที่ไม่เข้าใจปฏิบัติตามแบบอย่างจนกว่าเด็กจะเข้าใจ

6.5 ครูคอยตรวจสอบว่านักเรียนปฏิบัติตามกฎ ระเบียบหรือไม่ และให้แรงเสริมทางบวกเมื่อนักเรียนปฏิบัติตามที่กำหนดไว้

6.6 ถ้านักเรียนไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง หรือใช้คำพูดไม่เหมาะสมกับครูหรือเพื่อนครู ควรวิเคราะห์พฤติกรรมของเด็กก่อน แล้วจึงพิจารณาดำเนินการต่อไป

6.7 ถ้านักเรียนทะเลาะวิวาทหรือชกต่อยกัน ครูจะต้องจับเด็กแยกออกจากกันทันที หลังจากนั้นครูอาจจะให้นักเรียนศึกษาแบบอย่างพฤติกรรมที่ต้องจากเด็กอื่นๆ แล้วให้ปฏิบัติตามแบบอย่างนั้น

6.8 หากนักเรียนทำแบบฝึกหัดหรือทำการบ้านไม่ได้ ครูอาจเลือกใช้วิธีอื่น เช่น สอนโดยยึดความสนใจของนักเรียนเป็นหลัก นำวิธีการให้แรงเสริมมาใช้อย่างเป็นระบบ หรือครูอาจหา “คู่มือ” ซึ่งจะทำหน้าที่คอยช่วยเหลือ ครูควรนำวิธีการปรับพฤติกรรมมาใช้อย่างเป็นระบบ

เทคนิคการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในชั้นเรียน

เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning Disabilities ใช้ตัวย่อว่า LD) และเด็กสมาธิสั้น (Attention Deficit) ใช้ตัวย่อว่า ADD หรือ Attention Deficit Hyperactive Disorder (ใช้ตัวย่อว่า ADHD) มีอยู่ถึงร้อยละ 5 ของประชากรเด็กในวัยเรียน และในจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษนั้นเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (LD) มีจำนวนมากที่สุด ซึ่งครูควรทำความเข้าใจและใช้เทคนิคการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม ได้แก่

1. ให้โอกาสเด็กได้มีบทบาทในการวางแผนการเรียนรู้ด้วย เช่น ให้โอกาสเด็กเลือกได้บ้างว่าเด็กชอบเรียนอะไร และไม่ชอบเรียนอะไร

2. ใช้เทคนิคเสริมแรงทางบวก เช่น ชมเชยเด็ก เมื่อเด็กมีสมาธิดีขึ้นกว่าเดิม และการเปลี่ยนสิ่งเสริมแรง (Reinforces)

3. อธิบายให้เด็กเข้าใจว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ดีควรแสดงออก พฤติกรรมใดไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม เด็กไม่ควรแสดงออกและครูไม่ต้องการให้เด็กแสดงออก

4. ครูควรนำเทคนิคในการปรับพฤติกรรมมาใช้อย่างเป็นระบบ

5. ครูควรขอคำแนะนำและปรึกษาร่วมกับผู้ปกครอง หรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อได้ช่วยเหลือเด็กเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ดียิ่งขึ้น

8. เทคนิคการสอนเด็กพิการซ้อนในชั้นเรียนรวม ครูควรดำเนินการ ดังนี้

8.1 ปรึกษาร่วมกับผู้ปกครองและเพื่อนครูเพื่อหาจุดอ่อน และระดับความสามารถของเด็ก

8.2 ทำความเข้าใจกับปัญหาทางพฤติกรรมของเด็กให้ชัดเจน

8.3 กำหนดเป้าหมายและทักษะของเด็กที่ต้องการพัฒนาให้ชัดเจน

8.4 จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)

8.5 สอนตามแผนที่กำหนด และพัฒนายุทธศาสตร์การสอนตามความก้าวหน้าของเด็ก

9. เทคนิคการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษาในชั้นเรียนรวม

เทคนิควิธีการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการออกเสียงผิด ควรจะตรวจสอบดูก่อนว่าเด็กพูดผิดในการออกเสียงอะไรบ้าง แล้วแก้ไขเสียงพยัญชนะหรือสระนั้น โดยเฉพาะและจะต้องฝึกหายใจให้ถูกต้อง ฝึกการวางอวัยวะในการพูดให้ถูกต้อง ฝึกการเปล่งเสียงให้ถูกต้อง การแก้ไขจะได้ผล ถ้าเด็กได้รับการฝึกอย่างอื่นควบคู่กันไปด้วย ได้แก่

9.1 การฝึกฟัง (Auditory Training) การฝึกฟังเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเรียนภาษา เป็นการฝึกหูให้คุ้นเคยกับเสียงต่างๆ เสียงสระและเสียงพยัญชนะ การได้ยินที่ดีนำไปสู่การพูดที่ดี การแก้ไขการพูดจะได้ผลยิ่งขึ้นถ้าเด็กทราบว่า การจะออกเสียงพยัญชนะและสระแต่ละเสียงนั้นทำอย่างไร ใช้อวัยวะส่วนใดบ้าง เช่น เสียง ป ใช้ริมฝีปากทั้งสองข้าง เสียง ง ใช้โคนลิ้น การบริหารลิ้น ลิ้นเป็นอวัยวะสำคัญมากในการพูด การอ่านออกเสียงพยัญชนะแทบทุกตัวต้องใช้ลิ้นจากด้านข้างเข้าหาส่วนกลางแลบลิ้นออกมาให้ยาวที่สุด กดลิ้นเข้ากับเพดาน ยกโคนลิ้นขึ้นลง รัวปลายลิ้นกับริมฝีปากฟัน ปุ่มเหงือก และเพดานแข็ง

9.2 การเล่นเกม ธรรมชาติของเด็กชอบเล่นอยู่แล้ว ถ้าให้เล่นเกมที่ต้องใช้ในการพูดแล้วจะทำให้เด็กมีโอกาสพูดยิ่งขึ้น เกมที่เลือกควรเหมาะสมกับวัยของเด็กและการพูดเป็นส่วนสำคัญ เกมที่ใช้ฝึกเสียง ป ได้แก่ เกมการเป่าต่างๆ เช่น เป่ากระดาษ เป่ายางยืด เป่าถุง เป็นต้น

9.3 เด็กที่มีความบกพร่องการติดอ่างการพยายามให้เด็กพูด แม้เด็กจะติดอ่างก็ตามควรให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมตามปกติ การพูดติดอ่างนั้นไม่ใช่เรื่องสาหัส สามารถแก้ไขได้ บางทีขึ้นอยู่กับวัยของเด็ก บางครั้งเมื่อเด็กโตขึ้นการแก้ไขต่างๆ ก็ง่ายขึ้นและหายไปได้ในที่สุด

9.4 เด็กที่มีความบกพร่องเสียงพูดผิดปกติ สอนฝึกเด็กก่อนคล้ายกล่ามน้ำ และการหายใจให้ถูกต้อง การฝึกระดับเสียงควรใช้เครื่องดนตรีเข้าช่วย ช่วยให้เด็กฝึกเสียง 3 ระดับ คือ สูง กลาง ต่ำ ก่อนแล้วฝึกความดังของเสียงโดยการฝึกออกเสียงกระซิบ ฝึกเสียงเบา ฝึกเสียงดังด้วยการตะโกน แต่ถ้าคุณภาพของเสียงไม่ดีเพราะเส้นเสียงผิดปกติ ก็เป็นหน้าที่ของแพทย์ที่จะช่วยผ่าตัด

9.5 เด็กที่มีความบกพร่องด้านการพูดอันเนื่องมาจากปากแหว่งเพดานโหว่ ควรแก้ไขข้อบกพร่องทางร่างกายก่อน โดยการผ่าตัดใช้เพดานเทียม เมื่อเด็กยังมีอายุน้อย หลังจากผ่าตัดแล้วสิ่งที่ควรกระทำ คือ ฝึกการเป่าลมซึ่งจะช่วยให้เด็กควบคุมลมที่ผ่านออกมาได้ ฝึกการหายใจ การเปล่งเสียงสระพยัญชนะ และการฝึกพูดเป็นคำ

9.6 เด็กที่มีความบกพร่องทางการพูดช้า ควรหาสาเหตุก่อนว่าการพูดช้าเนื่องมาจากความบกพร่องทางด้านใดหรือไม่ การได้ยิน การมองเห็น เป็นต้น โดยเด็กที่มีความบกพร่องด้านการพูดช้าควรฝึก ดังนี้

9.6.1 การฟังให้เด็กฟังให้มาก

9.6.2 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีโอกาสพูด

9.6.3 ใช้รูปภาพ หุ่น และอุปกรณ์อื่นๆ ที่เด็กสนใจ กระตุ้นให้เด็กพูด และสอนให้เด็กเข้าใจในความหมาย

9.6.4 ให้เด็กเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับความรู้สึกหรือสิ่งที่ได้พบเห็นมา

9.7 หลักการจัดการเรียน จัดโปรแกรมแก้ไขการพูด หลักการจัดการเรียนจัดโปรแกรมแก้ไขการพูดขึ้นในโรงเรียน สำรวจเด็ก ว่าเด็กคนไหน มีปัญหาด้านการพูดที่ควรได้รับการแก้ไขบ้างและมีปัญหาทางด้านใด ดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการแก้ไขการพูด ทะประวัติและระเบียนการแก้ไขการพูด ทดสอบและวิเคราะห์ปัญหาด้านการพูดของเด็ก ให้ความร่วมมือในการแก้ไขการพูดกับบุคลากรอื่น ให้ความร่วมมือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองของเด็ก ส่งเด็กไปยังสถาบันที่เกี่ยวข้องเมื่อจำเป็น ประเมินผลหลักการจัดการเรียนการแก้ไขการพูด

9.8 สื่อการสอน เกมต่างๆ ที่มีความเหมาะสมกับวัยเด็ก เครื่องดนตรี ซีดีรอม ฝึกการพูด หนังสือการ์ตูน นิทาน บทเรียนง่ายๆ รูปภาพ หุ่น และอุปกรณ์อื่นๆ ที่เด็กสนใจเพื่อกระตุ้นให้เด็กพูด เครื่องมือช่วยในการฝึกพูด เครื่องมือสื่อสารด้วยเสียง

การวัดประเมินผลและตัดสินผลการเรียนสำหรับผู้เรียนรวม

จากหลักเกณฑ์และวิธีการปรับใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2555: 117) ได้กำหนดคุณภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคน ครอบคลุมมาตรฐานและตัวชี้วัด 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ การอ่าน คิดวิเคราะห์ การเขียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ การวัดและประเมินผลจะต้องคำนึงถึงปัจจัยความแตกต่างของผู้เรียน อาทิ ผู้เรียนที่พิการอาจต้องมีการปรับการประเมินผลที่เอื้อต่อสภาพผู้เรียน ทั้งวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ หรือกลุ่มผู้เรียนที่มีจุดเน้นเฉพาะด้าน เช่น เน้นด้านอาชีพ นาฏศิลป์ พลศึกษา ฯลฯ อาจกำหนดสัดส่วนน้ำหนักคะแนนและวิธีการประเมินที่ให้ความสำคัญแก่ทักษะด้านการปฏิบัติ นอกจากนี้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ควรอยู่บนหลักการพื้นฐาน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และตัดสินผลการเรียน โดยเฉพาะการประเมินเพื่อพัฒนานั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ควรประเมินเป็นระยะสม่ำเสมอเพื่อให้ได้ข้อมูล ที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อย่างต่อเนื่อง สำหรับการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน เป็นการตรวจสอบและตัดสินว่า ผู้เรียนมีการพัฒนาได้ตามเกณฑ์หรือไม่ กรณีผู้เรียนไม่พัฒนาตามเกณฑ์เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่ ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการเรียนรู้ต่อไป สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือของการวัดและประเมินผล ได้แก่ วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญในการประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การพูดคุยและใช้คำถาม การสังเกต การเขียนสะท้อนการเรียนรู้ การประเมินการปฏิบัติ การตรวจการบ้าน การแสดงออกในการปฏิบัติงาน การแสดงกิริยาอาการต่างๆ การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน แบบทดสอบ แบบประเมินตนเอง ฯลฯ ของผู้เรียนตลอดเวลาที่จัดกิจกรรม เพื่อได้ทราบว่าผู้เรียนบรรลุมาตรฐานตัวชี้วัดหรือมีแนวโน้มว่าจะบรรลุตัวชี้วัดเพียงใด และสิ่งเหล่านี้ควรพิจารณาให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่มเพื่อให้การวัดและประเมินผลเกิดประสิทธิภาพสูงสุด (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2555: 29) นอกจากนี้การประเมินที่กล่าวข้างต้นแล้ว ผู้พิการมีสิทธิทางการศึกษาตามที่ระบุไว้ในมาตรา 5 (3) แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ที่จะได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล การวัดและประเมินผล ตลอดจนการรายงานผลการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะสามารถปรับวิธีการ เครื่องมือ เกณฑ์การวัดและประเมินผลให้สอดคล้องต่อเป้าหมาย จุดเน้น ปรัชญาการศึกษา ตลอดจนความแตกต่างของผู้เรียนภายในกรอบหลักเกณฑ์และวิธีการที่ระบุไว้ข้างต้น โดยคำนึงถึง

ประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดแก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2555: 30)

การประเมิน ทดสอบ ผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับบุคคลพิการ และข้อกำหนดในกฎหมายดังกล่าวข้างต้น ผู้ดำเนินการทดสอบต้องจัดบริการช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกด้านการประเมินผลให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล ซึ่งได้เสนอแนวทางไว้ในเอกสารการช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกด้านประเมินผล (Assessment Accommodations) สำหรับนักเรียนพิการหรือบกพร่อง สำหรับประเภทและความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกโดยทั่วไปอาจเป็น ดังนี้

1. การช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกด้านรูปแบบของข้อสอบ (Presentation Accommodations) เป็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบของแบบทดสอบ หรือคำสั่งในการทำแบบทดสอบ เช่น ตัวพิมพ์ที่มีขนาดใหญ่ พิมพ์ด้วยอักษรเบรลล์ มีการแปลเป็นภาษามือ หรือการอ่านให้ฟัง

2. การช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกด้านวิธีการตอบข้อสอบ (Response Accommodations) เป็นการปรับเปลี่ยนวิธีการในการตอบคำถามในแบบทดสอบ หรือการกระตุ้นเตือน เช่น การอนุญาตให้นักเรียนระบุคำตอบโดยการชี้หรือการใช้ภาษาท่าทาง (gesturing) หรือให้มีเจ้าหน้าที่ช่วยเขียนคำตอบ (scribe) การบันทึกคำตอบโดยการใช้เทคโนโลยีต่างๆ

3. การช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกด้านการจัดสภาพแวดล้อม (Setting Accommodations) เป็นการปรับสภาพแวดล้อม สถานที่หรือรูปแบบการสอบ เช่น การจัดการสอบเป็นกลุ่มเล็กๆ การสอบเป็นรายบุคคลหรือแม่กระทั่งที่บ้านของนักเรียน

4. การช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกด้านการกำหนดเวลาสอบและตารางสอบ (Timing and Scheduling Accommodations) เป็นการปรับเปลี่ยนเกี่ยวกับเวลาการสอบหรือตารางสอบ เช่น ขยายเวลาในการทำแบบทดสอบให้มากขึ้น หรืออนุญาตให้มีการหยุดพัก (break) ในระหว่างการทำแบบทดสอบ

รูปแบบการจัดการเรียนรวม

การจัดการเรียนรวมในประเทศไทย

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษในประเทศไทยได้จัดการศึกษาโดยยึดกฎหมายเป็นหลัก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าตั้งแต่พุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา ประเทศไทยโดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายเป็นแนวทางสู่การปฏิบัติการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนพิการโดยปรับเปลี่ยนนโยบายจากเดิมที่จัดให้เด็กและเยาวชนพิการในโรงเรียนเฉพาะความพิการเป็นนโยบายให้เรียนร่วมกับเด็ก

และเยาวชนทั่วไป ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 ห้ามมิให้เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล และในมาตรา 43 กำหนดให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการได้รับการศึกษา ขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และในมาตรา 80 วรรค 2 กำหนดให้รัฐต้องสงเคราะห์คนพิการให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ และจากเจตนารมณ์ของมาตรา 80 นี้เองได้ก่อให้เกิดนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ คือ คนพิการทุกคนที่อยากเรียนต้องได้เรียน และต้องได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนเพื่อพัฒนาตนเอง และสังคมจากการสังเคราะห์ผลการจัดการศึกษา

สำหรับเด็กพิเศษของไทยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ศึกษาสาระสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 คือ มาตรา 10, 15, 18, 24, 28, 37, 52, และ 60 ซึ่งเห็นได้ชัดเจนว่ามีเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาของคนพิการขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี และเป็นพิเศษกำหนดให้จัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ในมาตรา 15 กำหนดให้การจัดการศึกษาได้สามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาอัธยาศัย โดยมีเจตนารมณ์ที่จะให้การจัดการศึกษาของไทยมีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการความจำเป็นพิเศษของคนพิการ รวมทั้งให้หลายหน่วยงานสามารถจัดการศึกษาได้ในสามรูปแบบ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548: 19)

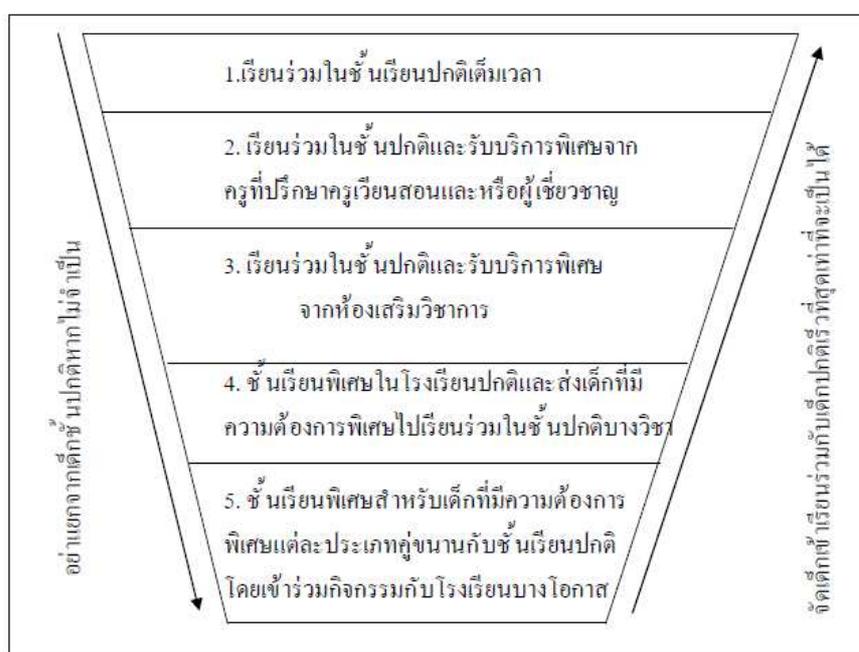
การจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเสนอรูปแบบการจัดการเรียนร่วม 5 รูปแบบ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541: 12-14)

1. การจัดการเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา เป็นการจัดนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษซึ่งได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพจนถึงระดับที่ช่วยตัวเองได้แล้ว และได้รับการพิจารณาว่ามีความพร้อมทางการเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีหรือค่อนข้างดี ตลอดจนมีวุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคมดีพอในทุกๆ กลุ่มวิชา ให้เข้าเรียนร่วมกับนักเรียนปกติและเรียนเหมือนกับนักเรียนปกติ
2. การจัดการเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติและมีบริการให้คำแนะนำปรึกษา เป็นการจัดการเรียนร่วมเต็มเวลาคัดล้ายคลึงกับรูปแบบแรก แต่จะมีครูการศึกษาพิเศษเป็นผู้ให้คำปรึกษา ได้แก่ ครูการศึกษาพิเศษในโรงเรียน ครูเวียนสอนตามโรงเรียน หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง
3. การจัดการเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติและรับบริการจากครูเสริมวิชาการ เป็นการจัดการศึกษาพิเศษประจำอยู่ที่ห้องเสริมวิชาการ โดยกำหนดตารางการเรียนให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้เข้ามาเรียนกับครูเสริมวิชาการการศึกษาพิเศษบางเวลาและบางวิชาตามความมากน้อยของ

ความต้องการพิเศษหรือความจำเป็นของเด็ก และสอนในเนื้อหาที่เด็กมีปัญหาหรือไม่ได้รับการสอนในชั้นเรียนปกติ การสอนอาจกระทำเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้

4. การเรียนชั้นพิเศษในโรงเรียนและเรียนร่วมบางเวลา เป็นการจัดนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษไว้ในห้องเรียนเดียวกันโดยคู่ขนานกับห้องเรียนปกติ และจัดเป็นกลุ่มเล็กๆ มีครูการศึกษาพิเศษประจำชั้นและสอนเองเกือบทุกวิชา ยกเว้นวิชาที่เด็กสามารถไปเรียนร่วมกับนักเรียนปกติได้

5. การจัดชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติ เป็นการจัดนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่มีความบกพร่องค่อนข้างมากในประเภทเดียวกัน โดยจัดเป็นกลุ่มขนาดเล็กไม่น้อยกว่า 6 คน เรียนในชั้นเรียนพิเศษร่วมกันตลอดเวลา มีครูประจำชั้นเป็นผู้สอนเองทุกวิชา แต่อยู่ในโรงเรียนปกติ

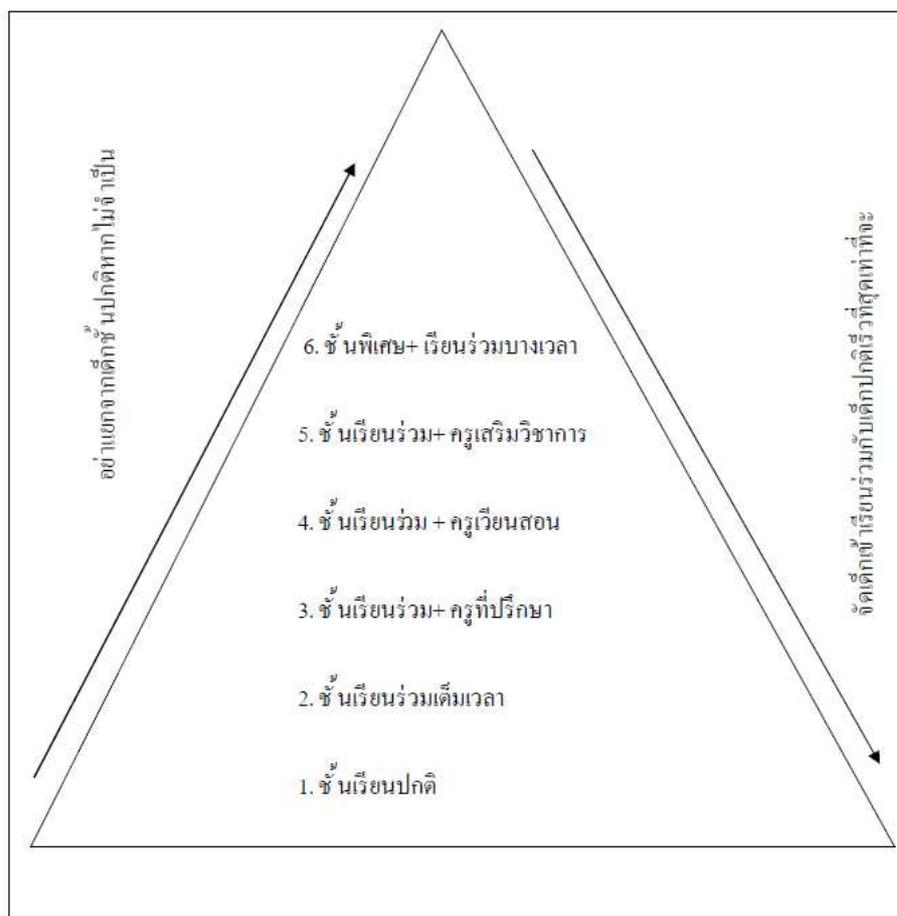

ภาพประกอบ 4 รูปแบบการจัดการเรียนร่วมของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541: 12)

ผดุง อารยะวิญญู (2541: 221-222) กล่าวถึงการจัดการเรียนร่วมระหว่างนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษกับนักเรียนทั่วไปไว้สอดคล้องกันว่า อาจทำได้หลายลักษณะเป็นวิธีการจัดการจัดการเรียนร่วมซึ่งปฏิบัติกันอยู่หลายประเทศ กล่าวถึงรูปแบบการจัดการจัดการเรียนร่วมไว้ 6 รูปแบบ ดังนี้

1. เรียนร่วมในชั้นเรียนปกติเป็นการจัดเด็กพิเศษเข้าเรียนร่วมกับนักเรียนปกติทุกประเภท เด็กที่จะเข้าเรียนลักษณะนี้ได้ควรเป็นเด็กที่มีความพิการน้อย มีความฉลาด และมีความพร้อมในด้านการเรียน
2. เรียนร่วมในชั้นปกติและมีครูพิเศษให้คำแนะนำปรึกษา การจัดการเรียนร่วมวิธีนี้คล้ายคลึงกับวิธีแรก กล่าวคือ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับนักเรียนปกติเต็มเวลา แต่มีครูการศึกษาพิเศษคอยช่วยเหลือครูประจำชั้น
3. เรียนร่วมในชั้นเรียนปกติและรับบริการจากครูเวียนสอน เป็นการจัดนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับนักเรียนปกติ และรับบริการด้านการสอนเพิ่มเติมจากครูการศึกษาพิเศษ ซึ่งจะเดินทางไปตามโรงเรียนต่างๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เด็ก เนื่องจากมีจำนวนเด็กในแต่ละโรงเรียนไม่มากนัก ครูจึงเดินทางจากโรงเรียนหนึ่งไปยังโรงเรียนหนึ่ง เมื่อครบสัปดาห์ก็วนกลับมาสอนเด็กเดิมในโรงเรียนเดิมอีก จึงเรียนครูประเภทนี้ว่าครูเดินสอนหรือครูเวียนสอน
4. เรียนร่วมในชั้นปกติและรับบริการจากครูเสริมวิชาการ ครูเสริมวิชาการ คือ ครูการศึกษาพิเศษที่ปฏิบัติงานประจำอยู่ในห้องเสริมวิชาการ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษจะเข้าเรียนกับครูสอนเสริมวิชาการวันละ 1-2 ชั่วโมง หรือมากกว่านี้ ขึ้นอยู่กับความต้องการของเด็กพิเศษ เด็กทุกคนที่เข้ามาเรียนห้องนี้จะต้องมีตารางเรียนที่กำหนดไว้แน่นอน ครูสอนวิชาการอาจมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนเด็กและประเภทของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ การสอนเด็กอาจกระทำเป็นรายบุคคลหรือสอนเป็นกลุ่มเล็กๆ ก็ได้ และสอนในเนื้อหาที่เด็กไม่ได้รับการสอนในชั้นปกติหรือเนื้อหาที่เด็กมีปัญหา นอกจากสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษแล้วครูเสริมวิชาการยังมีหน้าที่ในการให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครูปกติในการปฏิบัติต่อเด็กประเภทนี้ด้วย
5. ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติและเรียนร่วมบางเวลา เป็นการจัดนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษไว้ในชั้นเดียวกันเป็นกลุ่มเล็กๆ มีครูประจำชั้นสอนแทบทุกวิชา ยกเว้นบางวิชาที่เด็กต้องไปเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไป เช่น พลศึกษา ศิลปะ
6. ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ เป็นการจัดนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่มีความบกพร่องประเภทเดียวกันไว้เป็นกลุ่มเดียวกันและเป็นกลุ่มขนาดเล็ก เด็กเหล่านี้เรียนในชั้นพิเศษตลอดเวลา ครูประจำชั้นสอนทุกวิชา การจัดการเรียนร่วมในลักษณะนี้เหมาะสำหรับเด็กที่มีความพิการค่อนข้างมาก การจัดการเรียนร่วมในลักษณะนี้นั้นขึ้นอยู่กับสภาพความพิการและความพร้อมของเด็ก เด็กพิการที่มีความพิการน้อยและมีความพร้อมสูงอาจจัดให้เรียนร่วมเต็มเวลา เด็กที่มีความพิการมากขึ้นและมีความพร้อมน้อยอาจจัดให้เรียนในชั้นเรียนพิเศษลดหลั่นกันลงไป (ดังภาพประกอบ 4)

ภาพประกอบ 5 รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ
ที่มา: ผดุง อารยะวิญญู (2541: 224)

ศรียา นิยมธรรม และคณะ (2546: 18) ได้แบ่งรูปแบบการจัดการจัดการเรียนร่วมไว้
8 รูปแบบ ดังนี้

1. เรียนร่วมในชั้นเรียนปกติและปฏิบัติเหมือนนักเรียนปกติทุกประการ
2. เรียนร่วมในชั้นเรียนปกติแต่ได้รับบริการที่จำเป็นจากครูการศึกษาพิเศษ
3. เรียนร่วมในชั้นเรียนปกติบางวิชาและเรียนในชั้นพิเศษเฉพาะเด็กที่มีความบกพร่องบางวิชา
4. เรียนในชั้นปกติทุกรายวิชาโดยมีครูการศึกษาพิเศษให้ความช่วยเหลือเด็กเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อยๆ ขณะครูประจำวิชาอธิบาย
5. เรียนในชั้นพิเศษโดยให้นักเรียนทั่วไปเข้าไปเรียนร่วม

6. เรียนในชั้นพิเศษโดยให้นักเรียนทั่วไปเข้าไปเรียนร่วมในบางวิชา แต่บางวิชา นักเรียนทั่วไปแยกไปเรียนกับเด็กในท้องถิ่น และนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษแยกไปเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไปในห้องเรียนอื่น

7. เรียนในชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติและร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตรกับนักเรียนทั่วไป

8. เรียนในชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติและร่วมกิจกรรมของโรงเรียนเท่าที่จำเป็น

สรุปได้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนร่วมมีหลายรูปแบบ คือ รูปแบบการเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา รูปแบบเรียนร่วมในชั้นปกติมีบริการให้คำแนะนำปรึกษา รูปแบบเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติรับบริการจากครูเสริมวิชาการ รูปแบบชั้นเรียนพิเศษเรียนร่วมบางเวลา ซึ่งในแต่ละรูปแบบมีความยืดหยุ่นตามความต้องการและความจำเป็นพิเศษของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่างๆ เพื่อให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้พัฒนาตามศักยภาพตนเอง และเพื่อเป็นการเตรียมนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเหล่านี้ให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นสุขและเป็นที่ยอมรับของคนปกติ

บพิตร โสมณวัฒน์ (2548: 32-33) ได้สรุปรูปแบบการจัดการเรียนร่วมไว้ ดังนี้

1. เรียนร่วมในชั้นปกติ เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติ โดยเรียนเหมือนเด็กปกติทุกประการ เด็กที่เข้าเรียนนั้นควรเป็นเด็กที่มีความพิการน้อยและมีความพร้อมในด้านการเรียน ตลอดจนวุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคม

2. เรียนร่วมในชั้นปกติและมีครูพิเศษให้คำแนะนำและปรึกษา การเรียนวิธีนี้คล้ายกับวิธีแรกแต่จะมีความแตกต่างกันบ้าง คือ มีครูการศึกษาพิเศษคอยช่วยครูประจำชั้นและครูประจำวิชา อาจเรียกว่าครูที่ปรึกษา ครูประเภทนี้ไม่ต้องทำการสอนโดยตรงแต่จะช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการสอน ตลอดจนการปฏิบัติต่อเด็ก จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของเด็ก และช่วยประเมินพัฒนาการในการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

3. เรียนร่วมในชั้นปกติและรับบริการจากครูเวียนสอน เป็นการให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติและรับบริการด้านการสอนเพิ่มเติมจากครูการศึกษาพิเศษ โดยครูการศึกษาพิเศษจะเดินทางไปตามโรงเรียนต่างๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือเด็กพิการ โดยเด็กแต่ละโรงเรียนจำนวนไม่มากนัก ครูจึงต้องเดินทางจากโรงเรียนหนึ่งไปยังอีกโรงเรียนหนึ่ง เมื่อครบสัปดาห์ก็จะกลับมาสอนเด็กพิการกลุ่มเดิมในโรงเรียนจึงเรียกว่าครูเดินสอนหรือครูสอนเวียน

4. เรียนร่วมในชั้นปกติและรับบริการจากครูเสริมวิชาการ ครูเสริมวิชาการ คือ ครูการศึกษาพิเศษที่ปฏิบัติอยู่ประจำในห้องเสริมวิชาการ เด็กที่มีความต้องการพิเศษจะเข้ามาเรียนกับครูเสริมวิชาการวันละ 1-2 ชั่วโมง หรือมากกว่านั้น ขึ้นอยู่กับความต้องการของนักเรียน เด็กทุกคนที่จะเข้ามาเรียนในห้องนี้จำเป็นต้องมีตารางเรียนกำหนดเวลาให้แน่นอน ครูเสริมวิชาการอาจมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ขึ้นอยู่กับความต้องการของเด็ก การสอนอาจจะสอนเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มก็ได้ และสอน

ในเนื้อหาที่เด็กไม่ได้รับการสอนในชั้นเรียนปกติหรือในวิชาที่เด็กพิการมีปัญหา นอกจากสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษแล้วยังมีหน้าที่ให้คำแนะนำและปรึกษาแก่ครูในการปฏิบัติต่อเด็กในโรงเรียนด้วย

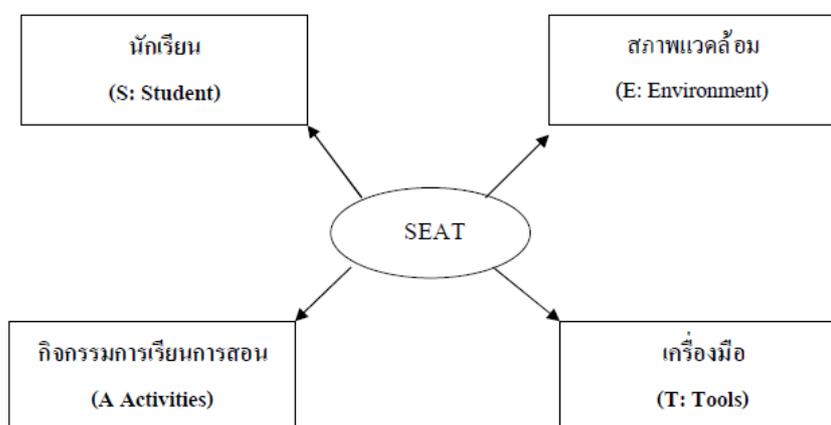
5. ชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติและเรียนร่วมบางเวลา เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ในชั้นเดียวเป็นกลุ่มๆ กัน มีครูประจำชั้นสอนทุกรายวิชา ยกเว้นบางวิชาที่ต้องไปเรียนกับเด็กปกติ เช่น พลศึกษา ศิลปะ หรือกิจกรรมนอกเหนือหลักสูตรอื่นๆ

6. ชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติ เป็นการจัดเด็กที่มีความบกพร่องประเภทเดียวกันไว้เป็นกลุ่มเดียวกันและเป็นกลุ่มขนาดเล็ก เด็กเหล่านี้เรียนในชั้นเรียนพิเศษตลอดเวลา ครูประจำชั้นสอนทุกวิชา การเรียนร่วมในลักษณะนี้เหมาะสมกับเด็กที่มีความพิการค่อนข้างมาก การจัดการเรียนร่วมในลักษณะได้นั้นขึ้นอยู่กับสภาพความพิการและความต้องการจำเป็นของเด็กที่มีความพิการน้อยก็มีความพร้อมสูงอาจจัดให้เรียนเต็มเวลา เด็กที่มีความพิการมากและมีความพร้อมน้อยอาจจัดให้เรียนในชั้นเรียนพิเศษลดหลั่นกันไป

การบริหารจัดการเรียนรวมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT Framework)

ในการจัดการเรียนรวมจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหาร ทั้งนี้เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เศรษฐกิจและสังคม จึงทำให้การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรวมมีความสำคัญยิ่ง นักการศึกษาและครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนทั่วไปกังวลว่าหากนำเด็กพิการหรือเด็กที่มีความบกพร่องเข้าเรียนรวมแล้วอาจเกิดผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน และทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างนักเรียนทั่วไปกับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องมากยิ่งขึ้น แต่ในความเป็นจริงทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องร่วมกันรับผิดชอบและปฏิบัติงานในลักษณะการประสานความร่วมมือกัน (Collaboration) ที่จะสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้บรรลุจุดหมายของการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนทั่วไป และนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่มีผลกระทบต่อโรงเรียน คือ การเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่และเพิ่มความรับผิดชอบให้กับครูและบุคลากรอื่น ในปัจจุบันนี้ครูจำเป็นต้องมีความรู้ในการจัดการเรียนการสอนนักเรียนทั่วไปควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องในลักษณะของการจัดการเรียนรวม นอกจากนี้โรงเรียนต้องตอบสนองความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง โดยมีแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) เป็นตัวกำหนดและเปิดโอกาสให้พ่อแม่เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ทางโรงเรียนต้องจัดให้มีคณะกรรมการในโรงเรียนประกอบด้วย บุคคลในชุมชน ตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับชุมชน ซึ่งทางโรงเรียนต้องมีบทบาทในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารการจัดการเรียนรวมให้แก่คณะกรรมการโรงเรียนและชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำและสร้างบรรยากาศของการ

ยอมรับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเรียนรวมในโรงเรียน และเข้าใจเนื้อหาสาระในรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับการให้สิทธิและโอกาสแก่เด็กทุกคนให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเด็กพิการหรือเด็กที่มีความบกพร่องจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มตั้งแต่แรกเกิดหรือทันทีที่พบความพิการ นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ และคุณสมบัติของบุคลากรอย่างชัดเจนด้วย (เบญจมา ชลธารินนท์. 2546: 1-2) ได้พัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการเรียนรวมโดยใช้โครงสร้างซีทเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปบูรณาการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อไปแนวทางการบริหารจัดการเรียนรวมโดยใช้โครงสร้างซีท (ดังภาพประกอบ 6)

ภาพประกอบ 6 การบริหารจัดการเรียนรวมในโครงสร้างซีท

ที่มา: เบญจมา ชลธารินนท์ (2546: 3)

โรงเรียนต้องบริหารองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ตามโครงสร้างซีทเพื่อให้การจัดการเรียนรวมสำหรับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ดังมีรายละเอียดพอสังเขปในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. นักเรียน (S: Student)

1.1 เตรียมความพร้อมนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องในด้านร่างกาย วิชาการ อารมณ์และสังคม และการช่วยเหลือตนเอง หากพิจารณาตั้งแต่แรกเกิดจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มหรือเตรียมความพร้อมทันทีที่พบความพิการเพื่อพัฒนาศักยภาพทุกด้าน ซึ่งในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มนั้นเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดที่เด็กควรได้รับการเตรียมความพร้อม เพราะช่วงอายุ 0-3 ปี เป็นช่วงที่สมองเจริญเติบโตมากที่สุด การเตรียมความพร้อมทำได้โดยกระตุ้นพัฒนาการในส่วนที่เหลืออยู่ เมื่อได้รับการพัฒนาระดับการทำงานต่างๆ (functional level) จะยิ่งสูงขึ้น ในทางกลับกัน

หากไม่ได้รับการพัฒนา การกระตุ้น หรือการส่งเสริมส่วนที่เหลืออยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการทำงานต่างๆ จะเลือนหายไป ทำให้เด็กเสียโอกาสในการเรียนรู้ทันที ดังนั้น การช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการยิ่งทำได้ทัน่วงที่ตั้งแต่เมื่อแรกเกิดและทำได้ถูกต้องจะสามารถฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการได้อย่างเห็นผลชัดเจน (เบญญา ชลธารันนท์. 2546) นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อตัวเด็กที่มีความต้องการพิเศษเอง เนื่องจากเด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ในสถานการณ์จริงได้อยู่ร่วมกับเด็กปกติวัยเดียวกัน ไม่ได้ถูกแบ่งแยกออกจากสังคม

นางลักษณ์ วิรัชชัย (2544) ซึ่งจากข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้สำรวจจำนวนคนพิการในวัยเรียนหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ปี 2548 มีจำนวน 1.54 ล้านคน จำแนกเป็นบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่เข้ารับการศึกษา ร้อยละ 6.23 บุคคลที่ยังไม่ได้เข้ารับการศึกษาจำนวน ร้อยละ 93.77 บุคคลออทิสติกที่เข้ารับการศึกษา ร้อยละ 32.19 บุคคลที่ยังไม่ได้เข้ารับการศึกษาจำนวน ร้อยละ 67.81 และบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์และสมาธิสั้นที่เข้ารับการศึกษา ร้อยละ 10.50 บุคคลที่ยังไม่ได้เข้ารับการศึกษาจำนวน ร้อยละ 89.50 (ภารกิจโครงการและประสานงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2549: 2) ดังนั้นจึงเห็นว่าจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่มีโอกาสได้รับการศึกษาตามวัยนั้นมีปริมาณน้อยกว่าเด็กที่ได้รับการศึกษา ทำให้เด็กเสียโอกาสในการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพ จึงควรให้โอกาสทั้งทางด้านการฟื้นฟูสภาพและการศึกษาแก่เด็กโดยเร็วที่สุด

1.2 เตรียมความพร้อมนักเรียนทั่วไปทางโรงเรียนจะต้องเตรียมความพร้อม

นักเรียนทั่วไปในโรงเรียน โดยการให้ข้อมูลเพื่อให้นักเรียนทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจ เกิดการยอมรับและสามารถช่วยเหลือและปฏิบัติต่อนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องอย่างถูกวิธีและเท่าที่จำเป็น ที่ผ่านมามีพบว่า การที่คนส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงลบต่อคนพิการหรือที่มีความบกพร่อง เช่น สมเพช เวทนา สงสาร กลัว ไม่ไว้วางใจ (ผดุง อารยะวิญญู. 2542: 197) ซึ่งมักเกิดจากความไม่รู้หรือมีข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้น ครูควรทำความเข้าใจและอธิบายเกี่ยวกับลักษณะความพิการให้นักเรียนทั่วไปในชั้นเรียนได้รู้จัก และควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้เด็กทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังเช่นการศึกษาของ จิตติรัตน์ พุกจินดา และคณะ (2545) ศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์ที่ใช้เพื่อพัฒนาการทักษะทางสังคมของนักเรียนออทิสติกในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 มีการจัดกิจกรรมให้เด็กออทิสติกทำกิจกรรมร่วมกันกับเด็กปกติในห้องเรียนเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม เด็กปกติให้ความสนใจและช่วยเหลือเด็กออทิสติกมากขึ้น หรือครูอาจจัดสถานการณ์จำลองให้นักเรียนทดลองเป็นคนพิการและทำกิจกรรมต่างๆ จากนั้นให้อภิปรายถึงความรู้สึกของนักเรียนแต่ละคน กิจกรรมเช่นนี้จะช่วยให้นักเรียนทั่วไปได้เข้าใจถึงความคับข้องใจ ความไม่สะดวก และความลำบากของเพื่อนพิการหรือที่มีความบกพร่องมากขึ้น กิจกรรมอื่นที่ช่วยให้นักเรียนทั่วไปเข้าใจและยอมรับ

เพื่อนพิการหรือที่มีความบกพร่องมากขึ้น เช่น การเชิญผู้ที่ทำงานกับเด็กพิการมาบรรยายให้ฟัง พร้อมทั้งให้ดูภาพยนตร์ สไลด์ แผ่นภาพ บทความ และสื่ออื่นๆ ประกอบ เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามปัญหาต่างๆ การจัดนิทรรศการหนังสือและเรื่องราวเกี่ยวกับคนพิการหรือที่มีความบกพร่อง เพื่อให้นักเรียนในชั้นเรียนและนักเรียนทุกคนในโรงเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ การทัศนศึกษาสถานที่ดูแลคนพิการหรือที่มีความบกพร่อง เพื่อให้นักเรียนได้เห็นและเรียนรู้ว่าคนพิการหรือที่มีความบกพร่องเป็นอยู่อย่างไร นอกจากนี้ควรสอนทักษะการช่วยเหลือเบื้องต้นในการช่วยเหลือเพื่อนพิการหรือที่มีความบกพร่องเบื้องต้นให้กับนักเรียนทั่วไปด้วย

2. สภาพแวดล้อม (E: Environment) สภาพแวดล้อมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ควรจัดให้นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเรียนในสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด (Least Restrictive Environment: LER) โรงเรียนควรพยายามให้เด็กได้เรียนรวมในชั้นเรียนทั่วไปมากที่สุด หากไม่สามารถจัดให้เด็กเรียนรวมได้เต็มเวลา ก็อาจจัดเป็นบางเวลาได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเป็นเฉพาะบุคคล โดยทั่วไปควรจัดให้นักเรียนทุกคนเข้าเรียนในชั้นเรียนทั่วไป โดยแยกนักเรียนออกไปจากเพื่อนทั่วไปให้น้อยที่สุด โรงเรียนควรปรับสภาพแวดล้อมโดยใช้หลักวิชาการ คือ พิจารณาถึงสภาพความบกพร่องของนักเรียนแต่ละประเภท

2.2 บุคคลที่เกี่ยวข้องในสภาพแวดล้อมของเด็ก ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และบุคลากรอื่นในโรงเรียน โรงเรียนทั่วไปที่มีการจัดการเรียนรวม ผู้บริหารจะเป็นผู้ที่สำคัญยิ่งในโรงเรียนที่จะเป็นผู้นำและสร้างบรรยากาศของการยอมรับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเรียนรวมในโรงเรียน หากทางโรงเรียนมีการจัดตั้งคณะกรรมการโรงเรียนไว้แล้ว ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องนำเสนอเรื่องการจัดการเรียนรวมให้คณะกรรมการโรงเรียนทราบ และพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนรวมประจำโรงเรียน ซึ่งควรประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ ครูทั่วไป ครูการศึกษาพิเศษ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคลากรภายนอก เพื่อกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนรวม แนวทางการดำเนินงาน จัดสรรงบประมาณ บทบาทและหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน และรูปแบบในการจัดการเรียนรวม เมื่อคณะกรรมการจัดการเรียนรวมประจำโรงเรียนประชุมกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานในการจัดการเรียนรวมเรียบร้อยแล้ว ทางโรงเรียนต้องจัดการประชุมชี้แจงถึงนโยบายของโรงเรียนและมอบหมายหน้าที่ให้บุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยให้ถือเป็นปริมาณงาน พร้อมทั้งให้ทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและร่วมเป็นเจ้าของโครงการ นอกจากนี้โรงเรียนต้องจัดทำป้ายประกาศนำเสนอในลักษณะของโปสเตอร์ แผ่นพับ วีดีโอ หรือจัดป้ายนิเทศ เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการให้บุคคลที่เกี่ยวข้องรับทราบเกี่ยวกับนโยบาย ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องอาสาเป็นวิทยากรหรือหากมีกิจกรรมการดำเนินงานด้านคนพิการในสังคมที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรวมจะได้เผยแพร่

ให้ทุกคนรับทราบ ครูทั่วไปและครูการศึกษาพิเศษต้องเป็นที่ปรึกษาซึ่งกันและกัน โดยทำงานร่วมกันเป็นทีม (ผดุง อารยะวิญญู, 2542) นอกจากนี้โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการอบรมประชุม สัมมนา ให้แก่ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาพิเศษอย่างต่อเนื่องให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความต้องการพิเศษของนักเรียนแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งโรงเรียนต้องมีการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครอง เพื่อพิจารณาความพร้อมของเด็กในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา สำหรับเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดการศึกษาที่เหมาะสมตามศักยภาพและความต้องการพิเศษของแต่ละคน นอกจากนี้โรงเรียนจะต้องมีการประสานงานในการส่งต่อเด็กที่มีความบกพร่องในระดับมากหรือรุนแรงไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษเพื่อเข้ารับการศึกษา บำบัด ตามสภาพความบกพร่องของแต่ละคน ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้รับประโยชน์สูงสุดในการได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม (วิเชียร แดงสาย, 2545) ซึ่งในสภาพการณ์ของความเป็นจริงพบว่าบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการทางการศึกษาพิเศษในประเทศไทยยังขาดแคลนอยู่มาก มีการผลิตครูการศึกษาพิเศษในสาขาเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กปัญญาเลิศ และการศึกษาพิเศษทั่วไป (การเรียนรวม) ยังไม่มีการผลิตในสาขาเด็กออทิสติก เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา เด็กสมาธิสั้น เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม และเด็กที่มีความบกพร่องซ้ำซ้อน (ผดุง อารยะวิญญู, 2544: ออนไลน์)

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2544) กล่าวว่าหลักการที่สำคัญที่สุดในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ คือ การยอมรับและการใช้ประโยชน์จากความแตกต่างที่หลากหลายระหว่างเด็กทุกคน โดยเฉพาะความแตกต่างเนื่องจากความพิการ เพื่อให้เด็กทุกคนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาฟื้นฟูสมรรถภาพทุกด้าน ทั้งทางวิชาการ ทางสังคม ทางกายภาพ และทางอาชีพ สามารถเรียนรวมกันได้อย่างพึ่งพาอาศัยกัน โดยมีความร่วมมือในการจัดการศึกษาของเด็กจากบุคลากรทุกคนในโรงเรียน จากครอบครัว และจากชุมชน นอกจากนี้จากเหตุผลเรื่องความจำเป็นด้านทรัพยากร การจัดการศึกษาแบบแยกเด็กที่มีความต้องการพิเศษออกจากเด็กปกติจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรและบุคลากรจำนวนมาก ซึ่งเมื่อเทียบสัดส่วนของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับปริมาณทรัพยากรที่จะต้องใช้จ่ายเงินงานนั้นแทบจะเป็นไปไม่ได้ ดังนั้น ถ้าลงทุนเพิ่มเฉพาะส่วนของครูการศึกษาพิเศษและบุคลากรเสริมที่ต้องทำงานร่วมกันและเสริมพลังอำนาจให้กับครูปกติ บิดามารดาของเด็กให้มีความรู้เกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมากขึ้น และระดมทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในครอบครัวและชุมชนเข้ามาช่วยจัดการศึกษา โดยที่ทั้งนักเรียนปกติและนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีโอกาสได้รับบริการทั่วกัน

3. กิจกรรมการเรียนการสอน (A: Activities)

กิจกรรมการเรียนการสอน คือ กิจกรรมภายในและภายนอกห้องเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่จะช่วยให้นักเรียนทั่วไปและนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องได้รับการพัฒนาทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ซึ่งประกอบด้วย

3.1 การบริหารจัดการหลักสูตรควรมีการปรับหลักสูตรทั่วไป คือ การปรับหลักสูตรที่ใช้กับนักเรียนทั่วไปมาใช้กับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง มีการจัดทำหลักสูตรเฉพาะคือ หลักสูตรที่เป็นแนวทางการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งถือเป็นหลักสูตรเฉพาะบุคคล โดยพิจารณาจากระดับของความพิการจากแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของนักเรียนโรงเรียนอาจประยุกต์ตามแนวทางของกรมวิชาการ ซึ่งในสภาพปัจจุบันการเรียนการสอนยังไม่เหมาะสมกับเด็กแต่ละบุคคลอย่างแท้จริง (บังอร ต้นปาน. 2546) และมีการจัดทำหลักสูตรเพิ่มเติมสอนทักษะเฉพาะที่จำเป็นให้แก่นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง เช่น ทักษะการดำรงชีวิต ทักษะทางสังคมสำหรับเด็กออทิสติก

นอกจากนั้นสิ่งที่เป็นส่วนสำคัญ คือ แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) เป็นแผนการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง ในการจัดทำควรได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง บุคลากรทางการศึกษา และบุคลากรทางการแพทย์ เพื่อช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ตามความสามารถของเด็ก และช่วยให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาตามสภาพความแตกต่างของแต่ละบุคคล เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความก้าวหน้าทางการเรียนและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนให้เป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผน และเป็นการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับเด็กคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ มีข้อมูลในการจัดเด็กเข้ารับบริการการศึกษา บริการที่เกี่ยวข้องอื่นๆ (ผดุง อารยะวิญญู. 2542ข; เบญจมา ชลธารินทร์. 2546; จรี ทองคำ. 2548: ออนไลน์) รวมทั้งยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการประเมินผลสำหรับใช้ในการกำหนดความก้าวหน้าของเด็กว่าเป็นไปตามโปรแกรมที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (สุวิมล อุดมพิริยะศักดิ์. 2549) สำหรับขั้นตอนในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลนั้นจะเริ่มจากการทำความเข้าใจและขออนุญาตผู้ปกครองของเด็ก ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจและร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและสถานศึกษาในการช่วยเหลือ พัฒนา ส่งเสริมความก้าวหน้าของเด็ก จากนั้นทำการรวบรวมข้อมูลและประเมินเกี่ยวกับเด็กและทำการประชุมจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยมีกลุ่มรับผิดชอบซึ่งจะเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือพัฒนาเด็กโดยตรง ได้แก่ ผู้ปกครอง ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้แทนครูผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง เช่น นักกิจกรรมบำบัด นักกายภาพบำบัด และนักเรียน (กรณีที่สามารถเข้าร่วมประชุมได้) โดยผู้รับผิดชอบเหล่านี้จะประชุมร่วมกันเขียนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลเมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้วมีการลงนามของผู้รับผิดชอบ จากนั้นเริ่มใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

โดยยึดจุดมุ่งหมายระยะยาวเป็นหลัก นำไปกำหนดจุดมุ่งหมายระยะสั้นและนำจุดมุ่งหมายระยะสั้นไปจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individualize reimplementation Plan; IIP) และขั้นตอนสุดท้าย คือ ขั้นตอนการติดตามและประเมินผล โดยคณะผู้จัดทำจะมีการประชุมประเมินความก้าวหน้าเพื่อปรับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษคนนั้นใหม่ เมื่อเด็กคนนั้นพัฒนาจนบรรลุจุดมุ่งหมายระยะยาวที่วางไว้แล้ว โดยปกติจะมีการติดตามประเมินผลปีละ 1 ครั้ง (สุวิมล อุดมพิริยะศักย์. 2549)

3.2 การตรวจสอบทางการศึกษา (Educational Implementation) หมายถึง กระบวนการที่ใช้วิธีการต่างๆ หลายวิธีในการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวกับนักเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ในการที่จะกำหนดปัญหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหา 3 ด้าน คือ ด้านวิชาการ พฤติกรรม และร่างกาย รวมทั้งตัดสินใจเกี่ยวกับนักเรียนในเรื่องการส่งต่อ การคัดแยก การกำหนดประเภทเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การวางแผนการสอน และการประเมินความก้าวหน้าของนักเรียน

3.3 เทคนิคการสอนโดยมีเทคนิคการสอนที่หลากหลายรูปแบบ คือ การวิเคราะห์งานการสอน โดยใช้ระบบเพื่อนช่วยเพื่อน

3.4 การรายงานความก้าวหน้าของนักเรียน การติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนในปัจจุบันใช้วิธีการทบทวนและปรับ IEP ปีละอย่างน้อย 2 ครั้ง รวมทั้งมีการรายงานความก้าวหน้าของนักเรียน โดยสรุปจาก IIP ที่ใช้สอนเด็กในแต่ละสาระการเรียนรู้ ทักษะและกิจกรรมต่างๆ

3.5 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกห้องเรียนและชุมชน นอกจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องจัดในห้องเรียนแล้วและภายในโรงเรียนแล้ว ยังมีกิจกรรมนอกโรงเรียน ซึ่งทางโรงเรียนควรมีการบริหารจัดการในเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัย ยานพาหนะ ที่พัก ฯลฯ เพื่อช่วยให้การเข้าร่วมกิจกรรมนอกสถานที่ของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเป็นไปได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

3.6 การประกันคุณภาพ ทางโรงเรียนควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการการประกันคุณภาพการจัดการเรียนรวมขึ้น

3.7 การรับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเข้าเรียนโดยมีปฏิทินการรับคนพิการอย่างชัดเจน

3.8 การจัดตารางเวลาให้บริการสอนเสริม จำนวนเด็กที่ครูสอนเสริมจะต้องให้บริการควรเริ่มจากจำนวน 5-6 คน ในสัปดาห์แรกๆ แล้วค่อยๆ เพิ่มจำนวนเด็กขึ้นในสัปดาห์ต่อมาทีละสัปดาห์ แต่ควรจัดให้บริการตามจำนวนที่ต้องรับผิดชอบภายใน 6 สัปดาห์ การค่อยๆ ทอยยัดบริการให้แก่เด็กเช่นนี้จะช่วยผ่อนคลายความยุ่งยากในการที่จะต้องจัดตารางเวลาให้บริการแก่เด็ก ครูสอนเสริมจะต้องประสานงานกับครูทั่วไปทุกชั้นเรียนที่เด็กกระจายอยู่ และจัดเวลาในแต่ละวันให้กับตนเองให้มี

เวลาสำหรับเตรียมการก่อนเด็กมารับบริการที่ห้องสอนเสริม หรือก่อนที่ครูสอนเสริมจะเข้าไปให้บริการ ในชั้นเรียน จัดให้มีเวลาที่จะใช้ในการตรวจสอบเด็กบางกรณีและจัดให้มีเวลาที่จะให้คำแนะนำปรึกษา หรือกับครูคนอื่น ๆ การจัดตารางเวลาที่จะทำให้ทุกฝ่ายยอมรับเป็นสิ่งที่ยาก ฉะนั้นครูสอนเสริมจึงต้อง คำนึงถึงเด็กว่าตารางเวลาที่จัดให้กับเด็กที่รับผิดชอบแต่ละคนนั้นเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของเด็กรวมทั้งตัวครูด้วย

4. เครื่องมือ (T: Tools)

หมายถึง สิ่งที่น่ามาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการเรียนรวมช่วยให้นักเรียน พิการหรือที่มีความบกพร่องเกิดการเรียนรู้และดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เป็นการช่วย สนับสนุนให้นักเรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ อันได้แก่ นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ งบประมาณ ระบบ การบริหารจัดการ กฎกระทรวง เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อทางการศึกษา เช่น อุปกรณ์ สื่อ สิ่งพิมพ์ อักษรเบรลล์ หนังสือเสียงสำหรับเด็กตาบอด หนังสือตัวพิมพ์ใหญ่สำหรับนักเรียนที่เห็นเลือนราง บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนสำหรับนักเรียนออทิสติก บริการต่างๆ ที่ช่วยสนับสนุนการศึกษาของคน พิการแต่ละประเภท เช่น บริการสอนเสริม เช่น การเขียนและอ่านอักษรเบรลล์ การสอนภาษามือ การ ฝึกพูด รวมทั้งการสอนเสริมวิชาการต่างๆ ตำราความช่วยเหลืออื่นๆ ทางการศึกษา เช่น กิจกรรมบำบัด และกายภาพบำบัดสำหรับเด็กที่มีความต้องการบกพร่องทางด้านสติปัญญา เด็กออทิสติก การแก้ไข การพูดสำหรับเด็กออทิสติก (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2549: 63-64)

จากการประมวลผลการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้โครงสร้าง ชีทนั้น จะเห็นว่ามีการให้ความสำคัญกับตัวนักเรียนทั้งที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กปกติ สภาพแวดล้อม กิจกรรมการเรียนการสอน และเครื่องมือ โดยขณะนี้มีการนำไปใช้ในโรงเรียนแกนนำ จัดการเรียนรวม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งในการจัดการศึกษาในสภาพ ปัจจุบันนี้นั้น โรงเรียนที่เป็นแกนนำจัดการเรียนรวมที่สามารถจัดการเรียนรวมได้อย่างประสบ ความสำเร็จยังมีจำนวนน้อยมาก โดยเฉพาะโรงเรียนที่อยู่ในต่างจังหวัด เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่อง งบประมาณที่ได้รับ (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2544; พวงทอง ศรีวิไลย์. 2544)

การเรียนร่วมแบบรวมพลัง

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2544) ได้ทำการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ ซึ่งครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมให้ได้รูปแบบที่สอดคล้องกับสาระสำคัญในพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยแนวคิดในการพัฒนารูปแบบได้มาจากการศึกษาสภาพและแนวโน้มการจัด การศึกษาสำหรับเด็กพิการของประเทศไทยและต่างประเทศ ร่วมกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ และจากการวิจัยรายกรณีโครงการฟื้นฟูเด็กพิการโดยชุมชน มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยที่สำคัญสรุปผลได้ 4 ประการ คือ ประการแรก

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการในต่างประเทศมีแนวโน้มเป็นรูปแบบการเรียนรู้รวมชั้นและรูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการฝึกอาชีพ ประการที่สอง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการของไทยกำหนดให้รัฐสนับสนุนทุกคนให้ได้รับสิทธิทางการศึกษาทุกรูปแบบ ปริมาณคนพิการที่ต้องจัดบริการการศึกษามีจำนวนเพิ่มขึ้นมากและรัฐจำเป็นต้องจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ประการที่สาม การวิจัยวิทยานิพนธ์โครงการฟื้นฟูเด็กพิการโดยชุมชน พบว่าโครงการฯ มีวัตถุประสงค์ให้ความรู้ด้านการป้องกัน การบำบัดรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การดำเนินงานประกอบด้วยโครงการย่อยรวม 12 โครงการ แต่ละโครงการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ บุคลิกภาพและความสามารถของหัวหน้าหน่วยฟื้นฟูเด็กพิการเป็นปัจจัยสำคัญทำให้โครงการประสบความสำเร็จ ทำงานได้ตามเป้าหมาย ใช้งบประมาณไม่มากนัก และได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี ประการที่สี่ ตามหลักการศึกษารูปแบบการสอนที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรวม ได้แก่ รูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแบบอิงครอบครัวและชุมชน รูปแบบการสอนตามบทบาทหน้าที่ รูปแบบการสอนเป็นรายบุคคล รูปแบบการทำงานเป็นทีม การร่วมมือร่วมใจ และการให้คำปรึกษา จากองค์ความรู้ที่ได้ทั้งสี่ประการนำมาเป็นกรอบพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการเรียกว่า รูปแบบการเรียนรวมแบบรวมพลัง (Collaborative Inclusion Model: CIM) รูปแบบการจัดการเรียนรวมแบบรวมพลังนี้มีประโยชน์ต่อบุคคลหลายฝ่าย ดังนี้ 1) ประโยชน์ต่อตัวเด็กพิการ มีโอกาสเรียนรู้ในโลกและสภาพการณ์ที่เป็นจริง เนื่องจากมีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนใกล้บ้านและมีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กปกติ มีเพื่อนและมีสังคม มิใช่ถูกแยกออกไปเป็นประชากรชั้นสอง 2) ประโยชน์ต่อครูผู้สอน ทั้งครูผู้สอนปกติและครูการศึกษาพิเศษมีโอกาสร่วมกันทำงานเป็นทีม เรียนรู้จากกัน ทำทลายความสามารถของครูที่ไม่เคยสอนเด็กพิการมาก่อน มีโอกาสเรียนรู้ ยอมรับ และเข้าใจเด็กพิการ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่เด็กปกติในชั้นเรียนยอมรับและเข้าใจเด็กพิการ ได้มีโอกาสติดต่อประสานงานกับองค์กร หน่วยงานในชุมชน และครอบครัวมากขึ้น รู้จักเด็กและครอบครัวมากขึ้น ภาคภูมิใจที่ได้ทำหน้าที่ครูอย่างสมบูรณ์ เรียนรู้จากชุมชน นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ 3) ประโยชน์ต่อตัวเด็ก มีโอกาสได้พบกับสภาพที่แท้จริงของโลก เข้าใจสภาพความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยเฉพาะในเรื่องความพิการ มีโอกาสพัฒนาคุณธรรมด้านความเมตตา กรุณา การให้ความช่วยเหลือ การทำงานเป็นทีม และความไม่เอาใจเอาเปรียบ 4) ประโยชน์ต่อโรงเรียน ได้ทำหน้าที่บทบาทในการพัฒนาเด็กนักเรียนครบทุกด้านตามที่กำหนดไว้เป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง โดยมีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า 5) ประโยชน์ต่อครอบครัว หน่วยงานและองค์กรได้ขยายขอบข่ายการดำเนินงานมีผลทำให้การดำเนินงานตามภาระหน้าที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และ 5) ประโยชน์ของรัฐบาล ประหยัดงบประมาณในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในสิ่งอื่นที่จำเป็นและรีบด่วน จากรายละเอียดของงานวิจัย

ดังกล่าวสรุปได้ว่า ในการจัดการเรียนรวมให้ประสบความสำเร็จนั้นจำเป็นต้องมีการรวมพลังจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถได้รับการศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ อันจะนำไปสู่ความเป็นอิสระในตนเอง ไม่เป็นภาระของสังคมต่อไป นอกจากนี้ยังส่งผลต่อคนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นเด็กปกติที่อยู่ในโรงเรียน ครอบครัว เพื่อนบ้าน ที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจในลักษณะเฉพาะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท มีทัศนคติที่ดีขึ้น และให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดในสังคมได้ทางหนึ่งรวมทั้งเป็นการประหยัดงบประมาณของรัฐได้ส่วนหนึ่ง

การจัดการเรียนรวมในต่างประเทศ

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548: 10-16) ได้เสนอผลการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยในรูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษของต่างประเทศที่ถือได้ว่าเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพ ทนสมัย และอยู่บนพื้นฐานกฎหมายคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาของประเทศ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา และอังกฤษ สรุปได้ดังนี้

1. การจัดการศึกษาพิเศษในประเทศสหรัฐอเมริกา จัดการศึกษาภายใต้กฎหมายในปี พ.ศ. 2518 มีกฎหมายบังคับให้โรงเรียนทุกโรงเรียนห้ามปฏิเสธการรับนักเรียนเข้าเรียนอันเนื่องมาจากความพิการหรือความบกพร่อง และกำหนดให้ทุกโรงเรียนจัดการศึกษาให้กับเด็กพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่อง หรือที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาใช้คำว่า “ความบกพร่องหรือความต้องการจำเป็นพิเศษ” แทนความพิการ สรุปได้ดังนี้

1.1 กฎหมายระบุไว้ว่านักเรียนทุกคนที่มีอายุระหว่าง 6-12 ปี ที่ยังเรียนไม่จบชั้นมัธยมศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย แม้จะเป็นบุคคลที่มีความบกพร่องทางจิตก็ได้รับสิทธิเท่าเทียมกัน ทั้งนี้เพราะกฎหมายกำหนดให้รัฐสนับสนุนค่าเล่าเรียนจนจบการศึกษา

1.2 ให้ครอบครัวนักเรียนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้นักเรียนได้รับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมกับบุคคลอื่นตามกฎหมายกำหนด

1.3 นักเรียนพิการจะได้รับการศึกษาพิเศษและบริการที่เหมาะสม โดยจัดให้เข้าเรียนในสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด

1.4 นโยบายการศึกษาสำหรับเด็กพิการ คือ การจัดการเรียนรวมโดยให้ความสำคัญกับการลดข้อจำกัดทางสภาพแวดล้อม เจตคติเชิงลบของผู้อำนวยความสะดวกใหญ่และครูประจำชั้น ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนพิการเรียนรวม ในส่วนของรูปแบบการจัดการศึกษาในสหรัฐอเมริกา กำหนดเป็นนโยบายสำคัญในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และต้องจัดใหม่ทุก 3 ปี โดยพ่อแม่ ผู้ปกครอง จะต้องมีส่วนร่วมในการประเมินและต้องมีการทบทวนแผนทุกปี

2. การจัดการศึกษาพิเศษในประเทศแคนาดา ประเทศแคนาดาให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาพิเศษ โดยส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพคนพิการอย่างทั่วถึง มีกฎหมายรับรองสิทธิพื้นฐาน คือ การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตั้งแต่แรกพบความพิการ กำหนดให้แต่ละจังหวัดมีกฎหมายในการสนองตอบความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ โดยรัฐบาลท้องถิ่นกำหนดขึ้นเอง ได้รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ คือ การจัดการศึกษาเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไป แต่ละท้องถิ่นจะต้องทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) โดยมีหลักการร่วมกัน ดังนี้

- 2.1 จัดให้เท่าเทียมกับนักเรียนทั่วไป
 - 2.2 จัดให้อย่างมีคุณภาพ
 - 2.3 จัดให้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นพิเศษ และ
 - 2.4 สามารถประเมินผลได้
- ประเทศแคนาดาได้ให้ความหมายของการเรียนร่วมไว้ ดังนี้

“การมีส่วนร่วมการมีมิตรสัมพันธ์และการมีปฏิสัมพันธ์กัน” แต่ไม่ได้บังคับว่านักเรียนพิการทุกคนต้องเรียนร่วม ซึ่งบางคนอาจจะเข้าเรียนในโรงเรียนเฉพาะพิการก็ได้ แต่ทุกโรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบและสนับสนุนการเข้าถึงบริการตามความต้องการจำเป็นพิเศษ ในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ต้องมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายทั้งผู้เรียน ผู้ปกครอง ครู ครูใหญ่ หรือผู้บริหารสถานศึกษารัฐบาล โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาทั้งหมด และสนับสนุนให้นักเรียนพิการได้รับการช่วยเหลือตามความต้องการจำเป็นพิเศษ

3. การจัดการศึกษาพิเศษในประเทศอังกฤษ ปี พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติการศึกษาของประเทศอังกฤษ ระบุให้นักเรียนพิการหรือที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาได้เข้าเรียนร่วมในโรงเรียนทั่วไปให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นักเรียนเหล่านี้ต้องได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพโดยไม่มีผลกระทบนักเรียนทั่วไป และต้องมีการใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม โรงเรียนต้องสนับสนุนนักเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาเป็นเฉพาะบุคคล ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับนักเรียนเหล่านี้ รายงานประจำปีของแต่ละโรงเรียนต้องบรรจุนโยบายแต่ละด้านของโรงเรียนที่สามารถตอบสนองความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนพิการ รายงานเหล่านี้จะต้องมีข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนพิการอยู่ด้วย คือ

- 3.1 นโยบายการรับนักเรียนพิการซึ่งรวมถึง
 - 3.1.1 ขั้นตอนการช่วยเหลือนักเรียนพิการที่ถูกเลือกปฏิบัติ
 - 3.1.2 การพยายามให้นักเรียนพิการได้เข้าถึงบริการและความช่วยเหลือ

ต่างๆ ของโรงเรียน

3.2 การให้ข้อมูลแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ที่มีลูกพิการหรือที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยกำหนดแนวปฏิบัติ ดังนี้

3.2.1 แจ้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง ว่าทางโรงเรียนต้องประเมินและตรวจสอบความต้องการจำเป็นพิเศษของลูก

3.2.2 ให้คำอธิบายเกี่ยวกับการดำเนินการและการติดตามผล

3.2.3 แจ้งรายชื่อบุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลเพิ่มเติม

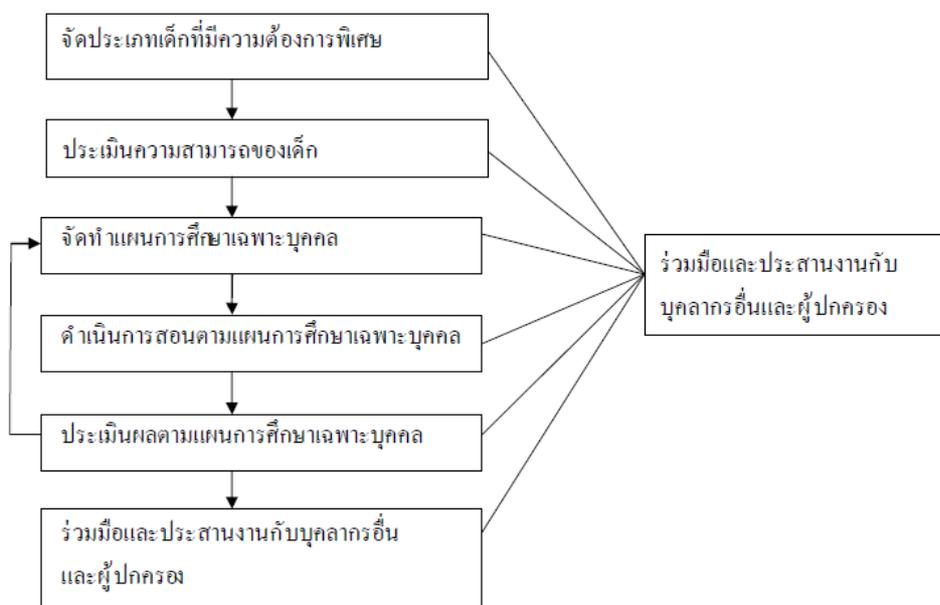
3.2.4 แจ้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง ให้รู้ถึงสิทธิของลูกที่จะต้องได้รับการประเมินความต้องการจำเป็นพิเศษ

3.2.5 หากผลการประเมินและการตรวจสอบแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความต้องการจำเป็นพิเศษ ผู้มีหน้าที่จะต้องทำรายการความต้องการจำเป็นพิเศษเหล่านั้นและแผนการช่วยเหลือ โดยกล่าวถึงรายละเอียดของการประเมินผลและการตรวจสอบรายละเอียดบริการทางการศึกษาที่นักเรียนจะได้รับ รายชื่อโรงเรียนต่างๆ ซึ่งสามารถให้บริการทางการศึกษาพิเศษแก่นักเรียนได้ เป็นต้น

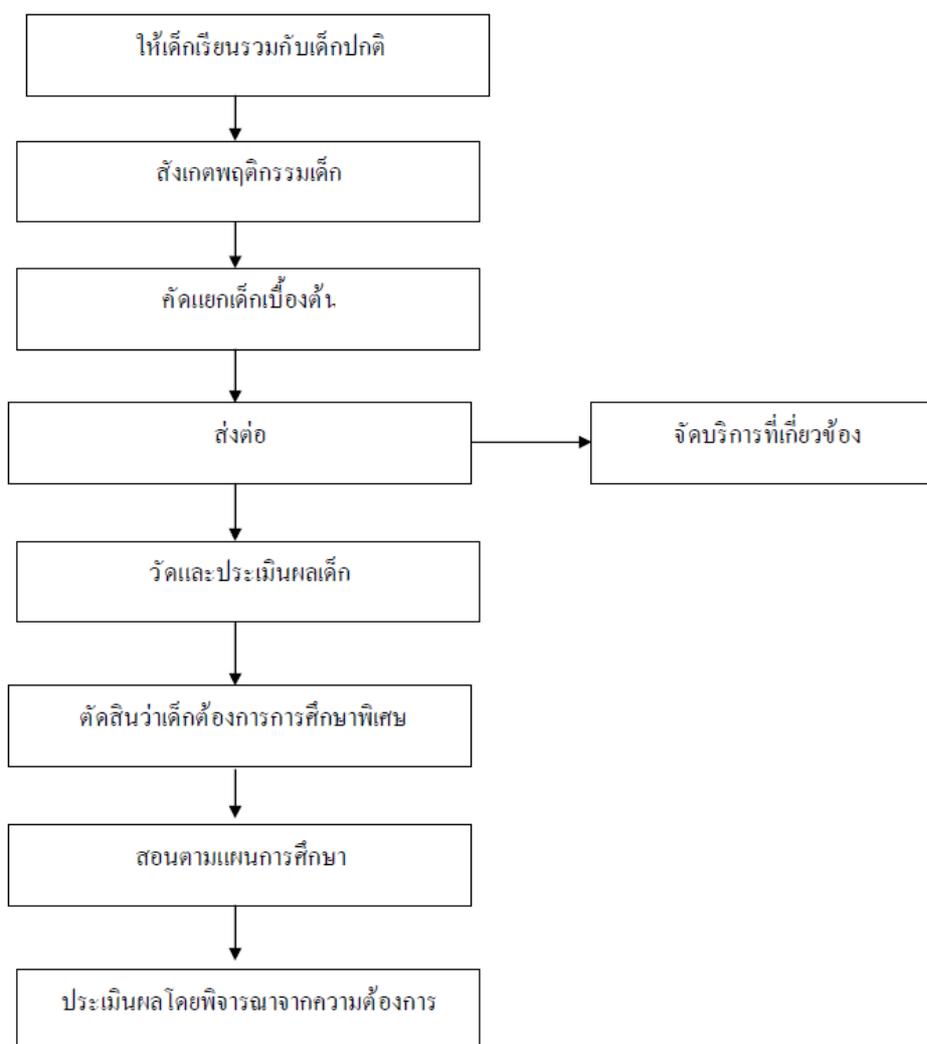
3.3 ผู้มีอำนาจหน้าที่ในท้องถิ่นจะต้องรับผิดชอบดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ เช่น โรงเรียนที่ได้รับการระบุว่าสามารถให้บริการตามรายการความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนคนใดก็ต้องรับผิดชอบให้บริการแก่นักเรียนพิการคนนั้น แนวทางการจัดการศึกษาพิเศษในประเทศอังกฤษได้เน้นการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนทั่วไป การให้การสนับสนุนนักเรียนพิการโดยต้องไม่มีผลกระทบต่อนักเรียนคนอื่น ๆ การให้ความสำคัญแก่ผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้มีอำนาจหน้าที่ในท้องถิ่นซึ่งจะต้องเป็นผู้กำหนดนโยบายและวางแผนการจัดการเรียนร่วมและการช่วยเหลืออย่างชัดเจน เน้นการประสานกับหน่วยงานต่างๆ และครอบครัว ให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการประเมินความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียน เห็นความสำคัญของการนำแผนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และผู้บริหารจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินการให้นักเรียนพิการได้รับสิทธิการดูแลช่วยเหลือตามกฎหมาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548)

สรุปรูปแบบที่ประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยได้จัดการศึกษาพิเศษโดยหลักการเดียวกันคือ ยึดหลักสิทธิมนุษยชน ดังนี้ จัดการศึกษาแบบให้เปล่า จัดการศึกษาที่ทุกคนเข้าถึงได้ การศึกษาที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ และการศึกษาที่สามารถปรับให้เหมาะกับผู้เรียน ในส่วนรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนพิการ พบว่า ทุกประเทศที่ศึกษาเน้นจัดแบบเรียนร่วมให้นักเรียนพิการได้เรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไป การแยกนักเรียนพิการออกจากชั้นเรียนทั่วไปจะทำได้ต่อเมื่อไม่สามารถจัดในชั้นเรียนปกติได้ จากหลักการและรูปแบบการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงนำมาใช้เป็นหลักการในการจัดการศึกษาโดยเลือกใช้การจัดการแบบเรียนรวม

สำหรับต่างประเทศนั้น การจัดการศึกษาพิเศษเริ่มต้นตั้งแต่การสำรวจเด็กว่ามีเด็กที่มีความต้องการพิเศษกี่คนที่จะเข้าเรียนในโรงเรียนใกล้บ้านในปีการศึกษาหน้า แต่ในบางครั้งอาจไม่ทราบแน่ชัด ยกเว้นเด็กที่มีความบกพร่องที่เห็นได้ชัดเจนจากการสังเกตภายนอก เช่น เด็กตาบอด เป็นต้น เมื่อเด็กเข้าเรียนครูอาจสังเกตได้ว่าเด็กมีปัญหาในการเรียน ครูอาจพยายามช่วยเหลือ หากสุดความสามารถครูอาจส่งเด็กไปทดสอบเพื่อจัดประเภทเด็ก ในการทดสอบครูจะทราบความสามารถของเด็กด้วย ซึ่งจะ เป็นข้อมูลสำคัญในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล เด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนควรมีแผน การศึกษาเฉพาะบุคคล ทุกคนครูเริ่มลงมือสอนตามแผนที่กำหนดนี้ และประเมินผลตามที่กำหนดไว้ เมื่อสิ้นภาคการศึกษาจะมีการประเมินผลตามที่ระบุไว้ในแผนที่ หากวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ไม่เหมาะสม ให้ปรับวัตถุประสงค์เสียใหม่ (ผดุง อารยะวิญญู. 2542ข) ดังตัวอย่างในภาพประกอบ 7 และ 8

ภาพประกอบ 7 ขั้นตอนในการจัดการศึกษาพิเศษของประเทศสหรัฐอเมริกา
ที่มา: ผดุง อารยะวิญญู (2542ข)

ภาพประกอบ 8 ขั้นตอนในการจัดการศึกษาพิเศษของประเทศไทย
ที่มา: ผดุง อารยะวิญญู (2542ข)

ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545ข: 39-40) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ เป้าหมายในการเรียน ภาระงานที่จะประสบผลสำเร็จ เนื้อหาในการพัฒนา ความสัมพันธ์กับการเรียนที่ผ่านมา การปรับปรุงหลักสูตร องค์ประกอบเกี่ยวกับการสอน ได้แก่ วงจรการสอน การสอนที่หลากหลาย

ผดุง อารยะวิญญู (2542: 236-243) กล่าวว่า หลักการสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษซึ่งสามารถนำไปใช้กับนักเรียนปกติได้ หลักการสอนที่จะกล่าวถึงนี้เป็นผลการศึกษาวิจัยของ

นักการศึกษาพิเศษจำนวนมาก เป็นข้อสนับสนุนหลักการสอน จึงอาจกล่าวได้ว่าหากครูนำหลักการสอนไปใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสมแล้วจะช่วยให้นักเรียนเรียนรู้อย่างเต็มที่ หลักการสอนที่เหมาะสมที่จะใช้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมี 13 ข้อ ดังนี้

1. สอนจากสิ่งที่ย่างที่สุด เริ่มสอนเด็กด้วยเนื้อหาที่ต่ำกว่าระดับความสามารถของเด็กเล็กน้อย เพื่อให้เด็กรู้สึกว่าคุณประสบความสำเร็จในการเรียน ทำให้เด็กมีกำลังใจที่เรียนต่อไปในเนื้อหาที่ยากขึ้น การเริ่มต้นในลักษณะนี้เป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญมากสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ การเริ่มต้นที่ดีจะช่วยให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าเขาประสบความสำเร็จ

2. ใช้ประสบการณ์ตรง เด็กจะเรียนรู้ได้ดีต้องอาศัยประสบการณ์เดิม การเรียนการสอนที่ดีจึงควรคำนึงถึงประสบการณ์เดิมของเด็กเป็นสำคัญ และควรสอนโดยใช้ประสบการณ์ตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ประสบการณ์ตรงมิได้จำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประสบการณ์กับสิ่งที่เป็นปรากฏการณ์เท่านั้น แต่ยังหมายถึงการให้นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง นักการศึกษามีความเชื่อว่าการสอนโดยใช้ประสบการณ์ตรงช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้มากกว่าการสอนโดยครูเป็นผู้บรรยายแต่ผู้เดียว

3. ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ตามขีดความสามารถของตน เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านอารมณ์สังคม และสติปัญญา ความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กก็ย่อมแตกต่างกัน การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้นควรจัดให้สอดคล้องกับความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก ด้วยเหตุนี้การสอนเด็กพิเศษจึงควรสอนเป็นรายบุคคล เด็กแต่ละคนจะมีความก้าวหน้าในการเรียนไม่เหมือนกันและใช้เวลาในการเรียนเรื่องเดียวกันแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความสามารถและความพร้อมของเด็กแต่ละคนในการสอนครูจึงควรยึดความสามารถของเด็กเป็นหลัก สำหรับเด็กฉลาดครูอาจให้เวลาน้อย เมื่อเด็กเรียนเรื่องนี้เข้าใจแล้วก็ให้เรียนเรื่องอื่นต่อไป หรืออาจมีกิจกรรมอื่นในเรื่องเดียวกันให้เด็กทำ แต่สำหรับเด็กบางคนก็เรียนรู้ได้เต็มที่ก็ควรส่งเสริมให้ได้เต็มที่ และนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่เรียนอยู่ในกลุ่มเดียวกันจึงเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องคอยให้ความช่วยเหลือเด็กโดยการกำหนดเนื้อหาให้เด็กเรียนให้สอดคล้องกับความสามารถของเด็ก ให้เด็กเรียนรู้ไปเรื่อยๆ ตามลำดับเนื้อหาและความสามารถของตน วิธีนี้จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กได้เต็มที่

4. ให้แรงเสริมอย่างมีประสิทธิภาพ แรงเสริมหรือการเสริมแรง (Reinforcement) หมายถึง คำชมหรือสิ่งของที่ครูให้แก่เด็กเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยที่เด็กพึงพอใจในแรงเสริมที่ครูให้และแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ซ้ำอีก การให้แรงเสริมจะต้องให้เป็นระบบ เช่น ครูจะต้องให้แรงเสริมทันทีที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์และหยุดให้แรงเสริมทันทีเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ครูควรให้แรงเสริมอย่างคงที่และสม่ำเสมอเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์จนกระทั่ง

พฤติกรรมของเด็กคงที่แล้วครูจึงลดแรงเสริมลงทีละน้อย ทั้งนี้เมื่อให้แรงเสริมยังมีคุณค่าอยู่และเมื่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของเด็กที่เรียบร้อยแล้วครูจึงงดให้แรงเสริม และให้แรงเสริมอีกเป็นครั้งเป็นคราว เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ลักษณะเดิมอีกซึ่งจะช่วยให้เด็กคงพฤติกรรมนั้นไว้ตลอดไป

5. กระตุ้นให้เด็กใช้ความคิด ลักษณะการเรียนการสอนของครูบางคนไม่เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็นและไม่ส่งเสริมให้เด็กใช้ความคิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนของครูที่เคร่งครัด ในระเบียบวินัย นักเรียนจะต้องตั้งใจฟังครู ครูจะเป็นผู้บรรยายให้ฟัง เมื่อครูพูดจบนักเรียนจะต้องตอบคำถามครูให้ได้ว่าครูพูดอะไรบ้าง เป็นต้น การสอนในลักษณะนี้เป็นการสอนให้เด็กจำอย่างเดียวโดยที่เด็กไม่เข้าใจว่าสิ่งที่ครูให้จำนั้นมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของเด็กอย่างไร การสอนให้นักเรียนจดจำอย่างเดียวจึงไม่เกิดประโยชน์มากนัก

6. ให้เด็กมีโอกาสแสดงความเป็นผู้นำ ความเป็นผู้นำควรได้รับการส่งเสริมตั้งแต่เมื่อเด็กยังมีอายุน้อย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาความเป็นผู้นำและใช้ความเป็นผู้นำได้เต็มที่เมื่อเด็กเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่

7. ให้เด็กเรียนจากเพื่อน การเรียนจากเพื่อนเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ได้ผลดี และนำมาใช้ได้กับนักเรียนปกติและนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ การให้นักเรียนเรียนจากเพื่อนเป็นวิธีที่ได้ผลมานานแล้ว แต่ครูจะต้องควบคุมอย่างใกล้ชิด การใช้นักเรียนปกติช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นสิ่งดี แต่ครูจะต้องพิจารณาคัดเลือกนักเรียนปกติ โดยคัดเลือกเด็กที่มีคุณสมบัติเฉพาะบางประการ เช่น เป็นเด็กที่เรียนดี มีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อแม่ ยินดีช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน เป็นต้น การให้เด็กเรียนจากเพื่อนนี้หากครูดูแลอย่างใกล้ชิดและจัดการอย่างมีระบบแล้วจะช่วยให้เด็กเรียนรู้จากกันและกันได้มากที่สุด

8. ให้โอกาสเด็กเลือกเรียน การให้โอกาสเด็กให้เลือกเรียนหรือเลือกทำกิจกรรมที่ตนเองสนใจ อย่างไรก็ตามการให้โอกาสเด็กในการเลือกเรียนนั้นจะต้องอยู่ภายใต้การดูแลอย่างใกล้ชิดจากครู ครูไม่ควรนำเสนอกิจกรรมให้เด็กเลือกมากมายเพราะจะทำให้เกิดปัญหาในการปกครองชั้นซึ่งจะเกิดในเวลาต่อมา สิ่งหนึ่งที่ใช้ได้ผลดีและใช้ควบคู่กับการให้เด็กเลือกกิจกรรมในการเรียน คือ “เวลานอก” ซึ่งหมายถึงเวลาที่เด็กกระทำกิจกรรมที่ตนเองชอบตามลำพัง และการประกอบกิจกรรมนั้นไม่เป็นรบกวนแก่เด็กคนอื่น ๆ การให้เวลานอกลักษณะนี้เป็นกรให้แรงเสริมอย่างหนึ่งซึ่งจะช่วยให้เด็กทำงานเร็วขึ้น แต่งานที่ทำจะต้องถูกต้องด้วย การให้แรงเสริมในลักษณะนี้ควรเลือกแรงเสริมที่เด็กสนใจหรือให้เด็กเลือกแรงเสริมที่ตนเองต้องการ เช่น ให้โอกาสเด็กเลือกกว่าหลังจากทำงานเสร็จแล้วและถูกต้องเด็กจะเลือกดูรูปภาพหรือจะเลือกเล่นเกม เป็นต้น

9. สอนจากสิ่งที่เด็กคุ้นเคยไปหาสิ่งที่เด็กไม่คุ้นเคย เด็กจะเรียนได้ดีหากเด็กมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนอยู่ก่อนแล้ว สิ่งที่สำคัญที่สุดประการแรกที่ครูจะต้องกระทำ คือ

ค้นให้พบว่าเด็กมีความรู้และประสบการณ์ในระดับใด ซึ่งอาจจะทำได้โดยการพูดคุยซักถามเด็ก เมื่อครูทราบพื้นฐานความรู้เดิมของเด็กแล้วครูสามารถจัดประสบการณ์ใหม่ให้เด็กได้สอดคล้องกับประสบการณ์เดิมของเด็กได้ ในการจัดประสบการณ์ใหม่ให้แก่เด็กโดยที่เด็กยังไม่มีประสบการณ์เดิมในเรื่องที่ครูจะสอนและครูไม่สามารถจัดประสบการณ์โดยการแยกประสบการณ์ใหม่ให้เป็นขั้นตอน ซึ่งมีระดับความยากง่ายแตกต่างกัน แล้วเรียงลำดับของประสบการณ์ใหม่จากง่ายไปหายาก หลังจากนั้นให้เด็กเริ่มเรียนขั้นตอนที่ง่ายที่สุดก่อนเป็นอันดับแรก เมื่อเด็กมีทักษะใหม่ในขั้นแรกแล้วจึงให้เด็กเรียนขั้นต่อไปที่ยากขึ้นเป็นลำดับจนครบทุกขั้นตอนที่ครูกำหนดไว้ วิธีนี้จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น

10. ทบทวนบทเรียนบ่อยๆ การทบทวนสิ่งที่เรียนไปแล้วเป็นสิ่งจำเป็นเพราะในบางครั้งเด็กอาจลืมได้ง่าย หากบทเรียนนั้นไม่อยู่ในความสนใจของเด็ก การทบทวนจนช่วยให้ความคงทนในการจำมากขึ้น เด็กเรียนช้าและเด็กปัญญาอ่อนมักจะมีสิ่งที่ยากที่เรียนไปแล้ว จึงจำเป็นที่ครูจะต้องทบทวนบทเรียนบ่อยๆ โดยเฉพาะเด็กปัญญาอ่อน ครูจะต้องทบทวนบทเรียนซ้ำอีกหลายครั้งจึงจะทำให้เด็กปัญญาอ่อนจำบทเรียนได้ดีขึ้น

11. แสดงผลการเรียนให้เด็กเห็นโดยเร็ว เด็กที่สอบเสร็จแล้วมักต้องการทราบผลการสอบจากครู เด็กอาจจะทราบดีว่าได้หรือตก ได้คะแนนเท่าใด ได้อันดับที่เท่าไร สอบผ่านหรือไม่ผ่าน วัตถุประสงค์ และไม่ผ่านวัตถุประสงค์ก็ข้อ เป็นต้น หากเป็นไปได้ครูควรแจ้งผลการสอบให้เด็กทราบโดยเร็วในขณะที่เด็กมีความกระตือรือร้นอยากทราบผลการเรียนอยู่ หากแจ้งผลช้าความกระตือรือร้นของเด็กก็จะลดลง อันเป็นผลทำให้เด็กไม่ยอมปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น

12. จัดห้องเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเป็นจำนวนมากที่ไม่ค่อยมีสมาธิในการเรียน หากมีสิ่งรบกวนจะยิ่งทำให้เด็กขาดสมาธิมากขึ้น การเรียนการสอนของครูจึงอาจไม่ได้ผลเต็มที่ ดังนั้น การจัดห้องเรียนจึงมีผลต่อการสอนเด็กกลุ่มพิเศษ ลักษณะของห้องเรียนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษนั้นควรมีฝาดผนังกันทั้ง 4 ด้าน ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนมองออกไปข้างนอกห้องเรียน ซึ่งจะทำให้นักเรียนหมดสมาธิในการเรียน ยิ่งไปกว่านั้นห้องเรียนควรปราศจากเสียงรบกวนจากภายนอก หากเป็นไปได้ควรทาสีห้องเรียนให้สวยงามและจัดห้องเรียนให้เป็นระเบียบ อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าห้องเรียนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษควรเป็นห้องเรียนที่มิดชิด จัดห้องสวยงามและปราศจากเสียงรบกวนจากภายนอก

13. สังเกตเด็กควบคู่กันไปกับการสอน การสังเกตในแง่ของพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็กมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง แม้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษจะผ่านการทดสอบทางจิตวิทยาและเด็กได้รับการจำแนกประเภทมาแล้วก็ตาม การทดสอบทางการศึกษาพิเศษเป็นเรื่องที่ค่อนข้างละเอียดอ่อน ซึ่งในบางครั้งอาจจำแนกประเภทนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษผิดได้ การสังเกต

ของครูควบคู่ไปกับการสอนจะช่วยให้ครูสามารถวินิจฉัยเด็กได้อย่างแม่นยำมากขึ้น และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กพิเศษได้ดียิ่งขึ้น

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2555: 42) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวมไว้ ดังนี้

1. การเข้าถึงบริการสาธารณะของชุมชน เช่น การเดินทาง การสื่อสารที่สะดวกและรวดเร็ว
2. มีทรัพยากร สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการอื่นใดทางการศึกษาที่เพียงพอเหมาะสม และปลอดภัย
3. ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความเข้าใจ มีเจตคติในเชิงบวก มีความเป็นกัลยาณมิตร
4. โรงเรียนมีการทำงานที่เป็นทีมมีความเป็นมืออาชีพ
5. มีการร่วมกันกำหนดระเบียบที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน
6. โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นศูนย์ข้อมูล ศูนย์กลางแลกเปลี่ยน และประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสาร
7. มีบริการสาธารณสุขด้านสุขภาพของเด็กและครอบครัว
8. องค์การภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของการเรียนรวม
9. เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนสนับสนุนและให้บริการ
10. พัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

แนวคิดและทฤษฎีในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม มีหลักการดังนี้

ผดุง อารยะวิญญู และวาสนา เลิศศิลป์ (2550) กล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม มีหลักการดังนี้

1. ความยุติธรรมในสังคม (Social justice)

เด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เมื่อเด็กทั่วไปทุกคนได้รับการศึกษาในโรงเรียนทั่วไป เด็กที่มีความต้องการพิเศษควรได้รับการศึกษาในโรงเรียนทั่วไป หากกีดกันไม่ให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนในโรงเรียนทั่วไป แสดงถึงความไม่ยุติธรรมในสังคม ที่ได้ไม่มีความยุติธรรมที่นั่นจะเกิดความสับสนวุ่นวายตามมาในภายหลัง

นักการศึกษาจำนวนมากเชื่อว่า ความยุติธรรมในสังคมจะนำมาซึ่งความสงบสุขในสังคมนั้น มีความสัมพันธ์กับความต้องการทางสังคมของเด็ก กล่าวคือ เด็กทุกคนรวมทั้งเด็กที่มีความ

ต้องการพิเศษ ต้องการความรัก ต้องการความเข้าใจ ต้องการการยอมรับ ต้องการมีบทบาท และการมีส่วนร่วมในสังคม เพราะมนุษย์ทุกคนล้วนเป็นสัตว์สังคมทั้งสิ้น การศึกษาพิเศษในอดีตที่ผ่านมามุ่งเน้นความแตกต่างมากกว่ามุ่งเน้นความเหมือน มุ่งเน้นจุดอ่อนหรือความสามารถของเด็ก แทนที่จะเน้นความสามารถซึ่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความสามารถมากมาย ดังนั้น แนวการจัดการศึกษาพิเศษจึงมุ่งเน้นความสามารถของเด็กและการยอมรับของสังคม

2. การคืนสู่สภาวะปกติ (Normalization)

ในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมา มีความเคลื่อนไหวในการจัดการศึกษาพิเศษในลักษณะที่เป็น การคืนสู่สภาวะปกติ ซึ่งหมายถึง การจัดสภาพการณ์ใดๆ เพื่อให้ผู้ที่พิการหรือมีความบกพร่องทางด้านต่างๆ สามารถได้รับบริการเช่นเดียวกับคนปกติ เช่น ในด้านที่อยู่อาศัย ในอดีตคนพิการมักถูกส่งเข้าไปอยู่รวมกันในสถานสงเคราะห์ ต่อมามีการสร้างบ้านสำหรับคนพิการขึ้นในชุมชน เพื่อให้เขาดำรงชีพอยู่ในสังคม และเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การสร้างสถานสงเคราะห์คนพิการในรูปแบบต่างๆ จึงลดลงและหันมาให้บริการแก่ผู้บกพร่องในลักษณะดังกล่าวแทน ผู้ที่มีความบกพร่องอาจมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬา ดนตรี ศิลปะ วัฒนธรรมต่างๆ เช่นเดียวกับคนทั่วไป

ความเคลื่อนไหวนี้มีขึ้นในระบบการศึกษาเช่นเดียวกัน มีการหยุด ขยายงานโรงเรียนเฉพาะหรือโรงเรียนพิเศษ เช่น โรงเรียนโสตศึกษา โรงเรียนสอนคนตาบอด แต่หันมาส่งเสริมให้เด็กได้เรียนในโรงเรียนปกติ เด็กที่อยู่ในโรงเรียนเฉพาะทั้งหลายก็ถูกส่งกลับบ้านเพื่อให้เข้าเรียนในโรงเรียนใกล้บ้าน โรงเรียนพิเศษเป็นจำนวนมากจึงถูกปิดลง

3. สภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด (Least restrictive environment)

แนวคิดสำคัญประการหนึ่งในการจัดการศึกษาพิเศษก็คือ การจัดให้เด็กเรียนในสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด จึงจะเป็นผลดีกับเด็กมากที่สุด โดยเด็กจะได้รับผลประโยชน์มากที่สุด โรงเรียนเฉพาะความพิการ เช่น โรงเรียนโสตศึกษา โรงเรียนศึกษาพิเศษ หรือโรงเรียนเฉพาะความพิการ รวมถึงชั้นเรียนพิเศษด้วย จัดอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่มีข้อจำกัด เนื่องจากเด็กต้องถูกจำกัดให้อยู่ในโรงเรียนเฉพาะความพิการ ไม่สามารถเรียนในโรงเรียนทั่วไปได้ โรงเรียนเรียนรวมเป็นโรงเรียนที่เปิดโอกาสให้กับทุกคน รวมทั้งเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วย เปิดโอกาสให้ครูได้เข้าใจเด็กว่าในโลกนี้ยังมีเด็กประเภทนี้อยู่ในโลก อยู่ร่วมสังคมกับเรา เขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ไม่ยอมรับเด็กเหล่านี้ต่อไปไม่ได้อีกแล้ว ครูและผู้ปกครองควรจะยอมรับว่ามนุษย์เรานั้นมีความหลากหลาย และความหลากหลายคือความเป็นมนุษย์และความเป็นสังคมของมนุษย์ ด้วยความเข้าใจอันนี้เป็นความเข้าใจพื้นฐานที่จะทำให้เราเรียนรวมประสบผลสำเร็จที่จะให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้ การเลือกว่าจะเข้าเรียนรวมในโรงเรียนทั่วไปหรือในโรงเรียนเฉพาะความพิการ ควรเป็นการตัดสินใจร่วมกันของเด็ก ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้อง

กับการศึกษา เพราะอาจมีบางรายที่จำเป็นต้องเรียนในโรงเรียนเฉพาะความพิการก็ได้ หากสภาพแวดล้อมดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อเด็กมากกว่าโรงเรียนทั่วไป

นโยบายทางการศึกษาพิเศษของประเทศที่เจริญแล้ว ไม่ว่าจะเป็นประเทศในทวีปอเมริกาเหนือ ยุโรป ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ หรือญี่ปุ่น ต่างดำเนินไปในลักษณะนี้ทั้งสิ้น นั่นคือ ให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีโอกาสเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด คือ ได้เรียนรวมในชั้นเรียนของโรงเรียนทั่วไป

4. การเรียนรู้ (Learning)

เด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ไม่ว่าจะเด็กคนนั้นจะเป็นเด็กทั่วไป หรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษก็ตาม ในอดีตที่ผ่านมา หลายคนเชื่อว่าเด็กปัญญาอ่อนไม่สามารถเรียนหนังสือได้ แต่ต่อมามีการพิสูจน์ว่าเด็กปัญญาอ่อนสามารถเรียนหนังสือได้ ที่เห็นเด่นชัดก็คือเด็กปัญญาอ่อนประเภทเรียนได้ (educable mentally children) สามารถเรียนหนังสือได้ อาจเรียนสำเร็จชั้นประถมศึกษาหรือในระดับชั้นที่สูงกว่า หากเด็กมีความพร้อมและได้รับการสนับสนุนอย่างถูกต้อง เด็กปัญญาอ่อนที่มีระดับสติปัญญาต่ำมาก แม้จะไม่สามารถเรียนหนังสือได้เช่นเดียวกับเด็กทั่วไปแต่เขาก็สามารถเรียนรู้ได้

อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้ได้ดีกับการเรียนเก่งนั้นแตกต่างกัน เด็กที่เรียนเก่งอาจเก่งในเนื้อหาวิชา บางคนอาจจะเก่งจึงทำข้อสอบได้ดี จึงทำให้เด็กได้คะแนนดี และได้รับการยกย่องว่าเป็นเด็กเรียนเก่ง แต่ในขณะนี้หลักสูตรเปลี่ยนไป การจัดการเรียนการสอนเปลี่ยนไปจากเดิมทำให้ความเก่งของเด็กได้รับการประเมินในแนวที่แตกต่างไปด้วย เด็กที่มีความต้องการพิเศษหลายคนอาจเป็นเด็กที่เรียนเก่ง หลายคนอาจเรียนรู้ได้ดี แต่การเรียนการสอนจะต้องจัดให้สอดคล้องกับระดับความสามารถของแต่ละคน การสอนให้จำอย่างเดียว ไม่ถือว่าเป็นการสอนที่ดีและไม่เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ดี เพราะเด็กที่เรียนรู้ได้ดีในเนื้อหาวิชา อาจไม่ประสบความสำเร็จชีวิตการทำงานก็ได้ การเรียนรู้ที่ดีอาจพิจารณาได้จากการที่เด็กมีความพึงพอใจในการเรียน มีความพึงพอใจในงานที่ตนเองทำ ซึ่งความพึงพอใจอาจแตกต่างกันไปในแต่ละคน ดังนั้น โรงเรียนที่จะจัดการศึกษาแบบเรียนรวมได้ดี ส่งเสริมการเรียนรู้ได้ดี ควรปรับกระบวนการเสียใหม่ ตั้งแต่ปรัชญาการศึกษา หลักสูตรการเรียนการสอนและการประเมินผลให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็ก

สรุปแนวการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม คือ

1. ความยุติธรรมในสังคม ทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานในการได้รับการศึกษา
2. การเรียนรู้ ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ไม่ว่าเด็กคนนั้นจะเป็นเด็กทั่วไปหรือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

3. การจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for all) การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเป็นการจัดการแบ่งแยกทางสังคม ส่งเสริมการดำรงชีวิตร่วมกัน ดังนั้น การศึกษาแบบเรียนรวมจึงเป็นวิธีการ เครื่องมือ เพื่อบรรลุการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน

4. เด็กเป็นผู้เลือกโรงเรียนไม่ใช่โรงเรียนเลือกเด็ก โรงเรียนและครูจะต้องปรับสภาพแวดล้อม หลักสูตร การประเมินผลเพื่อสนองความต้องการพิเศษของนักเรียนแต่ละคน และจัดบริการพิเศษตามความต้องการของแต่ละบุคคล

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรวม

การเรียนรวมมีทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นเพื่ออธิบายเป็นแนวทางในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรวมให้เหมาะสมกับเด็กและสภาพการณ์ต่างๆ เพื่อให้การเรียนรวมบรรลุเป้าหมาย ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรวม ได้แก่ ทฤษฎีริบเบอร์แบนด์ (The Rubber Band Theory) ซึ่งพัฒนาจากแนวคิดของเดซาอี (Desai, 2007: 10) ทฤษฎีนี้เน้นการช่วยเหลือ (Accommodation) การปรับเปลี่ยน (Modification) และการดัดแปลง (Adaptation) เพื่อนำไปสู่การจัดหลักสูตรและการสอนเด็กที่มีความสามารถแตกต่างกัน แต่เรียนไปด้วยกันตามระบบของการเรียนรวม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. การช่วยเหลือ (Accommodation) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่กระทำต่อสิ่งแวดล้อมในห้องเรียน เพื่อที่จะสอนนักเรียนที่มีทักษะและความสามารถที่แตกต่างกันในห้องเรียนเดียวกัน เป็นการช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถเข้าถึงห้องเรียนหรือหลักสูตรปกติ เป็นการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้มีความสามารถเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษาในระดับปกติได้ทำงานหรือเรียนในระดับที่ใกล้เคียงกับระดับปกติมากขึ้นได้ดีกว่าไม่ได้รับการช่วยเหลือใดๆ เมื่อทำการช่วยเหลือแต่ยังคงใช้เกณฑ์มาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้เหมือนเดิม การช่วยเหลือแบบนี้ไม่ได้ลดระดับความยากง่ายหรือลดความคาดหวังต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนลง ถึงแม้อาจมีการเปลี่ยนแปลงวัสดุอุปกรณ์การสอนที่ใช้ อุปกรณ์ที่ใช้ทดสอบหรือแม้กระทั่งสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน ยกตัวอย่างเช่น เด็กคนหนึ่งเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ อาจไม่สามารถอ่านหนังสือที่คลุมอบหมายให้อ่านได้ แต่การช่วยเหลือเพิ่มเติมช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาอันนี้ได้จากการฟังเทป เมื่อนักเรียนฟังเรื่องราว นั้นแล้ว เขาจะต้องได้ทำงานที่คลุมอบหมายและได้รับการทดสอบเหมือนคนอื่นๆ การช่วยเหลือ ได้แก่ การจัดสถานที่ที่สงบในการเรียนหรือการทดสอบ การได้รับความช่วยเหลือจากครูบางเวลา หรือเติมเวลา การได้รับอนุญาตให้พักได้บ้าง การได้รับอนุญาตในการใช้เวลาในการทดสอบมากกว่าเด็กอื่น การจัดที่นั่งให้นักเรียนนั่งใกล้กระดานดำ การอนุญาตให้นักเรียนใช้เครื่องคิดเลขแทนการคิดเองหรือนับนิ้ว

การช่วยเหลือในห้องเรียน เป็นการให้การช่วยเหลือในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับรายละเอียดของการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียดของการช่วยเหลือ ดังนี้

1.1 การช่วยเหลือในด้านเวลา ได้แก่ การปรับเปลี่ยนเวลาให้ยืดหยุ่นเหมาะสมกับกิจกรรมการรับความยาวของเวลาในการทำงาน การให้เวลาพักในระหว่างการทำงาน คำนึงถึงช่วงความสนใจของเด็ก การให้เวลาในการทำงานมากขึ้นเพื่อให้เด็กทำงานได้สำเร็จ การให้เวลานักเรียนอย่างเพียงพอ ในการใช้ห้องน้าระหว่างเวลาเรียน การพูดคุยกับนักเรียนบ่อยๆ เพื่อเป็นการตรวจสอบความเข้าใจ

1.2 การช่วยเหลือด้านสถานที่ ได้แก่ การจัดสถานที่ให้ทำงานเป็นกลุ่มเล็กๆ การจัดสถานที่ให้ทำงานในมุมเล็กๆ ที่สงบ การกำหนดบริเวณที่เด็กจะเรียนหนังสือหรือทำงานส่วนตัว การนำสิ่งที่เรียนรู้ไปเชื่อมโยงกับชีวิตในบ้านของนักเรียน การจัดที่นั่งให้นั่งแถวหน้า และอยู่ใกล้ครู การจัดที่นั่งให้เด็กได้นั่งใกล้ผู้ใหญ่ที่เป็นครูพี่เลี้ยง

1.3 การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์ ได้แก่ การจัดหาเครื่องมือบันทึกเสียงให้ การจัดหาเครื่องคิดเลขให้ การจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ให้ การใช้วิดีโอหรือภาพยนตร์ การจัดให้เด็กคัดลอกจากสมุดของครูหรือเพื่อน

1.4 การช่วยเหลือด้านการตอบสนอง ได้แก่ การให้เด็กทำเครื่องหมายคำตอบลงในข้อสอบได้เลย โดยไม่ต้องแยกทำในกระดาษคำตอบ การให้รายงานเป็นการตอบปากเปล่าแทนการเขียน การอนุญาตให้ใช้เวลาในการตอบมากขึ้น การตอบสนองเพียงเล็กน้อยเพื่อแสดงให้เห็นว่าเด็กมีผลสัมฤทธิ์ การอนุญาตให้ใช้การตอบโดยการบันทึกเทป การจัดหาคนช่วยเขียนในการเขียนคำตอบ

1.5 การช่วยเหลือด้านเนื้อหาสาระ ได้แก่ การใช้คำง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน การแจกใบกิจกรรมหรือใบความรู้ครั้งละแผ่น การลดระดับของการอ่าน การย่องานให้เป็นส่วนเล็กๆ การลดปริมาณของการบ้านลง

1.6 การช่วยเหลือด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การยกตัวอย่างที่เป็นรูปภาพ การลดความคิดรวบยอดลงในการสอนแต่ละครั้ง การสอนคำศัพท์ก่อนสอนเนื้อเรื่อง การบอกนักเรียนให้ทราบความคาดหวังของการเรียน การทบทวนสิ่งที่ได้เรียนไปแล้วก่อนที่จะสอนเรื่องใหม่

1.7 การช่วยเหลือด้านการทำข้อสอบ ได้แก่ การอนุญาตให้สอบแบบเปิดตำรา การอนุญาตให้สอบแบบปากเปล่า การอนุญาตให้สอบแบบเอากลับไปทำที่บ้าน การใช้คำถามแบบปรนัยเพิ่มขึ้นและลดคำถามแบบอัตนัย การอนุญาตให้ตอบด้วยการอัดเทปในเครื่องบันทึกเสียง

1.8 การช่วยเหลือด้านการจัดระบบการเรียน ได้แก่ การมอบหมายให้เพื่อนคู่หูในการช่วยทำการบ้าน การให้เด็กมีหนังสืออีกชุดหนึ่งที่บ้าน การส่งรายงานความก้าวหน้าให้ผู้ปกครองทราบทุกวันหรือทุกสัปดาห์ การให้นักเรียนมีสมุดการบ้านที่ได้รับมอบหมายในแต่ละวัน การจัดแฟ้ม ให้นักเรียนเก็บผลงานเมื่อทำเสร็จแล้ว

1.9 การช่วยเหลือด้านพฤติกรรม ได้แก่ การจัดตารางกิจวัตรประจำวันในชั้นเรียน การจัดเตรียมเด็กเมื่อทำกิจกรรมไม่เป็นไปตามกิจวัตรประจำวัน การมีกฎระเบียบของชั้นเรียนชัดเจนและเข้าใจง่าย การพยายามให้มีกรปฏิบัติตามกฎของชั้นเรียน การอนุญาตให้มีการพักระหว่างการทำงานที่มอบหมาย การกำหนดให้มีเวลาลูกออกจากที่เพื่อทำงานที่ถูกมอบหมาย การทำพันธะสัญญากับนักเรียน การใช้วจนภาษาเพื่อบอกพฤติกรรมที่พึงประสงค์ การให้มีความรับผิดชอบของทั้งกลุ่มและบุคคล การจัดทำแผนภูมิแสดงความสามารถของนักเรียน

1.10 การช่วยเหลือด้านการใช้กลุ่มเพื่อนหรือเพื่อนช่วยสอน ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ การใช้ประโยชน์จากการช่วยเหลือจากเพื่อน การใช้ประโยชน์จากการใช้เพื่อนช่วยสอน การใช้เพื่อนจดตามคำบอกของนักเรียน การใช้เพื่อนเป็นตัวแบบในการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม การมอบหมายให้เพื่อนคู่หูช่วยทำการบ้าน

1.11 การช่วยเหลือด้านการประเมินผล ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากการประเมินตนเอง การใช้ประโยชน์จากการประเมินจากเพื่อน การใช้คะแนนรายบุคคลโดยไม่อิงกับกลุ่ม

2. การปรับเปลี่ยน (Modification) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่ระดับความยากง่ายและปริมาณเนื้อหาที่เด็กต้องเรียนรู้ รวมถึงการปรับเปลี่ยนวิธีการนำเสนอเนื้อหาและลักษณะการทดสอบ การปรับเปลี่ยนจะสร้างมาตรฐานที่แตกต่างกันเพื่อให้เข้ากับเด็กที่มีความบกพร่องและการปรับเปลี่ยนนี้มักกำหนดไว้ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลด้วย ตัวอย่างของการปรับเปลี่ยน ได้แก่ ครูลดจำนวนคำศัพท์ลงสำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง เมื่อทำการทดสอบการสะกดคำหรือหรือสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องด้านการคำนวณ ครูควรปรับเปลี่ยนเนื้อหาเรื่องเศษส่วนและร้อยละที่สอน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นคณิตศาสตร์พื้นฐาน เช่น การบวกและการลบแทน

3. การดัดแปลง (Adaptation) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงภาระงานของนักเรียนรวมถึงการเปลี่ยนแปลงเนื้อหา วิธีการสอนและสื่อวัสดุอุปกรณ์ กระบวนการประเมินผลหรือสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การดัดแปลงเกี่ยวข้องกับการใช้เนื้อหาของหลักสูตรและปรับให้เหมาะสมกับความต้องการของเด็กที่แตกต่างกัน การดัดแปลงอาจนำมาใช้เมื่อจำเป็น และอาจลดลงเมื่อนักเรียนมีทักษะเพิ่มขึ้น ตัวอย่างของการดัดแปลง เช่น การสอนนักเรียนให้ใช้เครื่องคิดเลขในการแก้โจทย์เลขง่ายๆ หรือในการซื้อของ การปรับบทเรียนให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของเด็กโดยการให้ฟังเทปมากกว่าการอ่านจากหนังสือ การสะกดคำที่ง่ายกว่าและจำนวนน้อยกว่าที่เพื่อนเรียน ให้นักเรียนใช้ทักษะที่แตกต่างไปจากเพื่อน เช่น การจำชื่อเพื่อนและรู้จักส่งงานแทนการเขียน เป็นต้น การดัดแปลง 8 ประเภท ได้แก่

3.1 การดัดแปลงด้านขนาด (Size) เป็นการปรับจำนวนเรื่องที่นักเรียนจะต้องเรียนหรือต้องทำให้สำเร็จ เช่น การลดจำนวนคำศัพท์ที่นักเรียนต้องเรียนในแต่ละครั้งให้น้อยลง เป็นต้น

นอกจากนี้มีการปรับความยาวหรือสัดส่วนของงานที่ครูมอบหมายให้ทำ เช่น ลดความยาวของรายงาน ลดจำนวนข้อของโจทย์ปัญหาให้น้อยลง

3.2 การดัดแปลงด้านตัวป้อน (Input) เป็นการปรับวิธีการสอนเพื่อผู้เรียน เช่น การใช้เครื่องช่วยในการมองเห็น การยกตัวอย่างเป็นรูปภาพ การจัดกิจกรรมด้วยการลงมือกระทำ การจัดให้เด็กเข้ากลุ่มทำงานร่วมกัน เป็นต้น นอกจากนี้มีการปรับกลยุทธ์การสอนเพื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น การใช้วีดิทัศน์ การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ การไปทัศนศึกษาสถานนอกสถานที่ เป็นต้น

3.3 การดัดแปลงด้านระดับของการมีส่วนร่วม (Degree of Participation) เป็นการปรับเพื่อให้เด็กได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงาน เช่น ในวิชาภูมิศาสตร์ครูอาจให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเป็นผู้ถือลูกโลกจำลองและให้นักเรียนคนอื่นออกมาชี้ตำแหน่งที่ตั้งของประเทศต่างๆ ในการเล่นละครหรือบทบาทสมมติ ครูอาจให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีส่วนร่วมด้วยการเล่นบทง่ายๆ เป็นการเคลื่อนไหวทางร่างกายมากกว่าการพูดที่ต้องท่องบทยาวๆ เป็นต้น

3.4 ดัดแปลงด้านเวลา (Time) เป็นการปรับเวลาที่มีอยู่ให้เหมาะสมกับงานหรือการทดสอบอย่างยืดหยุ่น เช่น จัดระยะเวลาในการทำงานหรือโครงการให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน การเพิ่มหรือการลดเวลาให้เหมาะสมกับนักเรียนบางคน การให้เวลาสำหรับการสอบมากขึ้น

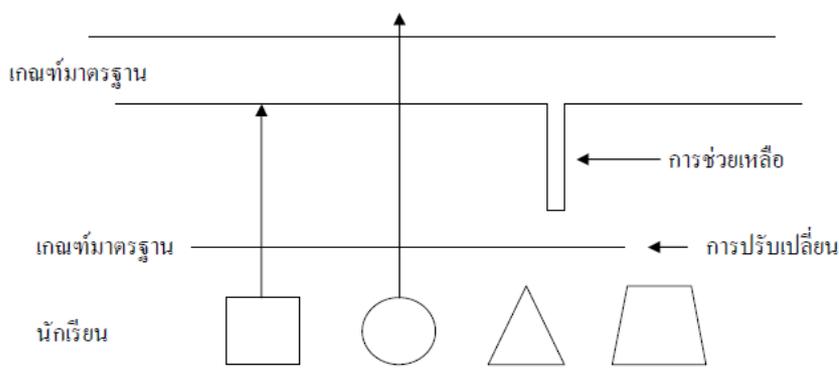
3.5 การดัดแปลงด้านความยากง่าย (Difficulty) เป็นการปรับระดับของทักษะความคิดรวบยอด ประเภทของโจทย์ ขึ้นตอนที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการเรียนรู้หรือกฎเกณฑ์การทำงานของผู้เรียน เช่น การอนุญาตให้ใช้เครื่องคิดเลขในการคำนวณโจทย์เลข ปรับคำสั่งในการทำงานให้เข้าใจง่าย จัดระดับของงานที่ให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายเหมือนกันแต่มีระดับความเป็นรูปธรรมและความซับซ้อนแตกต่างกัน

3.6 การดัดแปลงด้านเป้าหมาย (Modified Goals) เป็นการปรับเป้าหมายหรือความคาดหวังต่อผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นในบริบทของหลักสูตรการศึกษาทั่วไป โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ชุดเดิม เช่น ในวิชาสังคมครูอาจคาดหวังเพียงนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษชี้ตำแหน่งของจังหวัดต่างๆ ในขณะที่เด็กคนอื่นจะต้องรู้ทั้งตำแหน่งและเมืองหลวงหรือสถานที่สำคัญๆ ด้วย ส่วนในกิจกรรมด้านการเขียนครูอาจคาดหวังเพียงให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเขียนตัวอักษรหรือกลอกคำศัพท์มากกว่าที่จะแต่งประโยคหรือเขียนบรรยาย เป็นต้น

3.7 การดัดแปลงด้านระดับความช่วยเหลือ (Level of Support) เป็นการปรับโดยการเพิ่มปริมาณความช่วยเหลือเด็กแต่ละคน เช่น การจัดให้มีเพื่อนคู่หู ครูพี่เลี้ยง เพื่อนช่วยสอน การเข้ากลุ่มทำงานแบบร่วมมือกัน เป็นต้น

3.8 การดัดแปลงด้านผลลัพธ์ (Output) เป็นการปรับการตอบสนองต่อการสอนของนักเรียน ปรับวิธีให้ผู้เรียนสามารถแสดงความเข้าใจหรือความรู้ได้ เช่น การตอบปากเปล่าแทนการเขียน การแสดงความรู้โดยการลงมือทำ การเล่นนิทาน การออกแบบแผ่นพับ การแสดง การทดลอง เป็นต้น

จากทฤษฎีที่อธิบายข้างต้น สรุปได้ว่า การช่วยเหลือ การปรับเปลี่ยนและการตัดแปลงเป็นวิธีการที่แสดงให้เห็นถึงการช่วยเหลือนักเรียนในชั้นเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยกันได้ถึงแม้ว่าจะมีความสามารถที่แตกต่างกันหลาย ดังที่แสดงในภาพประกอบ 9

ภาพประกอบ 9 การช่วยเหลือและการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับนักเรียน
ที่มีความสามารถแตกต่างกัน
ที่มา: Desai (2007: 17)

จากภาพประกอบ แสดงตัวอย่างระดับการช่วยเหลือนักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน ในตัวอย่างมีนักเรียนสี่คน โดยที่นักเรียนคนหนึ่งเรียนได้ถึงเกณฑ์มาตรฐานปกติ จึงไม่ต้องมีการปรับอะไร สำหรับนักเรียนคนที่สอง เป็นคนที่มีความสามารถสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนจึงต้องมีการปรับให้สอดคล้องกับความสามารถของเขา เช่น การสอนแบบเพิ่มพูนความรู้ การใช้ทักษะการคิดระดับสูง เป็นต้น นักเรียนคนที่สามเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องมีการช่วยเหลือ (Accommodation) เพื่อให้สามารถบรรลุเกณฑ์ โดยปรับให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของเด็ก กล่าวคือ เนื้อหาที่สอนไม่ได้ลดลงแต่มีการปรับเวลาและวิธีการสอนเพื่อช่วยให้เด็กเรียนได้ ส่วนนักเรียนคนที่สี่ เป็นเด็กที่มีความบกพร่องมาก ไม่สามารถเรียนได้ถึงเกณฑ์ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยน (Modifications) ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนค่อนข้างมากทั้งวิธีสอน สื่อวัสดุ อุปกรณ์ การเพิ่มเวลา และการย่อขนาด

สรุปได้ว่าทฤษฎีรับเบอร์แลนด์ เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงแนวทางในการปรับปรุงการช่วยเหลือด้วยวิธีการต่างๆ ที่สามารถปรับยืดหยุ่นได้เหมือนยางยืด เพื่อให้สอดคล้องกับเด็กที่มีความแตกต่างหลากหลายในห้องเรียนโดยเน้นการช่วยเหลือ การปรับเปลี่ยนและการตัดแปลง เนื่องจากนักเรียนในห้องเรียนหนึ่งๆ อาจมีทั้งเด็กเรียนเก่ง เด็กเรียนตามเกณฑ์ เด็กเรียนอ่อน หรือเด็กที่มีความบกพร่อง นับว่าเป็นทฤษฎีที่สามารถนำไปปรับใช้กับการเรียนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประกฤติ พูลพัฒน์ (2544: 17-18) ได้เสนอหลักพื้นฐานของการจัดการเรียนร่วมไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษา ดังนั้น การจัดระบบการศึกษาให้แก่มนุษย์ทุกคนโดยไม่แบ่งแยกความบกพร่องหรือฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมจึงควรจัดโครงการและปรับปรุงการปฏิบัติให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล

2. มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกันในการอยู่ร่วมกันในสังคม ดังนั้น การจัดเตรียมความพร้อมก่อนวัยเรียนเพื่อให้เด็กพิเศษเรียนร่วมกับนักเรียนปกติย่อมก่อให้เกิดคุณค่าและสร้างสรรค์ทางสังคม เพราะเด็กเหล่านี้จะมีความเข้าใจอันดีต่อกัน มีการยอมรับซึ่งกันและกัน เมื่อเด็กเหล่านี้เติบโตเป็นผู้ใหญ่จะไม่เกิดการแบ่งแยกความแตกต่างของมนุษย์ในสังคม

3. การเรียนการสอนในชั้นเรียนย่อมสนองความแตกต่างแต่ละบุคคล ดังนั้น การจัดเด็กพิเศษเข้าเรียนในชั้นเรียนร่วมจึงควรได้รับการปรับการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของผู้เรียนทุกคนให้มีพัฒนาการทุกด้านด้วยวิธีการและกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ศรียา นิยมธรรม และคณะ (2546: 17) ได้กล่าวถึงคนพิการว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมจึงควรเตรียมผู้พิการเสียแต่ในขณะเยาว์วัย เพื่อให้มีความพร้อมที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ โดยเชื่อว่าการให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้มีโอกาสเรียนร่วมกับนักเรียนปกติจะช่วยให้เด็กทั้งสองกลุ่มเรียนรู้และมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้บุคคลเหล่านี้สามารถดำรงชีพร่วมกันในสังคม การจัดการเรียนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเจริญเติบโตเต็มที่ตามความสามารถของตน เพราะว่าการจัดการเรียนร่วมนั้นมิได้จำกัดขอบเขตเฉพาะการเรียนในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการเข้าร่วมกิจกรรมนอกเวลาเรียนของเด็กอีกด้วย เช่น การแข่งขันกีฬา การร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเชื่อว่าการที่นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้เข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมวุฒิภาวะทั้งในด้านร่างกายจิตใจอารมณ์และสังคมทั้งนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษและนักเรียนทั่วไป

จากที่กล่าวมาสรุปว่า แนวคิดพื้นฐานของการจัดการเรียนร่วม คือ มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคม การจัดการเรียนร่วมที่ให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้เรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไปตั้งแต่แรกเป็นการสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลให้สิทธิที่เท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษาและการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันตามปกติ เพื่อให้เด็กได้มีพัฒนาการทุกด้านเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคลมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้เด็กเหล่านี้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมร่วมกันได้เหมาะสมและมีความสุขเช่นเดียวกับเด็กปกติ

ภาระหน้าที่การบริหารงานในโรงเรียนแบ่งออกเป็น 4 ฝ่าย

ตามกฎหมายกระทรวงซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 39 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542)

“ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการหรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพิจารณาดำเนินการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาในด้านวิชาการด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสถานศึกษาในอำนาจหน้าที่ของตน แล้วแต่กรณีในเรื่องดังต่อไปนี้”

1. ด้านการบริหารงานวิชาการ มีภาระหน้าที่ 17 อย่างด้วยกัน คือ

1.1 การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น

1.2 การวางแผนงานด้านวิชาการ

1.3 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

1.4 การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

1.5 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1.6 การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

1.7 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

1.8 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

1.9 การนิเทศการศึกษา

1.10 การแนะแนว

1.11 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

1.12 การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

1.13 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

1.14 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

1.15 การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา

1.16 การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา

1.17 การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2. ด้านการบริหารงานงบประมาณ มีภาระหน้าที่ 22 อย่างด้วยกัน คือ
 - 2.1 การจัดทำแผนงบประมาณและคำขอตั้งงบประมาณเพื่อเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วแต่กรณี
 - 2.2 การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงินตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยตรง
 - 2.3 การอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรร
 - 2.4 การขอโอนและการขอเปลี่ยนแปลงงบประมาณ
 - 2.5 การรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ
 - 2.6 การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้งบประมาณ
 - 2.7 การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้ผลผลิตจากงบประมาณ
 - 2.8 การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
 - 2.9 การปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับกองทุนเพื่อการศึกษา
 - 2.10 การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา
 - 2.11 การวางแผนพัสดุ
 - 2.12 การกำหนดรูปแบบรายการ หรือคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์ หรือสิ่งก่อสร้างที่ใช้เงินงบประมาณเพื่อเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการหรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วแต่กรณี
 - 2.13 การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ
 - 2.14 การจัดหาพัสดุ
 - 2.15 การควบคุมดูแล บำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ
 - 2.16 การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน
 - 2.17 การเบิกเงินจากคลัง
 - 2.18 การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงิน
 - 2.19 การนำเงินส่งคลัง
 - 2.20 การจัดทำบัญชีการเงิน
 - 2.21 การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน
 - 2.22 การจัดทำหรือจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน
3. ด้านการบริหารงานบุคคล มีภาระหน้าที่ 20 อย่างด้วยกัน คือ
 - 3.1 การวางแผนอัตรากำลัง
 - 3.2 การจัดสรรอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

- 3.3 การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
 - 3.4 การเปลี่ยนตำแหน่งให้สูงขึ้น การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
 - 3.5 การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน
 - 3.6 การลาทุกประเภท
 - 3.7 การประเมินผลการปฏิบัติงาน
 - 3.8 การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ
 - 3.9 การสั่งพักราชการและการสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน
 - 3.10 การรายงานการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ
 - 3.11 การอุทธรณ์และการร้องทุกข์
 - 3.12 การออกจากราชการ
 - 3.13 การจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ
 - 3.14 การจัดทำบัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
 - 3.15 การส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
 - 3.16 การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ
 - 3.17 การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ
 - 3.18 การส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
 - 3.19 การริเริ่มส่งเสริมการขอรับใบอนุญาต
 - 3.20 การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น
4. ด้านการบริหารงานทั่วไป มีภาระหน้าที่ 21 อย่างด้วยกัน คือ
 - 4.1 การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
 - 4.2 การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
 - 4.3 การวางแผนการบริหารงานการศึกษา
 - 4.4 งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน
 - 4.5 การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
 - 4.6 การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน
 - 4.7 งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
 - 4.8 การดำเนินงานธุรการ

- 4.9 การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- 4.10 การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
- 4.11 การรับนักเรียน
- 4.12 การเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้ง ยุบ รวมหรือเลิกสถานศึกษา
- 4.13 การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย
- 4.14 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- 4.15 การทัศนศึกษา
- 4.16 งานกิจการนักเรียน
- 4.17 การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
- 4.18 การส่งเสริม สนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร
หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
- 4.19 งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น (ท) การรายงานผลการ
ปฏิบัติงาน
- 4.20 การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน
- 4.21 แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

พงษ์ศักดิ์ ใจหาญ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนร่วมแบบให้ทุกคนมีส่วนร่วมโรงเรียนบ้านอ่างหิน (เพ็ชรพิทยาจารย์) ผลการศึกษาพบว่า ก่อนดำเนินการพัฒนาการจัดการเรียนร่วมแบบให้ทุกคนมีส่วนร่วม บุคลากรประเภทผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนร่วม และระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนร่วมโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง แต่ภายหลังสิ้นสุดการดำเนินโครงการพัฒนาบุคลากรกลุ่มดังกล่าวมีระดับค่าเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นอยู่ในระดับมาก ด้านนักเรียน พบว่า ภายหลังดำเนินโครงการพัฒนานักเรียนมีระดับความรู้ความเข้าใจโดยเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น โดยเลื่อนจากระดับปานกลางไปเป็นระดับมาก และระดับการมีส่วนร่วมโดยเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น โดยเลื่อนจากระดับปานกลางไปเป็นระดับมาก ด้านผู้ปกครองนักเรียน พบว่า ภายหลังดำเนินโครงการพัฒนาผู้ปกครองนักเรียนมีระดับความรู้ความเข้าใจเพิ่มสูงขึ้น โดยเลื่อนจากระดับน้อยไปเป็นระดับมาก และระดับการมีส่วนร่วมโดยเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น โดยเลื่อนจากระดับน้อยไปเป็นระดับปานกลาง ด้านผู้ปกครองเด็กพิการเรียนร่วม พบว่า ภายหลังดำเนินโครงการพัฒนาผู้ปกครองเด็กพิการเรียนร่วมมีระดับความรู้ความเข้าใจเพิ่มสูงขึ้น โดยเลื่อนจากระดับปานกลางไปเป็นระดับมากที่สุด

และระดับการมีส่วนร่วมโดยเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น โดยเลื่อนจากระดับปานกลางไปเป็นระดับมากที่สุดเช่นกัน สำหรับพัฒนาการเรียนรู้ด้านต่างๆ ของเด็กพิการเรียนร่วม พบว่า ภายหลังจากดำเนินโครงการพัฒนาเด็กพิการเรียนร่วมมีค่าเฉลี่ยระดับพัฒนาการเรียนรู้เพิ่มสูงขึ้นจากระดับปานกลางไปเป็นระดับมากที่สุด ผลการศึกษาดังกล่าวจึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 ที่ว่า “การดำเนินโครงการพัฒนาการจัดการเรียนร่วมแบบให้ทุกคนมีส่วนร่วมส่งผลให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนร่วมเพิ่มมากขึ้น” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยอมรับสมมติฐานที่ 2 ที่ว่า “การดำเนินโครงการพัฒนาการจัดการเรียนร่วมแบบให้ทุกคนมีส่วนร่วมส่งผลให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนร่วมเพิ่มมากขึ้น” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยอมรับสมมติฐานที่ 3 ที่ว่า “การดำเนินโครงการพัฒนาการจัดการเรียนร่วมแบบให้ทุกคนมีส่วนร่วมส่งผลให้เด็กพิการเรียนร่วมมีระดับค่าเฉลี่ยของการพัฒนาเพิ่มสูงขึ้น” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กัญญารัตน์ ว่องศิริกุล (2550) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางส่งเสริมการจัดการเรียนร่วมของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนร่วมของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษาอุปสรรคในการส่งเสริมการเรียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ และศึกษาแนวทางในการเรียนร่วมประชากร คือ ผู้บริหารในสถานศึกษา จำนวน 42 คน และครูผู้สอนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 459 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 209 คน ผลการจัดสภาพการจัดการเรียนร่วมพบว่า มีการจัดการเรียนร่วมในชั้นปกติมากที่สุด ด้านสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าโรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมตอบสนองความต้องการของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ด้านบุคลากร ในโรงเรียนมีการสร้างความเข้าใจในเรื่องการจัดการเรียนร่วมแก่บุคลากรมากที่สุด ส่งเสริม สนับสนุนเขตพื้นที่โรงเรียนมีการกระตุ้นให้เกิดการสร้างเครือข่ายของครอบครัวนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อเกิดพลังความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยประสบการณ์ในการสอนไม่เคยสอนมีความแตกต่างกันในประเด็นบุคลากรควรมีความพร้อมในการสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ และต้องมีการเตรียมความพร้อมให้ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนร่วม สำหรับแนวทางส่งเสริมการจัดการเรียนร่วม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าควรเชิญวิทยากรที่เชี่ยวชาญมาบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการเรียนร่วมเพิ่มเติมแก่บุคลากรมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยระยะเวลาปฏิบัติงาน 0-20 ปี และ 21 ปี ขึ้นไป เกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการจัดการเรียนร่วมของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ พบว่า ไม่มีความแตกต่างในแง่ทางสถิติ ข้อเสนอแนะภาครัฐควรขยายโอกาสการจัดการเรียนร่วมสู่สถานศึกษาอื่นๆ

สมยศ สุขพัฒน์ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารจัดการโรงเรียนเรียนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 12 คน และ

ครูผู้สอน จำนวน 12 คน รวม 24 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารดำเนินการส่งเสริมพัฒนาครูผู้สอนในการจัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล การรายงานข้อมูลอย่างเป็นระบบ ดำเนินการจัดหาเครื่องมือคัดแยกสื่อและอุปกรณ์สำหรับเตรียมความพร้อม วางแผนการใช้งบประมาณ รวมถึงการจัดบริการที่จำเป็นให้ผู้เรียน ได้แก่ บริการแนะแนว ศิลปะบำบัด ดนตรีบำบัด การแก้ไขการพูด

นพมาศ สุทธิวิรัช (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างชีทในโรงเรียนแกนนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติการบริหารจัดการเรียนร่วม และศึกษาปัญหาความต้องการในการบริหารจัดการเรียนร่วม โดยใช้โครงสร้างชีทในโรงเรียนแกนนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างชีทในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านนักเรียน ด้านสภาพแวดล้อม และด้านเครื่องมือ 2) ปัญหาในการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างชีท ด้านนักเรียน พบว่า การเตรียมความพร้อมนักเรียนทั่วไปมีการดำเนินการไม่ต่อเนื่อง การเตรียมความพร้อมนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษปฏิบัติได้ไม่ทั่วถึง ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ไม่มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า มีปัญหาในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และการจัดทำแผนการสอนที่จัดขึ้นเฉพาะเจาะจงเป็นรายบุคคล (IIP) และด้านเครื่องมือ พบว่า งบประมาณไม่เพียงพอในการจัดซื้อสื่อสำเร็จรูป ค่าจ้างครูพี่เลี้ยง ค่าตอบแทนวิทยากร บุคคลภายนอก และโครงการฝึกอาชีพครูไม่เพียงพอตามภาระงาน ขาดการทำวิจัยในชั้นเรียน และขาดการประสานงานกับหน่วยงานทางการแพทย์ 3) ความต้องการในการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างชีท ด้านนักเรียน พบว่า ควรมีหน่วยงานในการสำรวจและคัดแยกเด็กที่มีความต้องการพิเศษและเตรียมความพร้อมเด็กก่อนเข้าเรียน ควรจ้างพี่เลี้ยงช่วยดูแลนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ด้านสภาพแวดล้อม ควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ควรจัดให้มีการรวมกลุ่มในการช่วยกันจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และการจัดทำแผนการสอนที่จัดขึ้นเฉพาะเจาะจงเป็นรายบุคคล (IIP) ควรมีการนิเทศติดตามผลการจัดการศึกษาอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ควรมีการศึกษาพิเศษช่วยสอนและแนะแนว และด้านเครื่องมือ ควรมีการสนับสนุนด้านงบประมาณเพิ่มขึ้น และมีระบบส่งต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษกับหน่วยงานทางการแพทย์

สุภาพร ชินชัย (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาโรงเรียนเรียนรวมในจังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยเรื่องนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาของโรงเรียนในการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 2) ส่งเสริมให้ฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานการจัด

การศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และ 3) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ประสบความสำเร็จได้ตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในโรงเรียนและชุมชน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยใช้เทคนิคการระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน (Future Search Conference: F.S.C.) ทำการศึกษาในโรงเรียนวัดกู่คำ (เมธาวิสัยคณาทร) อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เครื่องมือวัดในเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เครื่องมือวัดเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามวัดความรู้ของนักเรียนในเรื่องเพื่อนที่มีความต้องการพิเศษ แบบวัดความรู้ของครูในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน แบบวัดเจตคติของนักเรียนต่อเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และแบบวัดเจตคติของครูผู้สอนต่อการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมในโรงเรียน กระบวนการวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะ คือ ระยะเตรียมการ ระยะกำหนดแนวทางและวางแผนแก้ไขปัญหา ระยะดำเนินการ และระยะประเมินผล ผลการวิจัยที่ได้ มีดังนี้

1. โรงเรียนยังมีปัญหาในการจัดการเรียนรวมในส่วนของการขาดความรู้ของครูในเรื่องการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทที่มีความบกพร่องทางด้านการเรียนรู้และสมาธิสั้น ชนิตผิดปกติ ความรู้ในเรื่องเทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ความรู้เรื่องของการกระตุ้นพัฒนาการเบื้องต้นเด็กนักเรียนปกติ มีเจตคติที่ไม่ดีต่อเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กที่มีความต้องการพิเศษเองยังปฏิเสธความบกพร่องของตัวเองอยู่ทำให้ไม่ได้รับความช่วยเหลือ และผู้ปกครองที่ยังขาดการเอาใจใส่ช่วยเหลือบุตรหลานของตนเองอย่างเต็มที่

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวม ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาวิธีการที่เหมาะสม สามารถแก้ไขปัญหได้จริง ตรงตามสภาพการณ์ที่เป็นจริง สนับสนุนส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรวมเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยตั้งแต่การคิดค้นหาปัญหา การหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายในและภายนอกโรงเรียน เกิดเป็นโครงการในการแก้ปัญหา 7 โครงการ ได้แก่ โครงการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โครงการเทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน โครงการสร้างเจตคติที่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้แก่เด็กปกติ โครงการให้ความรู้เด็กที่มีความต้องการพิเศษในเรื่องการพัฒนาการควบคุมตนเอง โครงการส่งเสริมพัฒนาการด้านการรับรู้ลึกและการใช้กล้ามเนื้อซึ่งเป็นโครงการพัฒนาปัจจัยภายในโรงเรียน และโครงการผู้ปกครองสอนลูกซึ่งเป็นโครงการพัฒนาปัจจัยภายนอกโรงเรียน ในการดำเนินโครงการทุกโครงการมีการประเมินผลร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้รับผิดชอบโครงการในระหว่างการดำเนินงาน 3 รอบ เพื่อนำปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาปรับปรุงแก้ไขและนำไปปฏิบัติใหม่จนบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

3. การใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและเทคนิค F.S.C. สามารถสนับสนุน ส่งเสริมให้ฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่การค้นหาปัญหาและความต้องการ การกำหนดแนวทางและวางแผนในการแก้ปัญหา การลงมือปฏิบัติและการประเมินผล ทำให้ฝ่ายต่างๆ เกิดการเรียนรู้จากการกระทำด้วยตนเอง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรวมในชุมชนของตนเองอย่างยั่งยืน

4. ได้รูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนกรณีศึกษา คือ APACP Model

พรพรรณ สมบูรณ์ (2552) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนเรียนร่วมสู่การทำงานของนักเรียนพิการระดับมัธยมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า 1) องค์ประกอบของการบริหารการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนเรียนร่วมสู่การทำงานของนักเรียนพิการระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ กระบวนการเปลี่ยนผ่านหลักสูตรและประสานความร่วมมือ การพัฒนานักเรียน การวางแผนการเปลี่ยนผ่าน การจัดชั้นเรียน การพัฒนาครู การมีส่วนร่วมของครอบครัว และการพัฒนานโยบายการเปลี่ยนผ่าน 2) รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนเรียนร่วมสู่การทำงานของนักเรียนพิการระดับมัธยมศึกษา เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบด้านปัจจัยแวดล้อม กับองค์ประกอบด้านทักษะความสามารถของนักเรียน ที่มีความสัมพันธ์กันสูงและมีทิศทางไปในทางเดียวกัน และองค์ประกอบและรูปแบบที่ได้จากการวิจัยสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นส่วนใหญ่

กิงเพชร ส่งเสริม (2552) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมแบบคละชั้นที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. การสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรวมแบบคละชั้นที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ และแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

2. การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรวมแบบคละชั้นที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษา

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจากการใช้รูปแบบจัดการเรียนรวมแบบคละชั้น

2.1.1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่เป็นเด็กปกติ พบว่า มีความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการทดลอง และมีความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2.1.2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่เป็นเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ พบว่ามีความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการทดลอง และมีความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2.1.3 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เป็นเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (ระดับ 1) พบว่าเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเมื่อเทียบกับเกณฑ์จะมีผลการเรียนอยู่ในระดับดี

2.1.4 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มควบคุมที่เป็นเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3) พบว่าเด็กปกติมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเมื่อเทียบกับเกณฑ์จะมีผลการเรียนอยู่ในระดับดี สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเมื่อเทียบกับเกณฑ์มีผลการเรียนอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์

2.2 ประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรวมแบบคละชั้นที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษาของครูผู้บริหารนักเรียนและผู้ปกครอง พบว่า ครู ผู้บริหารนักเรียน และผู้ปกครอง มีความพึงพอใจต่อรูปแบบในแต่ละด้านและรวมอยู่ในระดับมาก

3. การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรวมแบบคละชั้นที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมของรูปแบบทุกข้อความและโดยรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด

สมพร หวานเสริม และคณะ (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ประเมินโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียน เปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ผลการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อประเมินโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียน เปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP 2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและผลกระทบที่เกิดจากโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียน เปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู 3) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาโดยปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู กลุ่มตัวอย่างการวิจัย คือ ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ บุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ ตัวแทนชุมชน ผู้ปกครอง และคนพิการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบบันทึกพัฒนาการ แบบวัดความรู้ความเข้าใจ แบบวัดทักษะ แบบวัดเจตคติ แบบสอบถามความพึงพอใจ ผลการประเมิน มีดังนี้

1. ผลการประเมินโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู สรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านบริบท พบว่า หลักการ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ การเตรียมการภายในของโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู มีความสอดคล้องกับกฎหมายและความต้องการ

จำเป็นของครอบครัวและคนพิการ สามารถนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพคนพิการได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.2 ด้านปัจจัย ของโครงการฯ มีผลการวิจัย ดังนี้

1.2.1 บุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ 1 คน ให้บริการเด็กและครอบครัว ตามโครงการฯ ได้เหมาะสม 4-6 คน ซึ่งศูนย์ฯ ส่วนใหญ่มีบุคลากรไม่เพียงพอ

1.2.2 บุคลากรควรมีความรู้เรื่องการผลิต การเลือกและใช้สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นของเด็กพิการ เทคนิคการสอนและการกระตุ้นพัฒนาการ

1.2.3 งบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากโครงการเฉลี่ยครอบครัวละ 10,000 บาท ศูนย์ฯ ใช้งบประมาณดำเนินโครงการฯ ตรงตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ในคู่มือฯ

1.2.4 ในการดำเนินตามสภาพจริงศูนย์ฯ ใช้งบประมาณเฉลี่ย 14,001-15,000 บาท/ครอบครัว โดยได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมจากงบประมาณที่ได้รับเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อและการเดินทาง

1.2.5 พาหนะที่ใช้ดำเนินงานในพื้นที่บริการ ศูนย์ส่วนใหญ่ได้รับจัดสรรรถบรรทุก 1 คัน และรถจักรยานยนต์ 1 คัน มีจำนวนไม่เพียงพอ อายุการใช้งานนาน มีสภาพการใช้งานหนัก บางครั้งบุคลากรต้องใช้พาหนะส่วนตัวในการปฏิบัติงานในชุมชนและมีความเสี่ยงในการทำงาน ศูนย์บางแห่งมีพื้นที่ให้บริการที่เป็นเขตภูมิประเทศที่เป็นภูเขา เป็นเกาะ มีความยุ่งยากและลำบากในการเดินทาง มีความต้องการใช้พาหนะที่มีสมรรถนะสูงในการเดินทางเพื่อความปลอดภัยในการเดินทาง

1.2.6 คู่มือการบริหารโครงการและหลักสูตรการอบรมฯ มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย นำเสนอเป็นลำดับขั้นตอน ง่ายต่อการทำความเข้าใจและเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติได้

1.3 ด้านกระบวนการ พบว่า ศูนย์การศึกษาพิเศษฯ ดำเนินกิจกรรมตามที่กำหนดในคู่มือได้ครบทุกขั้นตอน และมีระดับการปฏิบัติงาน กิจกรรมการดำเนินงานตามโครงการ การนิเทศติดตาม กำกับ การประเมินผล ตามโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครูมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านผลผลิตมีข้อค้นพบ ดังนี้

1.4.1 ผลผลิตของโครงการฯ ในส่วนของผู้ปกครองที่ผ่านการอบรมฯ ตามกิจกรรม จากผลการประเมินพบว่า ผู้ปกครองมีคะแนนความรู้ความเข้าใจของผู้ปกครองเด็กพิการก่อนและหลัง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้ปกครองมีทักษะในการพัฒนาศักยภาพคนพิการ หลักสูตรอบรมผู้ปกครองเด็กพิการตามโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครูก่อนและหลัง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และผู้ปกครองมีเจตคติในการพัฒนาศักยภาพคนพิการหลักสูตร

อบรมผู้ปกครองเด็กพิการตามโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครูก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.4.2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถของคนพิการจำแนกตามทักษะ พัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก ความเข้าใจภาษา การใช้ภาษา ทักษะสังคม และการช่วยเหลือตนเอง ทักษะวิชาการ ทักษะพิเศษอื่นๆ ก่อนและหลังการดำเนินโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครูก่อนและหลัง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.4.3 ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครอง บุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ และตัวแทนชุมชน มีความพึงพอใจต่อโครงการฯ อยู่ในระดับมาก โดยผู้ปกครองส่วนใหญ่ภูมิใจที่ตนเองสามารถปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพคนพิการด้วยตนเองและแนะนำผู้อื่นได้

งานวิจัยต่างประเทศ

บลองชาร์ด (Blanchard. 1991: 147) ได้ทดลองจัดกิจกรรมเชิงปฐมนิเทศสำหรับนักเรียนปกติระดับประถมศึกษาเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษก่อนดำเนินการโครงการเรียนร่วมระหว่างนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษกับนักเรียนปกติ พบว่า นักเรียนปกติมีทัศนคติในทางบวกต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ข้อเสนอแนะว่าโรงเรียนควรจัดให้มีกิจกรรมต่างๆ ขึ้นเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักเรียนปกติกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษก่อนที่จะจัดให้มีการเรียนร่วมระหว่างนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษกับนักเรียนปกติ

อีโกลส์ (Echols. 1992: 283) ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูประถมศึกษาที่มีผลต่อการเรียนร่วมของเด็กปัญญาอ่อนในการศึกษาปกติจากโรงเรียนบางโรงเรียนในรัฐเท็กซัส พบว่า ครูที่มีอายุน้อยกว่ามีความคิดเห็นในทางบวกต่อการเรียนร่วมมากกว่าครูที่มีอายุมากกว่า ครูที่มีวุฒิต่างกันมีความคิดเห็นต่อการเรียนร่วมไม่ต่างกัน ครูที่มีประสบการณ์สอนน้อยกว่ามีความคิดเห็นในทางบวกต่อการเรียนร่วมมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนเด็กปัญญาอ่อนมาก่อนมีความคิดเห็นต่อการเรียนร่วมไม่แตกต่างจากครูที่มีประสบการณ์ และครูประถมศึกษาไม่มีความคิดเห็นในทางบวกต่อการเรียนร่วม

ลัทธ์แฮม (Latham. 1997: 245) ได้ศึกษาเจตคติและความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนร่วมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการให้บริการ พบว่า ครูปกติผู้บริหารและครูการศึกษาพิเศษมีเจตคติต่อการจัดการเรียนร่วม และมีความเชื่อตรงกันว่านักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีสิทธิ์ได้รับการบริการทางการศึกษา ครูปกติและครูการศึกษาพิเศษมีความเชื่อว่าการจัดการเรียนร่วมจะสำเร็จได้ต้องได้รับความร่วมมือทั้งวิธีการจัดการเรียนการสอนข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์

จากการศึกษาเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ แล้วสรุปว่า การดำเนินการจัดการเรียนร่วมมีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องในด้านรูปแบบการจัดการ

เรียนร่วมกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ นักเรียนสามารถเรียนร่วมกันได้ดี จะมีปัญหาบ้างในเรื่องของการจัดสภาพอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ กิจกรรมการเรียนการสอน มีการจัดกิจกรรมการสอนเสริมกิจกรรมการเรียนร่วมกันได้ดี แต่ยังมีข้อเสียการเรียน วัสดุอุปกรณ์ ครูพิเศษ รวมถึงการสนับสนุนงบประมาณเป็นค่าวัสดุและวิทยากรโครงการฝึกอาชีพสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เครื่องมือที่ใช้ในการบริหารยังดำเนินการได้ไม่มากนัก ทั้งด้านการวางแผนการกำหนดนโยบายเรื่องการจัดการเรียนรู้ร่วม ขาดการกำกับติดตามและการพัฒนาครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนร่วมได้อย่างมั่นใจ ดังนั้น การเรียนร่วมที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องมีข้อเสนอแนะว่า ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง ในการวางแผนกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนร่วม การกำกับ ติดตาม นิเทศ ของผู้บริหาร รวมถึงควรมีการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องและให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ สื่อการเรียน วัสดุอุปกรณ์ที่มีความจำเป็นต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษอย่างเพียงพอ

จากการศึกษารายงานการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมในประเทศไทย พบว่า ประเด็นการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

1. งานวิจัยพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษอยู่ใน 2 ลักษณะ คือ แยกเรียนและเรียนร่วม กรณีแยกเรียนเฉพาะเด็กที่มีความต้องการพิเศษเฉพาะทางหรือพิการเฉพาะทาง ส่วน เด็กเรียนร่วม คือ เด็กที่มีความบกพร่องไม่มาก และประเด็นสำคัญคือ ข้อเสนอรูปแบบใหม่นั้นคือการจัดการศึกษาพิเศษโดยครอบครัวและชุมชนที่เรียกว่า รูปแบบการจัดการเรียนร่วมแบบรวมพลัง

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการของสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่พบประเด็นสำคัญ คือ การกำหนดนโยบายสู่การปฏิบัติล่าช้า งบประมาณไม่สอดคล้องกับนโยบาย ขาดความรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิการ และผู้บริหารสถานศึกษาขาดความรู้เกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษแบบโครงการเรียนร่วมผลการศึกษานักวิชาการหลายคนมีความสอดคล้องกันในประเด็นที่ว่า การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมมีผลดีในด้านเจตคติของผู้ปกครองที่บุตรหลานของตนได้เรียนร่วมกับเด็กปกติ และการเรียนร่วมกับเด็กปกติไม่ทำให้ผลการเรียนของเด็กปกติลดลง และเด็กพิเศษหรือเด็กพิการประสบความสำเร็จในการเรียนร่วมมากกว่าการเรียนในโรงเรียนการศึกษาเฉพาะความพิการ การศึกษาสาระจากรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้นำเสนอมานี้จะเห็นว่า งานวิจัยส่วนมากจะเป็นการศึกษาการบริหารจัดการโรงเรียนเรียนร่วม ซึ่งการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรวมยังมีน้อย เนื่องจากเป็นจัดการศึกษารูปแบบใหม่ที่พัฒนามาจากการ

เรียนร่วม และในประเทศไทยยังมีโรงเรียนที่จัดการเรียนรวมไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนต้นแบบจัดการเรียนร่วม